

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**



VİKİNGLER'İN ORTAYA ÇIKIŞI VE İLK FAALİYETLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Doç. Dr. Murat ZENGİN**

**Hazırlayan
Gamze ÖZCAN**

MALATYA- 2025

ONUR SÖZÜ

Doç. Dr. Murat Zengin'in danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **“VİKİNGLER’İN ORTAYA ÇIKIŞI VE İLK FAALİYETLERİ”** başlıklı bu araştırmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

.../.../.....

Gamze ÖZCAN

ÖNSÖZ

Vikingleri araştırmak, tarihsel, kültürel ve ekonomik etkilerini anlamak, onların bugün dünya üzerindeki mirasını değerlendirmek açısından önemlidir. Yalnız savaşçı değil, aynı zamanda başarılı tüccarlar olmaları Avrupa, Asya ve Ortadoğu ile kurdukları ticaret ağları, o dönemin ekonomisine büyük katkı sağlamıştır. Bu ticaretin incelenmesi, Vikinglerin dünya ile nasıl bağlantı kurduğunu, uluslararası ilişkilerini ve ekonomik etkilerini anlamak açısından faydalıdır. Bu araştırmada; Vikinglerin Britanya'daki etkileri ile Frank topraklarındaki etkileri karşılaştırılıp, Hristiyanlık ve İşlam ile olan etkileşimleri incelenerek, Vikinglerin farklı bölgelerdeki davranışlarını ve stratejilerini anlamaya katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Sadece tez yazım sürecinde değil, lisans eğitimim boyunca hiçbir konuda desteğini esirgemeyen bilgi ve tecrübesinden istifade ettiğim, çok kıymetli yüksek lisans danışman hocam sayın Doç. Dr. Murat Zengin'e şükranlarımı sunuyorum. Akademik hayata başladığım ilk günlerden itibaren çalışma fırsatı bulduğum, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli hocam Doç. Dr Fatma İnce'ye teşekkürü borç biliyorum. Ayrıca, akademik olarak teşviki ve birikimleri ile bana ışık olan kıymetli hocam merhum Prof. Dr. Salim öhe'i saygı ile anıyorum. Bilgi birikimleri, akademideki duruş ve tecrübeleri ile rol model aldığım Prof. Dr. Mehmet Karagöz hocam ve Prof. Dr. Yahya Başkan hocama saygılarımı sunuyorum.

Eğitim hayatım boyunca her zaman yanımda olan beni her konuda destekleyen babam Necmettin Özcan ve annem Zeynep Özcan'a minnettarım. Kardeşim, Hamza Özcan'a bilgi ve tecrübeleri ile tez yazımda bana yardımcı olduğu için teşekkür ediyorum ve başarılı akademik hayatının devamını diliyorum.

Gamze Özcan

ÖZET

Orta çağ'da kuzeyde hem korku ile anılan hem de hayranlık ile takip edilen Vikingler, destanlarda ve efsanelerde yankı bulmuş 8. ve 11. yüzyıllar arasında İskandinav bölgesinden çıkarak Avrupa'da fırtınalar estirerek denizlerde ustalıkları ve ticaretleri ile tanınmış, sadece savaşa meyilleri ile değil aynı zamanda kültürel renklilikleri ile ilgi çeken bir toplum olmuştur. Tüm bunlar ve dahası onları sadece birer korsan olmaktan öteye taşıyarak günümüzde dahi isimlerini duyulur hale getirmiştir. Yaşam tarzları, kültürleri, gelişmiş gemi teknolojileri, ticaret ağları ve destansı mitleri ile tarihin derin sayfalarında merak uyandıran izler bırakmışlardır. Savaşçı ruhları ve keşif tutkuları ile tanınan kuzeyin bu eşsiz topluluğu hem kendi coğrafyalarını hem de dünyayı büyümlü bir şekilde etkileyip tarihe ismini yazmışlardır. Vikingler sadece sert savaşçılar değil, aynı zamanda ince zanaatkarlar ve ticaret erbabıydılar. Avrupa'nın farklı kıyılarına ulaşarak ticaret ağlarını genişletmişlerdir. Fas'tan İstanbul'a İskandinav bölgesinden İngiltere'ye uzanan ticaret rotaları onlar hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Onların dünyaya katkıları, Orta Çağ'ın kültürel ve ekonomik yapısını şekillendirmiş ve modern dünyanın pek çok unsuru için bir temel oluşturmuştur. Bu makalede, Vikinglerin tarih sahnesine çıkışı, denizlerde gerçekleştirdikleri keşifler, ticaret ağları ve etkileşimde bulundukları toplumlarla olan ilişkileri derinlemesine ele alınacaktır. Vikinglerin sadece savaşçı bir toplum olarak değil, ince zanaat işçiliği ve ticaretteki becerileriyle de nasıl ön plana çıktığı, kültürel miraslarına ve medeniyetler arası etkileşimdeki rollerine odaklanılacaktır. Avrupa kıyılarında ticaret ağlarını genişletirken kurdukları temaslar, farklı toplumlarla yaptıkları kültürel alışveriş ve bu etkileşimlerin tarih sahnesine yansımaları incelenerek, Vikinglerin dönemin dünyasına kattığı değerin ve tarihteki izlerinin nasıl oluştuğu irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kuzeyliler, Vikingler, Ticaret, Yağma, Kültür, Mitoloji

ABSTRACT

The Vikings, who were both feared and admired in the north in the Middle Ages, found echoes in epics and legends. They emerged from the Scandinavian region between the 8th and 11th centuries, creating storms in Europe, becoming known for their mastery of the seas and their trade, and becoming a society that attracted attention not only with their inclination to war but also with their cultural diversity. All of these and more have taken them beyond being just pirates and made their names heard even today. They have left intriguing traces in the deep pages of history with their lifestyles, cults, advanced ship technologies, trade networks and epic myths. This unique community of the north, known for their warrior spirit and passion for exploration, has magically affected both their own geography and the world and written their name in history. Vikings are not only tough warriors, but also fine craftsmen and traders. They expanded their trade networks by reaching different shores in Europe. Trade routes from Morocco to Istanbul, from the Scandinavian region to England, provide important information about them. In this article, the emergence of the Vikings on the stage of history, their explorations at sea, their trade networks and their relations with the societies they interacted with will be discussed in depth. It will focus on how the Vikings came to the fore not only as a warrior society, but also with their skills in fine craftsmanship and trade, their cultural heritage and their role in the interaction between civilizations. By examining the contacts, they established while expanding their trade networks on the European coasts, the cultural exchanges they made with different societies, and the reflections of these interactions on the historical stage, the value that the Vikings added to the world of the period and how their traces in history were formed will be examined

Keywords: Nords, Vikings, Trade, Plunder, Culture, Mythology

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
KISALTMALAR.....	vii
KAYNAKLAR	viii
GİRİŞ.....	- 1 -
I. BÖLÜM.....	3
1.VİKİNG ADININ KÖKENİ VE TARİHSEL SÜREÇ	3
1.1 Viking Adının Kökeni ve Nitelendirmeler	3
2-VİKİNGLERDE İNANÇ SİSTEMİ: MİTOLOJİ	8
2.1.Dini, Kültürel Unsurlar ve Tanrılar: Odin, Thor, Loki	8
2.1.1. Ölüm ve Ahiret İnancı	14
2.2. Viking İnanç Sisteminin Etkileşimi.....	15
2.2.1. İslamiyet ile Benzerlikler	19
2.2.2. Vikinglerin Hristiyanlık ile Tanışması ve Dönüşümü	21
2.2.3. Dönüşüm Süreci.....	23
II. BÖLÜM	26
3. VİKİNGLERİN DİĞER KÜLTÜRLERLE ETKİLEŞİMLERİ.....	26
3.1. Viking Dönemi: Coğrafi Yayılım	26
3.2. Vikingler'in Avrupa'daki Etkisi: İngiltere, Fransa ve Diğer Bölgeler.....	35
3.2.1. Vikingler'in İngiltere'deki Etkileri	36
3.2.2. Normandiya ve Vikingler	44
3.2.3. Endülüs; Müslümanlar ile İlk Karşılaşma	47
3.3. Doğu Avrupa ve Bizans	50
3.3.1. Vareglar	50
3.3.2. Bizans ile İlişkiler ve Bizans'ın Vikingleri	53
III. BÖLÜM.....	58

4. VİKİNGLERİN TİCARET, YAĞMA ve KEŞİF FAALİYETLERİ	58
4.1. Viking Ticaret Ağları ve Ticari İlişkiler	58
4.2. Ticari yolla etkileşim	67
4.2.1 Kıpçaklar ile Temas	67
4.2.2. Altın Ordu ile Temas	69
4.3. Askeri Yapı, Ordu ve Savaş Aletleri	72
4.3.1. Strateji ve Taktikler	76
VI.BÖLÜM	79
5. VİKİNGLERİN TOPLUM YAPISI ve GÜNDELİK YAŞAM.....	79
5.1. Vikinglerin Sosyal ve Politik Yapıları	79
5.1.1. Viking Toplumunda Sınıfsal Yapı: Köylüler, Savaşçılar ve Şefler	80
5.1.2. Vikinglerde Kral ve Kraliçe	85
5.1.3. Aile Yapısı ve Siyasi Evlilik	88
5.1.4. Viking Kadınlarının Toplumdaki Rolü	93
5.2. Vikinglerde Ruhani Liderler ve Ritüeller	95
5.3. Viking Hukuku	100
5.4. Vikinglerde Giyim Kuşam	102
5.5. Vikinglere Ait Sözlü ve Yazılı Kaynaklar	104
SONUÇ	106
BİBLOGRAFYA	108

KISALTMALAR

Ayrc.: Ayrıca

B.: Baskı

Bkz.: Bakınız

C: Cilt

Çev.: Çeviren

Ed.: Editör

Haz.: Hazırlayan

İÜEF: İstanbul Üniversitesi Eğitim Fakültesi

İSTEM: Sürekli Tıp Eğitimi Araştırma ve Uygulama Merkezi

M.S: Milattan Sonra

S.: Sayı

s.: Sayfa

TTK: Türk Tarih Kurumu

TÜCAUM: Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi

yy.: Yüzyıl

KAYNAKLAR

Genellikle Kuzey Avrupa, özellikle İskandinavya ile ilişkilendirilen bir topluluk olmakla birlikte, geniş bir malumata sahip olduğumuz Vikingler ile ilgili yapılan bu çalışmada İngiliz, Rus ve Arap kaynaklarından yararlanılmıştır. Ayrıca araştırma ve inceleme eserlerden de faydalanılmıştır. Genellikle Hristiyan din adamlarının tutmuş olduğu manastır kayıtlar Viking akınlarının etkilerini anlamak ve yorumlamak açısından önemli birincil kayıtlardır. Vikingler, zenginliklere ulaşmak için manastırlara saldırmış bu saldırılar neticesinde rahipler onları barbar olarak adlandırmıştır. Bu sebeple her ne kadar birincil kaynak niteliğinde olan bu kaynaklar önem arz etsede tarafsızlıkları bu bakımdan çelişkilidir. Türkiye’de yapılan akademik çalışmalar ise daha çok bu halkın Avrupa ve dünya tarihindeki etkilerine yöneliktir. Vikingler hakkında Türkiye’de yapılan araştırmalar genelde genel tarihsel bir çerçevede, kültürel etkiler, arkeolojik buluntular ve popüler kültür üzerine sınırlı olmakla birlikte Vikinglere özel, bağımsız bir araştırma ya da odaklanılmış bir akademik disiplin gelişmemiştir. Tezimizde yararlandığımız ana kaynaklar ile araştırma-inceleme eserlerden bir kısmı şunlardır:

Prose Edda:- Viking mitolojisi üzerine yazılmış en önemli kaynaklardan biridir. Eseri, Snorri Sturluson kaleme almıştır. Sturluson Batı İzlanda’da doğmuş, İzlanda parlamentosunda yasama sözcülüğü yapmış, Norveç ziyaretinde karşıt tutumu nedeni ile kral tarafından hapsedilerek öldürülmüştür. Eser İskandinav mitolojisinin en kapsamlı yazılı kaynaklarından biridir ve günümüzde Viking kültürü hakkında bildiklerimizin temelini oluşturur. Viking şiiri ve edebiyatı hakkında önemli bir kılavuz niteliğinde olan eser 4 ana bölümden oluşmaktadır. Mitoloji, şiirler ve ölçüleri, şair sözlüğü, Mitolojik isimlerin yer aldığı kavramlar. Bu bakımdan Kuzey Avrupa kültürünü, inançlarını ve mitolojik anlatımlarını anlamamızı sağlar.¹

Poetic Edda: Eski İskandinav şiirleri ve mitolojik hikâyelerinden oluşan bu eser. Henry Adams Bellows tarafından İzlandaca dan çevrilmiştir. Bu eser, dünyanın yaratılışına ve kıyamete dair, kavramlar ve bilge öğütlerden oluşan şiirlerden bazılarını içerir. Şairler için bir el kitabı olan bu çalışma genelde Snorri’nin eddası olarak

¹ Snorri Sturluson, **Prose Edda**, ed. Antony Faulkes, Viking Society For Northern Research, London 2005

bilinmektedir. Uppsabok'daki bir kopyasının başında 1241'de yazılmış bir el yazmında bu kitap edda olarak adlandırıldığı ve Snorri Sturluson tarafından yazılmıştır ifadesi yer almaktadır.² Ayrıca bu edda genç edda olarak bilinir. Ancak İzlanda geleneği bunu daha çok Saemund the Wise'e atfeder. Skalholt piskoposu bu eddaya yaşlı edda etiketi koymuş ve Wise'ye maletmiştir.³

Heimskringla: Snorri Sturluson tarafından 13.yy. da kaleme alınan ve eski Norveç krallarının hikâyeleri ve Viking tarihi hakkında bilgiler içeren bu üç ciltlik eser, Alison Finlay ve Anthony Faulkes tarafından çevrilmiştir Heimskringla başlığı, bu destan koleksiyonunun açılışını yapan Kringla Heimsins tarafından "dünya diski" ifadesinden türemiştir. Heimskringla, efsanevi Viking başlangıcından 1177 yılına kadar Norveç'in tarihini kapsar ve çoğunlukla tek bir hükümdara (veya iki veya üç çağdaş tuler'e) odaklanan biyografik on altı destandan oluşan bir dizi olarak yapılandırılmıştır. Snorri İskandinavya'ya iki ziyarette bulunarak Norveç kraliyet sarayının gözüne girme konusunda açıkça hırslı olduğunu göstermiş ve İzlanda'daki uzun bir tarih yazımı geleneğinin ürünü olarak ortaya çıkarmıştır. Oddi gibi öğrenim merkezleriyle olan bağlantıları ona hâlihazırda yazılı kaynaklarda mevcut olan anlatıları toplayıp karşılaştırma olanağı tanımış ve bir dereceye kadar da kendi tarihini sözlü anlatılardan derleyebildiği kadar derlemesine olanak tanımıştır.⁴

Gesta Danorum: Danimarka'nın Viking geçmişini anlatan eser. Avrupa tarihi açısından önemlidir. Orta çağ Danimarka ulusunun erken tarihi için önemli bir kaynak olup aynı zamanda bilinen en eski yazılı metinlerinden biridir. Estonya ve Letonya'nın tarihi hakkında da bilgi veren eser, Danimarkalıların on altı kitaplık kahramanlık tarihidir. Latince Gesta Danorum (Danimarkalıların İşleri) başlığıyla bilinir. Gesta Danorum'un amacı anavatanı yüceltmektir. Yazarı, Saxo Grammaticus, on ikinci yüzyılda yaşamış Danimarkalı bir tarihçidir. Jutland Chronic'e göre, 1150 Zelanda'da doğmuştur. Danimarka'nın genişleme döneminde yaşamıştır. Eserin ilk sekiz cildinin üslubu çağdaşı Snorri Sturluson'un eserleriyle benzerlik göstermektedir. Danimarkalıların ilk ulusal

² Snorri Sturluson, **Poetic Edda**, çev. Henry Adams Bellows, The American-Scandinavian Foundation, New York 1923

³ Saemund the Wise, The **Elder or Poetic Edda**, çev. Olive Bray, Viking Club Translation, C-11, London 1908

⁴ Snorri Sturluson, **Heimskringla**, Viking Society For Northern Research University Collage, Printed by Short Run Press Limited Exeter, C-I, II, III, London 2015

tarihçisi olarak kabul edilen Saxo'nun dili zordur. Eserin orijinal el yazmalarının dört parçası dışındaki kısmı kaybolmuştur: Angers-Lassen-Kall-Plesner parçaları. Angers parçası en büyük olanıdır ve Saxo'nun kendi el yazısı ile yazıldığı kanıtlanan tek parçadır. Dört metnin tamamı Kopenhag'daki Danimarka kraliyet kütüphanesi koleksiyonundadır.⁵

Saxon Chronicle: James Ingram 1774-1850, Anglo-Sakson dili ve edebiyatı üzerine çalışmıştır. Bu önemli tarihi metni çevirmiştir. İngiliz tarihinin erken dönemlerini anlatan en önemli kaynaklardan biri olan bu eser, İngiltere için istatistiksel anlatıdan fazlasıdır. Vikinglerle ilgili 9. ve 10. yüzyıllardaki Viking istilaları, Danelaw bölgesinin oluşumu gibi bazı bilgiler yer alır. Saxon tarihi İngiliz Parlementosu komisyon üyeleri tarafından basılmaya layık görülmüştür. 1644 de Cambridge'de daha sonra Londra baş piskoposu olan Edmund Gibson tarafından 1692'de Oxford'da basılmıştır. Eser İngilizlerin İngiltere topraklarına ilk gelişinden 1154 yılına kadar olan önemli tanıklıkları içerir. 11.yy'da Danimarkalıların geçici zaferi ve ardından ülkenin Normanlar tarafından işgali sırasında edebi uğraşlar ihmal edilse de Latin yazarlar bulunmasa da Saxon kroniğinden olaylar düzenli ve ayrıntılı şekilde korunmuştur. Tabi bu durum eski dili bozmuştur.⁶

Frank yıllıkları: Fulda Yıllıkları. Annales Fuldenses'in bilinen bir yazarı yoktur Fulda Manastırı'nda çalışan bir grup rahip tarafından zaman içinde yazılmıştır. Bu manastır, Fransa'dan Almanya'ya geçişteki bir kültürel ve dini merkezdir. Karolenj İmparatorluğu'na yapılan Viking akınlarını anlatır. Orta Çağ'ın önemli tarihî kaynağıdır ve Frank İmparatorluğu ile ilgili çok sayıda olayı içeren bir kronik olarak kabul edilir. Annales Fuldenses, Frank İmparatorluğu ve Frizler, Vikingler gibi gruplarla ilgili bilgiler sunar.⁷

Annals of Ulster: Ulster yıllıkları; Orta çağ İrlanda yıllıklarıdır. MS 431 ile MS 1540 yılları arasını kapsar. 1489'a kadar olan bölüm Ulster eyaleti Lough Belle Isle adasında kâtip Ruaidhri Luinin tarafından derlenmiştir. Yıllıkların iki modern İngilizce

⁵ Saxo Grammaticus, **Gesta Danorum**, çev. Oliver Elton 1905, By Delphi Classics, United Kingdom 2024

⁶ James Ingram, **Saxon Chronicle**, London 1823

⁷ **Regni Francorum Orientalis**, Annales Fuldenses, Hannoverae, 1891

çevirisi vardır. İlki, 1983'te Mac Airt ve Mac Niocaill 'e ait olan; ikincisi ise 1893'te MacCarthy' nin tercüme ettiği'dir.⁸

Annals of the Four Masters: Orta çağ İrlanda yıllıklarıdır. Eser Ocak 1632 de Dunagall Fransisken manastırında başlayıp Ağustos 1636'da aynı manastırda tamamlanmış ve manastırın üst düzey yöneticileri tarafından imzalanmıştır. Yine ilk cilt aynı manastırda Peder Bernardin O'Clery'in koruyucu olduğu dönemde basılmıştır. İki bölüme ayrılmış eserin ilk kısmı, 1171 yılı ile biter. Diğer kısmı ise 1616'ya kadardır. John O'Donovan krallıktaki seyahatlerinden edindiği bilgileri derlemiştir.⁹

İbn Fadlan'ın Seyahatnamesi; Abbâsiler sadece askeri ve siyasi nüfuzlarını değil, aynı zamanda dini ve kültürel etkilerini de genişletmek istemişti O dönemde Volga Bulgarları, İslam'ı yeni benimsemiş; ancak dinî bilgileri sınırlıydı. Bu nedenle Abbâsiler, bölgede İslami kuralları yaymak ve otorite oluşturmak amacıyla bir elçilik heyeti göndermişti. İbn Fadlan, Abbâsî Halifesi el-Muktedir tarafından İdil (Volga) Bulgarları'na gönderilen heyetin diplomatik bir üyesiydi. Bir Arap gezgini olan Ahmed b. Fadlan bu eserinde gezdiği memleketlerde gördüklerinden bahsetmektedir. Günümüz Rusya'sının Volga bölgesinde Rus olarak adlandırdığı Viking kökenli insanlar tüccarlarla karşılaşmış ve onların yaşam tarzlarını, fiziksel özelliklerini ve ritüellerini detaylıca anlatmıştır.¹⁰

The Vikings (Neil Price, Ben Raffield): Neil Price, İsveç Uppsala üniversitesinde arkeoloji profesörüdür. Vikinglerin ritüeli dini kimliği gibi konulara odaklanırken; Ben Rafield aynı üniversitenin arkeoloji doçentidir. Şiddet esaret cesaret kölelik toplumsal yapı gibi konulara odaklanmıştır. Bu eser MS sekizinci yüzyıl ortalarından on birinci yüzyılın ortalarına kadar günümüz Norveç İsveç Danimarka olarak bilinen yerlerden insanlar ile ilgili bilgi sunar. Neden Vikingleri neden tüccar, zanaatkâr kâşif ve yerleşimci olarak algıladığımızı araştırır. Kuzey kültürünün dönüşümü ve modern İskandinav ulus devletlerinin yaratılışı ve bugüne yankılarından bahseder. Ayrıca Avrupa tarihinin seyrine olan etkilerini ortaya koyar.¹¹

A History of the Vikings (Gwyn Jones): Galli yazar, akademisyen ve çevirmen Vikinglerin tarihi, mitolojisi ve toplumsal yapısı üzerine kapsamlı incelemeler yapmıştır.

⁸ **Annals of Ulster**, çev.E. Mac Caethy, Dublin 1893

⁹ **Annals of the Four Masters**, Çev. John O'Donovan, Dublin 1851

¹⁰ İbn Fadlan, **İbn Fadlan Seyahatnamesi**, çev. Lütfi Doğan, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.III, Sayı1-2, Ankara 1954, s.75

¹¹ Neil Price, Ben Raffield, **The Vikings**, Rautledge Press, Newyork 2024,

Edebiyat eleştirisi ve hikâye anlatıcılığı alanlarında da etkili olmuştur. Kitabın konusu Viking dünyasıdır. İsveç, Norveç ve Danimarka'nın ortaya çıkışı ve gelişimi medeniyetidir. Eserde odaklanılan kısım, 300 yıllık Viking çağıdır. Jones Vinking tarihi ile ilgili yapılan eserlerin taraflılığından şikâyet etmektedir. Onların adil bir perspektiften sunulması gerektiğinden bahsedilmektedir.¹²

The Oxford Illustrated History of the Vikings: Editörlüğünü Peter Sawyer'ın yaptığı, Vikingler hakkında kapsamlı ve akademik bir çalışma sunan bir kitaptır. Peter Sawyer; İngiliz bir tarihçidir. Özellikle Vikingler ve Orta Çağ İngiltere'si üzerine yaptığı çalışmalarla tanınır. Bu kitap, Vikinglerin Avrupa tarihindeki etkisini ele alan on iki akademisyenin katkılarıyla hazırlanmış ve Vikinglerin İskandinavya, Britanya Adaları, Rusya, İzlanda, Grönland ve hatta Kuzey Amerika'daki (Vinland) etkilerini ayrıntılı olarak incelenmiştir. Eser Viking faaliyetleri ile ilgili detaylı bilgiler sunar ve bunları görseller ile destekler.¹³

Saga Book (Alexander Bugge): Viking Society for Northern Research tarafından yayımlanan akademik bir dergidir. "Saga-Book" dergisi, **Vikingler ve Orta Çağ İskandinavya** üzerine akademik makaleler yayınlayan önemli bir kaynaktır. Norveçli bilim insanlarının çalışmalarını içerir. Bugge'de bu dergide çeşitli makaleler yayımlamıştır. Vikingler ve Orta Çağ İskandinavya hakkında önemli çalışmalar yapmıştır.¹⁴

¹²Gwyn Jones, **A history of Vikings**, Oxford Univesity Press, London1968

¹³**The Oxford Illustrated History of the Vikings**, ed. Peter Sawyer Oxford University Press, Newyork1997

¹⁴Alexander Bugge, "Seafaring and Shipping During the Viking Ages," **Viking Society for Nothern Research Saga Book**, C-IV, London 1908-1909

GİRİŞ

Vikingler, M.S. 8. yüzyıl ile 11. yüzyıl arasında Avrupa'nın büyük bir bölümünde etkili olmuş bir halktır. Denizcilik becerileri, keşifleri ve ticaret yolları, Avrupa'nın sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını değiştirmiştir. Avrupa'nın tarihsel gelişiminde önemli bir rol oynamışlardır. Vikingler askeri taktikleri, gemi inşası, deniz savaşlarındaki yetenekleri ile ünlüdür ve askeri tarih açısından Vikinglerin stratejilerini incelemek, savaş teknolojisi ve taktiğinin evrimini anlamak için önemli bir kaynak sunar. Vikingler, İskandinavya merkezli bir halk olmalarına rağmen, Britanya, Frank Krallığı, Doğu Avrupa, Bizans İmparatorluğu ve hatta İslam dünyasıyla etkileşimde bulunmuşlardır. Araştırmada, Vikinglerin farklı coğrafi bölgelerdeki etkilerini incelemek için bu toplumların yerel tarihi ve kültürel bağlamlarını göz önünde bulundurmak önemlidir. Ticaret yolları ve denizcilik becerileri ile Avrupa'nın dışında da geniş bir etki alanı yaratmışlardır. Mitolojileri, sanatları ve yaşam tarzları ile büyük bir kültürel miras bırakmışlardır. Avrupa ile olan etkileşimleri, saldırıları, yerleşimleri ve ticari ilişkileri, Avrupa'nın siyasi haritasını şekillendirmiştir. Bu etkileşimlerin siyasi ve toplumsal sonuçlarını incelemek, araştırmamızın amacını oluşturmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda yapılan bu çalışma, Vikinglerin tarihteki rollerini, kültürel miraslarını ve modern dünya üzerindeki etkilerini daha kapsamlı bir şekilde ortaya koymayı hedeflemektedir. Ayrıca başarılarını ve diğer toplumlara karşı nasıl üstünlük kurduklarını çözümlemek amacı ile karşılaştırmalı bir yaklaşım benimsemeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmada; Vikinglerin yerel kültürlerle nasıl uyum sağladıkları veya bu kültürleri nasıl dönüştürdükleri hakkında analizler yapılmıştır. Bugün hâlâ popüler olan birçok edebi ve sanatsal eser, Viking kültüründen ilham almaktadır. Onların dünya görüşünü ve mitolojilerini incelemek, modern kültürdeki yankılarını anlamaya yardımcı olacaktır.

Odin, Thor, Loki gibi tanrılar ve Ragnarok gibi mitolojik olaylar, günümüz kültürüne kadar uzanan etkiler yaratmıştır. Viking toplumu, kadınların ve erkeklerin rolleri, sosyal sınıflar, hukuk sistemleri ve kölelik gibi konularda incelemeye değer bir yapıya sahiptir. Bu toplumsal yapının araştırılması, o dönemdeki insan ilişkilerini ve

sosyal dinamikleri anlamak için zengin bir kaynaktır. Vikinglerin sosyal yapısını ve bu yapıların Avrupa'daki diğer toplumlardan nasıl farklılık gösterdiğini anlamak da bu çalışmadaki hedeflerden biridir. Bu nedenlerle Vikingler üzerine yapılacak araştırmalar hem geçmişi anlama hem de bugünün kültür ve toplumu üzerinde Vikinglerin nasıl bir etki bıraktığını keşfetme açısından değerlidir. Vikinglerin etkileşimde bulunduğu coğrafyalar oldukça geniştir. İskandinavya'dan Britanya Adaları'na, Rusya'dan Akdeniz'e kadar farklı bölgelerde etkili olmuşlardır. Bu geniş coğrafyada yaşanan olayları kapsayan bu araştırma, büyük bir bilgi çeşitliliği ve ayrıntı gerektirmiştir, Vikingler, İskandinavya'dan Avrupa'nın dört bir yanına, hatta Kuzey Amerika'ya kadar geniş bir alanda etkili olmuşlardır. Viking toplumunda kadınların ekonomik haklara sahip olmaları ve özgür insanlar arasında sayılmaları, hatta bazı durumlarda savaşçı olarak dahi yer almaları, toplumsal cinsiyet açısından ne kadar farklı bir yapıya sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Hem Batı hem de Doğu medeniyetleri üzerindeki etkileri, Vikinglerin evrensel ve tarihsel bir aktör olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. Vikingler 'in askeri, siyasi, ekonomik ve kültürel etkileri coğrafi olarak bu geniş alanın tamamını kapsamak yerine, olabildiğince Avrupa gibi belirli bir bölgeye odaklanarak hazırlanmıştır. Ancak yine de etki ettikleri alanlara ulaşılabilirdiği kadarıyla değinilmiştir. Bunlara ek olarak; Vikingleri öğrenmek tüm bunlar ışında gereklilik arz eder. Tüm bunların yanısıra; Vikingler modern kültürde oldukça popülerdir. Bu popülerlik bazen tarihi gerçekliklerin gölgelenmesine neden olabilmektedir. Araştırma yapılırken modern popüler kültür etkilerinden bağımsız olarak objektif bir tarihsel inceleme üzerine sınırlandırılmaya özen gösterilmiş olup bu doğrultuda ilerlemeye gayret edilmiştir. Vikingler 'den geriye kalan pek fazla kaynak yoktur. Vikinglerle ilgili yazılı kaynakların çoğu Vikingler tarafından değil, onların saldırılarına uğrayan toplumlar tarafından kaleme alınmıştır. Bu nedenle, bu kaynaklar önyargılı olabilmektedir. Kaynakların tarafsız olup olmadığını değerlendirmek ve önyargıları analiz etmek önemlidir. Örneğin, Hristiyan kronikleri Vikingleri barbar olarak tanımlarken Vikinglerin kendi perspektiflerinden yazılmış eserler farklı bir bakış açısı sunabilmektedir. Çalışma tüm bunlar göz önünde bulundurularak ilerletilmiştir.

I. BÖLÜM

1.VİKİNG ADININ KÖKENİ VE TARİHSEL SÜREÇ

1.1 Viking Adının Kökeni ve Nitelendirmeler

Vikingler ve Viking Çağı, tarih boyunca büyük bir etkiye sahip olmuştur. Yaklaşık 300 yıl süren bu dönem boyunca Vikingler, Batı Avrasya ve Kuzey Atlantik bölgelerinde etkin oldular. Avrupa, Rusya, Kafkasya, Bizans ve hatta Amerika'ya düzenledikleri seferlerle ve yağmalarla tanınmışlardır. Yaptıkları esir ticareti güçlerini oldukça arttırmış ve çeşitli yerlerde koloniler kurmuşlardır. Batı'da çoğunlukla putperest olarak görülmelerine rağmen, Vikingler yalnızca savaşçı değil, aynı zamanda ticaretle uğraşan, yeni topraklar keşfeden ve yerleşimler kuran önemli bir medeniyet olarak bilinirler.¹⁵ Aynı zamanda zengin mitoloji ve dini inançlara sahip olan Vikingler, tanrı Odin, Thor ve Freya gibi figürlerle dolu bir dünya görüşüne sahipti. Savaş ve onur kavramlarına büyük değer verirken, sosyal yapılarında aile, klan ve hiyerarşi önemli bir yer tutuyordu.

Gemicilik ve denizcilikteki üstün yetenekleri, onları dönemin en korkulan deniz gücü haline getirdi. Viking adının incelenmesine bakacak olursak; İskandinavya'dan bölgeye yayılan yağmacı olarak tanınan bu toplulukları ifade eden birçok tanım vardır. Kaynaklar da Kuzeyliler, Danimarkalılar, Rus, olarak geçmelerine rağmen Viking adı genel bir tanımla niteliğindedir.¹⁶ Bu kelime başlangıçta korsanlıkla alakalı görülse de zamanla yağma ve saldırganlıkları ile tanınan denizcileri tanımlamak için kullanılmıştır. Viking kelimesi denizde yolculuk yapanların yanı sıra keşif faaliyetleri yürüten ve bu özellikleri ile ön plana çıkan topluluğa karşılık gelir. Bu terimin tam kökeni bilinmemekle birlikte eski Norsça fiyort¹⁷ anlamında kullanılan 'vik' (ticaret limanı) kelimesinden türemiş olduğu düşünülüp 'Viking' ise limanları gezen gittiği limanları yağmalayan

¹⁵ Emre Aygün, **Viking Destan; Egill'in Sagası**, Kaynak Yayınları, 2015, s.13

¹⁶ Mert Kozan "Gotların Kökeni ve Anayurdu", **Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı 55, Ankara 2014, s.71

¹⁷ **Fiyort**: Buzulların aşındırıcı etkisiyle oluşan, dar ve derin körfezleri olan doğal oluşumlardır. Genellikle dağlık ve engebeli bölgelerde bulunur. Ticari ve askeri olarak önemlidir. Bkz. Demet Öner, "Deniz Ticaretinde Limanlar ve Türkiye Uygulaması", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul 2015, s.16

şeklinde de ifade edilir.¹⁸ Bir diğer bakış açısı ile yorumlayacak olursak gittiği bu yerleri sahiplenen yurt edinen manasını da düşünebiliriz.¹⁹ Bunlar dışında Norveç’de bulunan Vik adındaki coğrafi bölgeden veya savaş anlamındaki vig kelimesinden geldiği düşünülmekle birlikte yana çevirmek, sapmak anlamına gelen vikja fiilinden türediğine dair görüşler de vardır.²⁰ Viking kelimesine 10. yüzyılın sonlarına kadar rastlamak pek mümkün değildir. İlk kelimesine ilk olarak muhtemelen 10. yüzyıla ait bir el yazması olan Codex Exoniensis içinde yer alan ve 7. yüzyıldan kalma Widsith adlı İngilizce bir şiirde rastlanmıştır. Bu şiirde Vikingler, "Wicinga" olarak anılır. "Wicinga" kelimesinin kökeni "wic" olup, aynı zamanda "kasaba" ya da "pazar yeri" anlamında kullanılırken, "-ing" son eki "aitlik" anlamı katar.²¹

Ayrıca, Viking kelimesinin kökenine dair başka bir görüş de bu kelimenin "vik" (koy veya körfez) sözcüğünden türediği ve "vik-ingr" ifadesinin "koyda yaşayan" ya da "koyda bulunan kişi" anlamına geldiğini yönündedir. Vikinglerin faaliyetleri göz önüne alındığında denizcilikteki yetenekleri ve sık sık koylardan hareketle akınlar düzenlemeleri bu anlamı destekler. Tüm bu ifadelerin bir halktan çok, geniş etnik ve coğrafi bir kültürü temsilen kullanıldığı söylenebilir. Bu nedenle mevzu bahis bu topluluğun ismi yerleşik olmaktan çok bulunduğu yerden ayrılıp, deniz aşırı bölgelerde başlattığı askeri harekâtlar neticesinde duyulur hale gelmiştir. Viking olarak nitelendirilenler sadece İskandinav bölgesinde bulunan insanları değil, aynı zamanda Varegleri Normanları ve diğer Viking soyundan gelenleri de ifade eder. Bu arayış ve yağma faaliyetlerine katılanlar arasında Norveç, İsveç ve Danimarka’dan gelenler başta olmak üzere bunlarla birlikte Vareg olarak bilinen Doğu Slavları ve Norman olarak bilinen Fransız kökenliler de koşulları değerlendirmiştir. Bizans ordusunda görev almaya başlayan Norveçliler olmak üzere Varegler birçok İskandinav grubun birleşimden oluşuyordu.²² Bu sebeple yayılma alanlarına nispetle Vikingler gittikleri yerlerde orada yaşayanların onları nitelendirdikleri isimle anılmışlardır. Anglo Sakson kroniklerinde

¹⁸ Else Roesdahl, **The Vikings**, Penguin Books, Great Britain 2016, s.9

¹⁹ Pierre Bauduin, **Vikinger**, Çev. İsmail Yergüz, Dost Kitapevi, İstanbul 2019, s.7

²⁰ Durham K., R., Chartrand, M. Harrison, I. Healt, **The Vikings: Voyagers of Discovery and Plunder**, Opsrey Puplicing, Oxford 2006, s.15

²¹ Aygün, **Viking Destan; Egill’in Sagası**, s.14

²² Nadir Karakuş, ‘Norman Paralı Askerlerinin Anadolu’daki Faliyetleri ve Türkler’ ,Hitit Üniversitesi, Çorum 2023, s.132

Viking, Vikingr, Dene ve Dani, Frank topraklarında Norman (kuzeyden gelenler), İrlanda dilinde Gall (yabancılar), bazı Cermen dillerinde ise Ascomanni olarak isimlendirilmişlerdir. İslam kaynaklarında Vikingler için Erdimaniyyûn (لردمانيوئاً), Mecûs (المجوس) ve Rûs (الروس) ifadeleri kullanılmaktadır. Al-Rus veya Waranke Arapça kaynaklarda onlar için kullanılan terimken, İspanya'daki Araplar ise onlardan Majus yani “sihirbaz kafır-büyücü” ya da “ateşe tapanlar” olarak söz etmektedir.

Her bölge, onların eylemlerine, etkilerine ve kültürel olarak karşılaştıkları manzaralara dayanarak farklı bir bakış açısına sahipti. Böylece tüm bunların arka perdesinde VIII. yüzyıl sonlarından başlayarak XI. yüzyıl ortaları doğru yaşanan saldırgan yapıya sahip olan bir yayılma dönemi yaşanmıştır. Bu yayılma onların batı yönünde; Britannia, Hispania ve Gallia'ya tarafına yayılmaları ile alakalı olup bununla da sınırlı kalmayacaktır.²³ İşte tam da bu noktada isimlendirilmeleri yayılma yönlerine göre de şekillenmiştir. Bu yerel isimlendirmeler, onları davranışlarına ve etkilerine göre farklı kavramsal çerçeveler içinde anlamlandırılmıştır. Vikinglerin sadece bir halk grubu olarak değil, gittikleri bölgelerdeki etkileri, kültürel etkileşimleri ve davranış biçimlerine hem fetihçi hem de ticaretle uğraşan denizci kimliklerine göre şekillenmiştir. Bu durum, Vikinglerin sadece bir tür “kuzeyli yağmacılar” değil, aynı zamanda karmaşık ekonomik, siyasi ve kültürel aktörler olduğunu göstermektedir. Farklı kültürel bağlamlarda aldıkları bu isimler, hem yerel halkların Vikinglere olan bakış açısını yansıtır hem de Vikinglerin kimliklerinin o dönemde ne kadar dinamik olduğunu ortaya koyar. Böylece Vikinglerin imajı her toplumda özgün bir biçimde şekillenmiştir. İşte tam bu sebeptir ki Normanlardan bahsedilirken Mecûs, Vareglar'den bahsedilirken Rûs ifadeleri kullanılmaktadır.²⁴ İki teriminde kullanımının sebebi muhtemelen Normanlar ve Vareglar'i birbirinden ayırt etmektir.

Vareglar bugün İsveç topraklarında yaşayan Vikinglerdir. Vareg kelimesinin kökeni tam bilinmemekle birlikte Slav kökenli olduğu düşünülmekte olup Kuzeyden gelen Viking kökenli Rurik ve onun liderlik ettiği topluluğa verilen bir isimdir. Bu terim, Kuzey dillerinde yoldaşlık (Varingjar) etmek ya da bağlılık (Varar), Germenlerde ise

²³Brink-Neil Price, **Viking Dünyası**, çev. Ebru Kılıç, Alfa Yayınları, İstanbul 2015, s.16

²⁴Brink-Neil Price, **Viking Dünyası**, s.694

Wâreganga²⁵ olarak isimlendirilir. Eski Nors dilinde varar kelimesi “yemin” ya da “söz” anlamına gelmektedir. Bizans’ta ise Varing kullanılır. Varegler için Rus yöneticilerin hizmetinde bulunan savaşçılar ya da tüccarlar anlamına gelen Rusça’da Varjagi veya Varegu olarak geçen kelimeler de kullanılmıştır. Bizans Muhafızları ise Bizans İmparatorluğu’nun sarayında muhafızlık yapan Vareglerin oluşturduğu birliktir. Varegler’in, İskandinavların doğu kolundan geldiği kabul görür. İsveç’den oldukları konusu ağır basar; fakat kesin değildir. Bu askerler genel olarak kuzeyli karışımı olduklarından dolayı belirli bir kökenleri olduğu bilinmez. Bu grup ticaret ve hizmet maksadıyla Doğu’ya seyahat etmiştir. Gittikleri yerlerde yerel güçlere hizmet etmiş ve ticaret yaparak tanınmışlardır. Doğu Avrupa’ya ve Rusya topraklarına yerleşip bu bölgede siyasi faaliyetlere ve kültürel gelişmelere dâhil olmuşlardır. Bu süreçte birlikte yaşadıkları yerel kabileler ile etkileşimde bulunmuşlardır. Siyasi faaliyetler ve kültürel gelişmelere katılmaları, onların yalnızca savaşçılar ya da istilacılar olarak değil, aynı zamanda yerleşik güçler olarak da önemli roller oynadıklarını gösterir. Tarım dünyasında çocukları için toprağa, hayvanları için ota ihtiyaçları vardı. Savaşçı ve kısmen kabilesel bir toplumda ün, güç, zenginlik ve geçim arıyorlardı.²⁶ Özellikle 9. ve 10. yüzyıllarda, Doğu Slav kabileleri ve Fin-Ugor halkları ile yoğun bir etkileşim içinde olmuşlardır. Bu süreçte, Vikinglerin Doğu Avrupa’daki faaliyetleri hem bölgenin siyasi yapısını şekillendirmiş hem de kültürel bir harman yaratmıştır. İskandinav faaliyetlerinin en önemli kolu ilk başta Hazarlara haraç ödeyen İskandinav kökenli bir hanedan tarafından yönetilen orta Dinyeperde bulunan Kiev’di. Buranın yöneticileri sonradan Slavlaşmıştır.²⁷ Vikingler, Kiev Knezliği gibi bölgesel güçlerin oluşumunda kilit rol oynamışlardır. Özellikle Rurik Hanedanı’nın kurucusu olan Viking lideri Rurik ve halefleri, Doğu Slav topraklarında güçlü bir yönetim yapısı oluşturmuş ve Rusya tarihinin temellerini atmıştır bu Slavların Rus halkını oluşturmuş olması önemli bir noktadır. Vikingler, bu şekilde, askeri güçlerini kullanarak yerel kabilelerle ittifaklar kurmuş, zamanla bu kabileleri kontrol altına alarak bölgeyi yönetmiş ve kendilerini kalıcı kılmışlardır.

²⁵Selahattin Özkan, “Bizans’taki Vareglerin İskandinavya’daki Dinsel Fethe Etkileri,” **Tarih İncelemeleri Dergisi**, C-XXX, Sayı 2, Ankara 2015, s.527

²⁶Jones, **A history of Vikings**, s.2

²⁷**The Oxford Illustrated History of the Vikings**, s.15

Varegler, Ruslar içinde önemli rol oynamış, bu bölgede ticaret yapmış, evlenmiş ve yerleşik halkla birlikte yaşamını sürdürmüşlerdir. Onlar kuzeyin sarı saçlı insanları, ayrıcalıklı ve kutsal bir soy mensup şeflerdi.²⁸ Bu etkileşim iki kültürün de birbirine karışmasına neden olmuştur. Varegler ile Slavlar arasındaki sınırlar zamanla belirsiz hale gelmiş ve Rus kimliği gelişmiştir. Bu kaynaşma neticesinde, Rus ve İskandinav toplumlarının birbirleri ile olan benzerlikleri gözle görülür bir hal alır. Bu doğrultuda Varegler için çoğu zaman Rus ifadesinin kullanıldığı görülür. Ana kaynaklar incelenirken bunları birbirinden ayırmak noktasında zorluklar yaşanmaktadır. İki terimin birbirinin yerine kullanılması dönemin kültürel ve siyasi şartlarının sonucudur. Benzerlikler bu güçlüğü destekler. Örneğin; Vareng ve Rusların benzer bir meclis sistemleri de vardır. Bing adlı meclislerde seçime dayanan bir yapı söz konusudur. Belirli açık alanlarda toplanılır ve toplumun sorunları tartışılırdı. Bu meclisler, Orta Çağ İskandinav kültürü ve hukukunun önemli parçasıydı.²⁹

Varegler giderek doğuya doğru yayılmış, Karadeniz çevresi ve Hazar Denizi'nin civarında yaşayan topluluklarla ticaret yapmış ve siyasi ilişkiler geliştirerek hem bölgesel güç dengelerinde önemli bir rol oynamış hem Viking dünyasının sınırlarını genişletmiş hem de tanınırlıklarını arttırmışlardır. Varegler'in bu süreçte, Doğu'ya doğru yayılmaları sadece maddi kazançla sınırlı kalmamış; aynı zamanda kültürel, dini ve askeri etkileşimler yoluyla Vikinglerin bölge üzerinde kalıcı bir iz bırakmasına katkıda bulunup, Doğu Avrupa'daki Viking etkisinin derinleşmesini de sağlamışlardır.

Hristiyan Bizans ve İslam dünyası ile olan ilişkileri de bu açıdan önemlidir ve göze çarpmaktadır.³⁰ Germen ırkının bir kolu olan İskandinav kökenli Normanlar ise bugün Danimarka ve Norveç olarak adlandırılmaya devam eden topraklarda yaşamış olan Vikinglerdir. Normanlar, Avrupa'nın denizci ülkeleri olarak bilinen başta İngiltere ve Fransa için korku sebebi olmuşlardır.³¹ Normanlar, 8.yüzyıldan başlayarak Avrupa'nın çeşitli bölgelerine dağılmışlardır. 9. ve 11. Yüzyıllar arasında ise İngiltere, İrlanda,

²⁸Henry Howorth, "The Ethnology of Germany- Part VI. The Varini, Varangians, and Franks", **The Journal of the Anthropological Institute of Great Britain and Ireland**, C-XII, Ireland 1883, s.544

²⁹Sena Özbay," Bizans'a Giden Yolda Varegler (11.yy)," **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara 2020, s.14

³⁰Brink-Neil Price, **Viking Dünyası**, s.654

³¹Muhammed İmamüddin, **Endülüs Siyasi Tarihi**, çev.Yusuf Yazar, Ankara 1990, s.123

İskoçya, İtalya, Sicilya gibi yerlere kadar etki etmişlerdir. Denizcilik konusundaki kabiliyetleri, savaşçılık ruhları ve geniş topraklar üzerinde etkili faaliyetleri onları tanınır hale getirmiştir. 1066 Hastings Muharebesinde Normanların, önderleri William ile İngiltere'yi fethetmesi önemlidir ve tanınırlıklarının etkisini arttırmıştır. Ardından Sicilya'da Norman Krallığı'nın kurulması, İtalya'da Norman Kontluklarının oluşması da onların Avrupa üzerindeki etkisini açıklamak açısından önemlidir. Böylece etkileri Akdeniz'e kadar ulaşmıştır. Bunun dışında İspanya'da farklı bölgelere yerleşerek İspanya'nın Endülüs Emevi Devleti'ne karşı giriştiği Reconquista³² sürecinde İspanya'nın kuzeyinde önemli rol oynamışlardır. 12.yüzyıl sonlarına doğru ise İrlanda'da krallık kurup yayılmışlardır. Bunca yaptıkları göz önüne alındığında Avrupa tarihinde oynadıkları rol ve etki ettikleri sosyal-siyasal ve kültürel değişiklikler önem arz eder. Böylece bu yayılmacı kimlikleri ile 8.yy da ortaya çıkan denizcilik ve savaşçılık faaliyetleri bağımsız olarak görünürlüklerinin azaldığı 11.yüzyıla kadar devam etmiştir.³³

2-VİKİNGLERDE İNANÇ SİSTEMİ: MİTOLOJİ

2.1.Dini, Kültürel Unsurlar ve Tanrılar: Odin, Thor, Loki

Birçok topluluk ve devletin kuruluşu, mitolojik veya efsanevi hikâyelerle bağlantılıdır. Bu gibi hikâyeler, genellikle toplulukların kurucu figürlerini, olayları veya değerleri vurgular ve bir toplumun kimliğiyle ilgili önemli rol üstlenir. Bu efsaneler genellikle, toplumun kökenlerine dair idealleri, değerleri ve tarih anlayışını yansıtır. Topluluk üyeleri arasında birlik ve kimlik duygusu oluşturur. Ancak genellikle bunlar tarihsel doğrulukla değil, sembolik ve mitolojik anlatılarla ilişkilidir. Hanedan ya da kuruluş efsaneleri bazen bir hayvanın yardımı bazen de Osman Bey'in gördüğü gibi bir

³²**Reconquista**:718 yılında başlatılan ve yaklaşık sekiz asır devam eden,1492 yılında son Endülüs devletinin yıkılmasıyla etkileri daha net görülmeye başlayan bir sürecin adıdır. Hristiyanların Endülüs'ü Müslümanlardan geri alma projesidir. Bkz. İlyas Uçar,"Endülüs'te Müslüman-Hristiyan İlişkileri Kitap Değerlendirmesi,"**Kalemname Dergisi**, C-V, Sayı 9, İstanbul 2020, s.222 ayrc. Reconquista hareketine Norman katılımı hakkında daha fazla bilgi için **bkz.** Lucas Villegas Aristizábal, **Norman and Anglo-Norman Participation in the Iberian Reconquista c. 1018- c. 1248**, University of Nottingham Doctor of Philosophy Thesis, Haziran 2007.s? (Sayfasını kaybettim arıyorum)

³³Mustafa Daş, "Gesta Roberti Wiscardi" ve Malazgirt Savaşı (Normanlar)" **İÜEF Tarih Dergisi**, S 71, Aralık 2020, s. 84.

rüya ile başlar. Örneğin; Anglo-Saksonlara göre kent kraliyet hanedanının kurucuları Hengist ve Horsa'ydı. Bu iki kardeş 5.yüzyılda Britanya'ya gelip yerleşimi başlattı.³⁴ Roma'nın kuruluş efsanesine bakarsak Romulus ve Romus iki kardeş Tiber Nehri'nde bir kurt tarafından büyütüldü. Romulus Roma'nın ilk kralı oldu.³⁵ Yine Antik Yunan'da Theseus'un Minotaur'u öldürüp Atena'nın yardımı ile Atina'ya dönüşü kurduğu yeni düzen, Çin'de Sarı İmparator ve Yandi figürleri, Hindistan'da Manu efsanesi Tufan sonrası dünyayı kurtarıp yeni bir çağ başlatması tüm bunlar bahsi geçen toplumların her açıdan doğasını ve kimliğini yansıtır.

İskandinavya kökenli Vikinglerin inanç sistemleri mitolojisi ise yalnızca kendi coğrafyalarıyla sınırlı kalmamış, eriştikleri Batı Rusya, Kuzey Amerika gibi topraklarda da yankı bulmuş ve o dönem insanların dünyaya bakışını şekillendirmede rol oynamıştır.³⁶ Onların kültür ve inancı, ticaret, savaş ve keşifler yoluyla yeni bölgelere taşınmıştır. Vikinglerin yaratılış destanı ilgi çekicidir. Vikingler' in dünyanın şekli konusundaki düşüncesi onun düz, yassı ya da dairesel olduğu yönündedir. İnançlarına göre dünyanın etrafı sularla kaplıdır ve bu sularda dev bir yılan yaşamaktadır.³⁷ Bu inanca göre dünyanın etrafını dolaşan bir yilandan bahsedilmektedir. Jörmungandr olarak anılan dev yılan önemli bir figürdür.³⁸ Viking mitolojisinde yaratılıştan önceki hali temsil eden bir boşluk veya hiçlik kavramı olarak bilinen Ginnungagap 'sonsuz boşluk' veya 'sonsuz uçurum' anlamına gelir.³⁹ Ginnungagap adı verilen karanlık boşluktan türeyen su akıntısına Elivagar denir. Bu su kaynağı soğuk ve buzlu diyar Nifheim ve sıcak ve ateş diyarı Muspelheim olarak adlandırılan iki farklı yerden gelir. Bu durum, soğuk ve sıcaklıktan oluşan iki zıt güç arasındaki çatışmayı ifade eder. Bu çatışmalar, evrenin yaratılmasına ve tanrıların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

³⁴Barbara Yorke, **Kings and Kingdoms of early Anglo-Saxon England**, Rodledge, York 1990, s.3

³⁵Derya Şahin, Roma Mitolojisi, SD Yayınevi, İstanbul 2017, s.21

³⁶Cemile Akyıldız Ercan, "Germen Mitolojisinde Yaratılış," **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C-XVII, Sayı 1, Erzurum 2018, s.124

³⁷Sturluson, **Prose Edda**, s.65

³⁸Mehmet Masatoğlu, "Viking ve Hint Mitolojilerinde Yılan İmgesi," **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Dini Araştırmalar Dergisi**, C-XXII, Sayı56, Ankara 2019, s.396

³⁹Sturluson, **Prose Edda**, s.10

Vikingler'in Yaratılışı ile ilgili Eddaların ifadesine bakacak olursak; “dünya oluşmadan önce Niflheimr (Kara Dünya) yaratılmıştır. Burada donmuş suların ve buzun efendisi sayılan bir varlık olan Ymir gibi eski yaratıklar yaşar. Buranın merkezinde bulunan kuyu Hvergelmir'dir. Dünyada oluşan ilk yer ise güneydeki Müspellheim'dir. Burası alevlerin ve ateşin dünyasıdır. Bu yer Surt adlı bir ateş devi tarafından yönetilir. Bu iki bölge arasındaki karşıtlık soğuk ve sıcak güçlerin çatışmasına neden olur. Soğuk sular ve sıcak rüzgârlar arasındaki temas sonucu buhar ortaya çıkar. Bu buhar donup yoğunlaşarak yeni varlıkları ve dünyayı oluşturur. Sıcaklığı gönderenin gücüyle erkek şekil kazanır ve erkeğe Ymir adı verilir. Ymir her uyuduğunda sol elinin altında iki varlık bir adam ve bir kadın oluşur, ikisi birleşir ve ötesini meydana getirir. Diğer ırklar da böylece vücut bulur. Ondan dev soyundan gelen varlıklar türer.

Esir, tanrılar meclisidir. On iki üyesi olan bu meclise on üçüncü üye olarak bazen kabul edilen tek tanrıça Freyja'dır. Tanrıçaların en mükemmeli olarak adlandırılır ve asalet bakımından Frig ile aynı olduğu söylenir.⁴⁰ Tanrılar meclisi olan Esir'in her üyesine As denir. As'da bulunan tanrılar güçleriyle dünyaları, insanları ve yaşamları yönetir. Tanrıçaların toplanıp bir araya geldiği meclis olan Asynjur'un ise yirmiyi geçen üyesi vardır. Vikinglerde bir kısım tanrının bulunduğu diğer bir panteon ise Vanir'dir. Vanir de olan tanrılar doğum, doğa olayları, bilgelik, gelecek ve benzeri konular ile ilgilidir. Vanir tanrıları, Vanaheimrd denilen yerde ikamet eder. Esir ile Vanir arasında yaşanan bir savaş vardır savaş sonrasında Vanir Esir'in gerisine düşer, ancak yeteneklerin birbirine benzediğine dair bir anlaşmaya varılır bu nedenle bazen Vanir üyeleri Esir üyeleri gibi sayılmış ve birleşme sağlanmıştır.⁴¹ Fakat yine de farklı özellikler ve görevler korunmuştur.

Vikingler, veba ve kıtlıkta Thor'a, savaş tehdidinde Odin'e, evlilik kutlamasında ise Freyr'e adak olarak şarap sunarlar.⁴²

⁴⁰John Lindow, **Norse Mythology: A Guide to the Gods, Heroes, Rituals, and Beliefs**, Oxford University Press, New York 2002, s.126

⁴¹Lindow, **Norse Mythology: A Guide to the Gods, Heroes, Rituals, and Beliefs**, s.51

⁴²Adamus Bremensis, **Barbarlıktan Medeniyete Vikingler: Hamburg Kilisesi Piskoposları Tarihi**, çev. Selahattin Özkan, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2017, s.27

Tanrıların nasıl meydana geldiği konusu Ginnungagap’da meydana çıkmış devlerin atası Ymir’in beslenmesi ile alakalıdır. Ymir, Auoumbla isimli ineğin dört memesinden çıkan dört çeşit sütü içerek beslenmiştir.⁴³ Başka varlık olmadığı için inek ise kendi karnını, Ymir’in vücudundan çıkan buzlar ile doyurmuştur. Bu buzları yalaması ile ilk insan Buri ortaya çıkmıştır. Buri’nin bir oğlu olmuştur ve adı Borr’dur. Borr, Bestla isimli bir kadın ile evlenir, sonrasında Borr ile Bestla’nın Bölthorn isimde bir devden kızı ile üç oğlu olur. Bu oğullardan birisi Odin, diğerleri Vili ile Vé isimli tanrılardır.⁴⁴ Bor’un oğulları yaratılan ilk insanları niteler. Erkek olan Askr, dişi olan Embla olarak kabul edilmiştir ve bunlar insanlığın atasıdır.⁴⁵ Mdgard adlı dünyaların merkezi olan yere dağılırlar. Bunlar kendisine özel dünyanın orta yerinde Asgard isimli şehri yaparlar ve burada esir üyesi tanrılar ve tanrıçalar yaşar.⁴⁶ Odin kardeşleri ile birlikte cennet ve yeryüzünün hâkimi olur. Ymir’in öldürülmesinde de bunlar rol oynar. Yimir’in öldürülmesi ile ondan ortaya çıkan et ve kanın, yeryüzünün bütünlüğünü oluşturduğuna inanılmaktadır. Yaralarından fışkıran kanın, buzul devlerinin soyunu boğduğu düşünülür. Ymir’in kanından sular, etinden toprak, kemiğinden kayalar ortaya çıkar, dışından ise çakıllar ve taşlar oluşur. Dünya böylece Ymir’in parçalarından türemiştir. Her bir varlığın kendi ismi vardır, Tanrılar ve faniler dışında olan her varlığa Jötnar denilir.

Odin’in bir adı da Alföör’dür ve ondan çok bahsedilir; fakat diğer tanrılar gibi tasvir edilmez. Odin’in açıklanmaya ihtiyacı olmadığı görüşü hâkimdir yüce görülür. Hárr “Yüksek”, Jagnhárr “Eşit Derecede Yüksek” ve Tridi “Üçüncü” demektir. Bu terimler Odin için kullanılır. O, tüm tanrıların babası olarak kabul edilir ve uludur.⁴⁷ “Katledilenlerin Babası” sıfatı da vardır. Bunlar dışında bilgelik, savaş ve şiirle de ilişkilendirilir. Viking inancının temelinde Yggdrasil adı verilen bir dişbudak ağacı vardır., dokuz ayrı dünyayı simgeler⁴⁸. Bu dünyalar tanrılar, insanlar ve diğer varlıklar için birer yaşam alanıdır. Benzer bir şekilde Türk mitolojisinde göklere uzanan bir demir dağ vardı. Bu dağın üzerinde de sekiz gölgeli (dünyanın sekiz köşesi) dokuz köklü kayın

⁴³ Sturluson, **Prose Edda**, s.11

⁴⁴ Snorri Sturluson, **Heimskringla**, Viking Society For Northern Research University Collage, Printed by Short Run Press Limited Exeter, C-I, London 2011, s.7

⁴⁵ Lindow, **Norse Mythology: A Guide to the Gods, Heroes, Rituals, and Beliefs**, s.62

⁴⁶ Sturluson, **Prose Edda**, s.13

⁴⁷ Sturluson, **Heimskringla**, C-I, s.10

⁴⁸ Sturluson, **Prose Edda**, s.17

ağacı bulunuyordu. Vikinglerde bulunan Yggdrasil yalnızca dokuz dünyayı birleştiren bir merkez değil, aynı zamanda yaşamın döngüsünü ve evrenin sürekliliğini sağlayan bir unsurdur. Benzer şekilde, Türk mitolojisindeki dokuz köklü ağaç da yaratılışın, insan soylarının türediği bir yaşam kaynağıdır. Her iki kültürde de bu ağaç, fiziksel dünyayı aşan, manevi bir köprü görevi görür.⁴⁹ Türklerin Orta Asya'dan Batı'ya doğru olan göçleri ve İskandinav halklarının diğer Avrupa topluluklarıyla ticari ve kültürel ilişkileri, bu tür benzer sembollerin doğmasına katkı sağlamış olabilir. Yggdrasil'in dalları arasında yer alan Midgard, insanların yaşadığı dünyadır ve bu dünya, diğer kutsal veya kozmik dünyalarla bağlantılıdır⁵⁰. Türk mitolojisinde orta dünya insanların yaşadığı yer, görünen ve görünmeyen iki boyuttan oluşur. Görünen dünya insanların fiziksel yaşam alanını ifade ederken, görünmeyen dünya ruhsal, manevi ya da kozmik unsurları barındırır. Orta dünya kavramı, yaşamın dengede olduğu bir merkezi işaret eder. Eddalar ve sagalarda bahsi geçen dışbudak ağacı da evrenin merkezini oluşturur. Tanrıların her zaman Yggdrasil'i ziyaret ettiğine ve bing olarak bilinen kurullarını topladıkları düşünülmektedir. Dokuz dünyadan oluşan Viking evrenini bu ağacın ayakta tuttuğuna inanılır.⁵¹ Bunlardan sonra dünyaların ve üzerinde bulunan canlıların ortaya çıkışına sıra gelir.

Odin gibi en büyük tanrı dahi devler soyundan gelmektedir. Devlerin Viking mitolojisindeki yeri ve önemi oldukça büyüktür. Dünyaların ve üzerlerindekiilerin yaratılışı dev Ymir'e atfedilir. Dev sadece büyüklüğü değil gücü kuvveti ve güzelliği de ifade etmektedir. Troll; doğaüstü bir diğer varlıktır, ıssız kayaların, dağların ve mağaraların kendisidir, Troller küçük aile toplulukları olarak yaşar ve insanlar ile geçinmezler. Alfheim; Elflerin yaşadığı yerdir. Elfler güzel ve üstün varlıklardır. Svartalfheim; cücelerin dünyasıdır, madenlerin, değerli metallerin kaynağı burasıdır. Cüceler önce Ymir 'in etinden şekil almış sonra zekâya sahip olmuşlardır.⁵² Odin Yeryüzü üzerinde ilk oğlu Ása-Thor hem tanrı hem dev özelliğine sahipti. Vikinglerin en büyük tanrısı Thor'dur ve onun iki yanında Odin ve Freyr'in olduğu bir yapı vardır. O toprağın tanrısıdır, ayrıca gök gürültüsünü ve yıldırımını da kontrol eder. Mjöllnir adlı

⁴⁹ Bahaeddin Ögel, **Türk Mitolojisi (B.5)**, C-I, TTK, İstanbul2014, s.90

⁵⁰ Emre Aygün, "Türk Tarihinin Kaynakları Olarak İskandinav Sagaları," **Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İzmir 2012, s.36

⁵¹ Saemund the Wise, **The Elder or Poetic Edda**, çev, Olive Bray, Viking Club Translation, C-XI, London1908, s.277

⁵² Sturluson, **Prose Edda**, s.16

büyük çekici meşhurdur.⁵³⁵⁴Odin ile Frigg'in Baldr adında da bir oğlu vardır.⁵⁵ Tanrılar arasında en iyisi ve tüm varlıklar tarafından övülmüştür evi göklerde⁵⁶. Onun ölümü ile Viking kozmosu yerle bir olacak Ragnarök (Tanrıların Alacajkaranlığı)⁵⁷ olarak bilinen büyük savaş tetiklenecektir. İnaniş'a göre; Frigg oğlu Baldr'a hiçbir varlık zarar vermesin diye varlıkların her birisine yemin ettirmiştir. Fakat Ökse Otu'nu unutmuştur. Ancak bu durum Baldr'ın ölümüne yol açmıştır. Devler(jotnar) soyundan gelen tanrı Loki,⁵⁸kıştan sorumlu olan Baldr'ın kardeşi kör tanrı⁵⁹ Höör'u kandırmış ve kışkırtmıştır o da Baldr'ın tek zaafı olan Ökse Otu ile ona saldırmış ve Baldr'ı öldürmüştür. ⁶⁰Baldr'ın bedeni Viking inançlarına uygun olarak yakılmış, tanrılar onun için ateşe birer hediye bırakmıştır. Böylece Baldr'ın ölümü Vikingler için tanrıların yıkılması olarak görülen Ragnarök sürecini başlatmıştır.

Genel olarak bakıldığında; Vikinglerin inançları çok tanrılı bir yapıdadır. Tanrılara olan ibadet ve ritüeller önemlidir ve yaşamın parçasını oluşturur. Njörör, gelecek olan Ragnarök'ten kurtulacak tanrıdır. Oğlu Freyr bereketle, gün ışığıyla ve iyi havalarla ilişkili görülür. İsveç kraliyet ailesi soyunu Freyr'a dayandırır. Odin'in oğlu olan Tanrı Tyr ise tek ele sahiptir.⁶¹ Tek elli olmasından dolayıdır ki adalet ile ilişkilendirilir. Manzum Edda'ya göre ise Tanrı Hymir'in oğludur. Tanrı Bragi harp tanrısı olarak anılır. Esir'in tanrılarının bulunduğu yer Asgarör'ün savunulmasını Heimdal isimli beyaz tanrı almıştır.⁶² Odin'den olup dokuz anadan doğmuş bir tanrı olduğundan bahsedilmektedir. Gjallar-Horn'ü üflecek kişidir ve Gjallarhorn Kıyamet gününü haber vermek tanrılarını uyandırmak için kullanılan büyülü bir boynuzdur.⁶³ Gjallar-Horn'a üflemesiyle tanrılarının uyanıp ve biraraya gelecek olmasına olan inanç önemli bir ayrıntıdır. Tanrı Vioarr,

⁵³ Annie Klingensmith, **Stories of Norse Gods and Heros**, Planagfan Publisher, Chicago 1894, s.19

⁵⁴ Thomas J., T. Williams, **The Tale of King Harald**,The British Museum Press ,2014, s.22

⁵⁵ Snorri Sturluson, **Prose Edda**, ed. Antony Faulkes, Viking Society For Nothern Research, London 2005, s.4

⁵⁶ Wise, **The Elder or Poetic Edda**, s. 60

⁵⁷ Sturluson, **Prose Edda**, s.222

⁵⁸ Peter Andreas Munch, **Norse Mythology Legends of Gods and Heroes**, çev. Sigurd Bernhard, The American-Scandinavian Foundation, New York 1926, s.21

⁵⁹ Sturluson, **Prose Edda**, s.48

⁶⁰ Wise, **The Elder or Poetic Edda**, s.62

⁶¹ R. I. Page, **İskandinav Mitleri**, çev. İsmail Yılmaz, Phoenix Yayınevi, 2020, s.12

⁶² Munch, **Norse Mythology Legends of Gods and Heroes**, s.17

⁶³ Wise, **The Elder or Poetic Edda**, s.54

orman, intikam, sessizlik tanrısıdır ve Odin'in oğludur. Ragnarök'te babasının intikamını alıp Tanrı Lokinin oğlu olan kurt Fenris'i öldürüp bu unvanı almıştır. Fenris Loki'nin üçüncü karısından olan oğludur. İskandinav mitolojisinin en ünlü ve korkutucu figürlerinden biridir. Fenris (veya Fenrir), doğuştan kurt biçimindedir. Diğer kardeşleri Jörmungandr (Dünya Yılanı) ve Hel'dir.⁶⁴

Tanrı Forseti ise çoğu zaman adalet, barış ve dürüstlük Tanrısı olarak tanınır. Yunan tanrılarında Poseidon'a benzetilmektedir. Aralarında anlaşmazlığa düşen insanlar adaleti sağlaması için Forseti'yi çağırırlar. Freyja; aşk, doğum ve savaş Tanrıçasıdır ve Nijöror'un kızıdır, Odin'in karşı cinsteki benzeri olarak düşünülmelidir kurban törenlerinden sorumludur. Viking büyücülüğü olarak bilinen Seior'u Esir üyesi olan tanrılara onun tanıttığına inanılır. Ragnarök'ten kurtularak hayatta kalan Esir üyeleri Ioavölr denilen yerde bir araya gelecektir. Aralarında yaşananları tartışıp, Jörmungandr'ın büyüklüğünden ve runik alfabenin geleceğinden konuşulacaktır. Yaşanan tüm yıkımdan sağ kalanlar yeniden insanların ve tanrılarının soyunu oluşturacaktır. Tanrılar arasında Höor ve Baldr, insanlar arasında ise Lif ve Lifthrasir yaşamı sürdürecektir.

2.1.1. Ölüm ve Ahiret İnancı

Vikinglerde Val-hall adlı ölümsüz bir cennet vardır ve burası savaşçılar için ayrılmıştır. Savaşta ölmek Vikingler için kutsaldır ve savaşta ölenler Odin'in evlatlığı kabul edilerek cennete gider.⁶⁵ Odin ise bu cennetin efendisidir. Vikingler ölümlerini bazen yakarak tören yaparlardı bazen beden açığa konular yırtıcıların parçalamasına izin verilirdi⁶⁶ ise gömerlerdi. Ayrıca eşyalar ile gömmeye gömülürdü. Şarkılar söylenir şiirler okunur ve baş tanrı Odin'e adaklar sunulurdu. Vikingler gördüğü doğa olaylarını ise tanrılar ile ilişkilendirirdi. Hiçbir şeyin olmadığı, hiç birşeyin yaratılmadığı döneme Ginungagap demişlerdir. Helheim; ölümlerin dünyası olup Odin'in kızı Hel tarafından yönetilir. Germen ve Anglo-Sakson dillerindeki cehennem ile aynı kelimeden gelir.

⁶⁴ Ali İmanov, "Mitoloji ve Modern Dünya Halklarının Kültüründeki "Kurt" İmgesinin Rolü ve İşlevi ile Dünya Sinema Filmlerindeki Kurt İmgesinin Karşılaştırması,"**İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul2021, s.21

⁶⁵ Sturluson, **Prose Edda**, s.32

⁶⁶ Sturluson, **Heimskringla**, C-I, s.30

Buraya ölümlerin nasıl gittiği net olmamakla birlikte, cehennemdekine benzer bir cezalandırma sistemi vardır.

Vikinglerin tapınakları genellikle açık hava tapınaklarıydı. Ağaçlar, taşlar veya diğer doğal unsurlar kutsal sayılırdı. Ritüeller genellikle dini bayramlarda veya özel olaylarda gerçekleştirilirdi. Kış gündönümü ve yaz gündönümü önemli ritüel zamanlarıydı. Tapınaklar genellikle açık hava tapınakları idi. Öldükten sonra ölümlülere ne olacağına konusu da muammadır. Bedenin dört bölümden oluştuğuna inanılırdı, fiziki varlığa hamr, akli ve düşünsel boyuta higr denilirdi.⁶⁷ Ölen kişinin ruhen değilse de bu dört parçasının bir arada yeni bir yere gideceğine inanılırdı. Ölüm ve cenaze töreni yeni bir hayata geçişi temsil ediyordu⁶⁸ Ölümünden sonra gidilecek yer Valhöll olarak bilinen Odin'in sarayıydı.⁶⁹ Onun savaşçıları ve seçtikleriyle birlikte Ragnarök'e kadar istirahat edeceği yerd. Normal insanların ağırlandığı Ragnarök'e kadar olacağı yer ise tanrıça Freyja'nın sarayı olan Folkvang'dı.

2.2. Viking İnanç Sisteminin Etkileşimi

Vikinglerin pagan inancına sahip olmalarının birkaç nedeni vardır. Bu nedenlere değinmeden önce etkilenmiş ve etkilemiş oldukları farklı dönem ve bölgelerde mevcudiyet göstermiş olsalar da benzerlikleriyle dikkatimizi çeken doğrudan atalık bağlantısından söz etmek mümkün olmasa da birbirlerinin devamı niteliği taşıdıkları açıktır. Benzerliklerinden dolayı Keltler ve Wicca'lar (vika) dan bahsetmek gerekir. Ayrıca, tarih boyunca farklı dönemlerde ortaya çıkmış iki ayrı halk olan Keltler ve Vikingler benzerliklerinde dikkat çeker. Her iki grubun da tarihsel kökenleri ve gelişim dönemleri farklıdır. Keltler/Galatlar antik dönemlere dayanan bir halktır. Araştırmalar sonucunda onlara ait olan iki önemli kültür merkezi keşfedilmiştir. Bunlardan biri Hallstaat Kültürü; diğeri ise La Tene kültürü. M.Ö. 1200-1000 yılları arasında Orta Avrupa'da, özellikle bugünkü Almanya, Avusturya ve Çekya bölgelerinde ortaya çıkmışlardır. Bu dönem, Hallstatt kültürü olarak bilinir. Keltlerin daha yerleşik bir yaşam

⁶⁷ Bettina Sebjerg Sommer,” The Norse Concept of Luck, “**Scandinavian Studies**, C-LXXIX, Sayı3, 2007, s.275

⁶⁸ Cristina Spatacean,”Women in the Viking Age-Death-Life After Death and Burial Customs”, **At The Center For Viking and Medieval Studies**, Oslo 2006, s.8

⁶⁹ Davidson Ellis, HR, **Gods and Myths of Northern Europe**, Penguin Books, Harmondsworth 1964, s.149

tarzına geçiş yaptıkları, tarım ve metal işçiliğinde ilerledikleri bir süreçtir⁷⁰. İsviçre'deki La Tene kültürü ise Keltlerin en parlak dönemi kabul edilir. Bu dönemde Keltler, Batı ve Orta Avrupa'dan Britanya Adaları'na, hatta Anadolu'ya kadar geniş bir coğrafyaya yayılmıştır.⁷¹ Akdeniz kültürüyle etkileşime girmiş, özellikle ticaret, göç ve savaşlar yoluyla Helenistik dünyanın bir parçası olmuşlardır. Helenistik etkiler, Keltlerin isim tercihlerini, sanat anlayışlarını, dini inanışlarını ve siyasi yapılarını etkilemiş, bu iki kültür arasında derin bir etkileşim süreci yaşanmıştır. Keltler, bu süreçte kendi kimliklerini tamamen yitirmemiş, ancak Helenistik dünyanın cazibesi altında bazı unsurlarını benimsemişlerdir.⁷²

M.Ö. 1. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun genişlemesiyle birlikte Kelt toprakları, Roma tarafından fethedilmiştir. Bu, Kelt kültürünün büyük ölçüde Roma etkisi altında kalmasına neden olmuştur. Galya'nın (modern Fransa) fethi, bu dönemin önemli bir parçasıdır. Kelt mitolojisi, sözlü olarak aktarılmış olup, yazıya dökülmesi Hristiyanlık döneminde başlamıştır. Kelt mitolojisi çeşitli efsanevi karakterler, tanrılar, kahramanlar ve doğaüstü varlıklarla doludur. Roma'nın çöküşünden sonra, Kelt kültürü özellikle İrlanda ve İskoçya'da varlığını sürdürdü. Kelt dili ve gelenekleri, bu bölgelerde uzun süre devam etti. Vikingler, Keltlerin yaşadığı bölgelerle örtüşen bölgelerde tarih boyunca etkili olmuşlardır. Yani, Keltler ve Vikingler arasında doğrudan bir ata ilişkisi yoktur. Ancak, her iki grup da Avrupa'nın tarihindeki önemli halklar olup Keltlerin yaşadığı bölgelerle Vikinglerin etkilediği bölgeler arasında bazı dolaylı etkileşimlerin olması muhtemeldir. Örneğin, Vikingler, Britanya Adaları'na ve İrlanda'ya seferler düzenlediklerinde, bu bölgelerdeki Kelt kültürü ile temas kurmuşlardır. Bu temaslar ile Vikinglerin Keltlerden etkilendiğini düşündüğümüz doğrultuda; Wiccaların'da ne kadar uzak olsa da onlardan etkilendiği sonucuna varabiliriz.⁷³ Tabi onlar için bu etkilenme parantezi içine Roma ve eski Yunanı da almamız gerekir. Ancak Wicca'nın doğrudan Keltlerden ya da Viking mitolojisinden türediğini söylemek zordur.

⁷⁰ Kâmil Akıncı, "Kelt Kültürü Arkeolojisi," **Manisa Celal Bayar Üniversitesi**, Manisa2023, s.1

⁷¹ Mehmet Ali Kaya, **Anadolu'da Galatlar ve Galatya Tarihi**, Bilge Kültür Sanat Yayınları, Konya 2011, s.15

⁷² Stephen Mitchell, **Anatolia Land, Man and Gods in Asia Minor Vol. I: The Celts at the Impact of Roman Rule**, Oxford University Press, 1993, s.18

⁷³ Erhan Altunay, **Kelt ve Germen Paganizmi**, Destek Yayınları, İstanbul 2019, s.11

Wicca Anglo-Sakson kökenli bir kelime olup, kelime anlamıyla "büyücü" ya da "bilge kişi" diğer bir tabirle Cadı kadın anlamına gelir. İngilizceye Pagan gelenekleri aracılığıyla girmiştir. 1950'lerde Gerald Gardner tarafından modern bir pagan dini olarak oluşturulmuştur. Wicca, modern bir pagan dini olarak 20. yüzyılda ortaya çıkmış ve büyücülük üzerine kurulmuştur.⁷⁴ Wicca'da ritüeller, büyü ve doğa güçlerinin kullanımı, genellikle iyileşme, koruma ve bolluk amaçlıdır. Wicca'nın ritüel yapıları ve büyü uygulamaları eski pagan geleneklerinden esinlenmiş, tanrıça ve tanrıya tapınan modern bir sistem olarak geliştirilmiştir.

Wicca ve Vikingler doğa ve ruhsal uygulamalarda bazı benzerlikler taşısa da doğrudan bir atalık ilişkisi kurmak tarihsel olarak doğru değildir. Viking mitolojisi, Norse tanrıları (Odin, Thor, Freyja gibi), doğa ruhları ve efsanelerle doludur. Bu mitoloji, doğanın güçlerini ve tanrıların rolünü vurgular. Wicca, doğayı kutsal kabul eder ve tanrıça ile tanrıya tapınır. Doğanın döngüleri ve mevsimsel değişimler ritüellerin merkezindedir. Bu doğa odaklı yaklaşım, Vikinglerin mitolojik temaslarına benzerlik gösterebilir. Vikingler, çeşitli ritüeller ve büyülerle tanınır. Bu uygulamalar genellikle savaş, bereket ve koruma amaçlıdır. Wicca, belirli bir etik ve ritüel yapıya sahiptir. Ritüelleri ve pratikleri, doğanın döngüleri ve mevsimsel değişimlerle ilgilidir. 'Vika' terim olarak bilinen ya da yaygın şekilde kullanılan bir kavram değildir. Ancak, "Vika" Eski Norsça'da kullanılmıştır ve anlamı Viking dönemindeki denizcilikle ilişkilidir. Genellikle bir kürek değiştirme aralığını ifade ediyordu. Örneğin, uzun deniz yolculuklarında gemideki kürekçiler, belirli bir süre kürek çeker ve ardından dinlenirlerdi. Bu süre aralığı "vika" olarak adlandırılıyordu. Aynı zamanda bir mesafe birimi olarak da kullanılıyordu. Bu mesafe birimi, kürekçilerin bir "vika" süresi boyunca kat ettiği mesafeyi temsil ediyordu. Bu kelimenin kökenine baktığımda Vikinglere atfedildiğini düşünmekteyim. Yine günümüzde Türkiye'de kullanılan vira kelimesiyle bir bağının olup olmadığı bilinmemek ile Vira kelimesinin İtalyanca kökenli olduğu ve denizcilik terimi olarak Türkçeye geçtiği ve daha çok fiziksel bir eylemi ifade eder anlamıyla halat çekmek, kaldırmak, çevirmek gibi anlamlara geldiği görülmektedir.⁷⁵ Vika "vira" komutuyla harekete geçme olabilir.

⁷⁴ Harmony Nice, **Wicca- Cadılık ve Majiye Modern Bir Rehber**, çev.Saadet Aydın, Orion Spring, Great Britania 2018, s.22

⁷⁵ Derya Şerif Yarkın, "Türk Denizcilik Dilinde Ciro-Volta ve Tire-Borda Terimleri", **Türk Denizcilik Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Ankara 2020, s.3

"Vira" kelimesi ile "vika" arasında dolaylı bir ilişki olabilir. Çünkü her iki kelime de denizcilik terminolojisiyle bağlantılı ve tarihsel denizcilik dillerindeki ortak kökenlerden etkilenmiş olabilir. Bunlar aynı zamanda Osmanlı denizciliğinde de kullanılan terimlerdir ve Osmanlı denizciliği, Akdeniz kültürleriyle (İtalyanlar, Araplar, Yunanlar) yoğun etkileşim halindeydi. Bu nedenle, denizcilik terimlerinin aynı kültürel ve dilsel kaynaklardan etkilenmiş olması muhtemeldir.

Böylece, Pagan inançları, antik çağlardan günümüze kadar geniş bir yelpazede gelişmiş ve değişmiştir. Modern ve erken İskandinav paganizmi, İskandinavya'nın dini ve kültürel tarihinde önemli bir rol oynamıştır. Bu iki dönem arasında köklü farklar bulunmakta, ancak bazı temel unsurlar da benzerlik göstermektedir. Tarih boyunca farklı coğrafyalarda ve kültürlerde birçok farklı biçimde ortaya çıkmıştır. Genel olarak çoktanrılı, doğa merkezli ve geleneksel inanç sistemleridir. Paganizmin özü ve felsefi temeli, kutsal bilgelik anlayışına dayanır. Doğa ile uyum ve evrendeki bağlantıları anlamak, çevresel sürdürülebilirlik, insanın kendini evrenin bir parçası olarak görmesi vurgulanır aynı zamanda tanrısal gücün farklı yönlerini kabul etmek ve tanrının yansıması olarak görmek esastır.⁷⁶

Antik Dönem Kelt Paganizmi Roma'nın fethiyle büyük ölçüde yok olmuş, ancak İrlanda ve İskoçya'da bazı eski gelenekler korunmuştur. Roma İmparatorluğu dönemi Hristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesi, pagan inançların ve uygulamaların bir tehdit olarak algılanmasına yol açmıştır. Yasaklar, pagan kültürlerini hedef almakla kalmamış, aynı zamanda kilisenin otoritesini tehdit eden herhangi bir farklı düşünce veya davranışı bastırmak için kullanılmıştır. Bu dönemde "cadılık" bir suç olarak tanımlanmış ve toplumsal düzeni bozduğu düşünülen bireylere karşı zorbalık kullanılmıştır.⁷⁷ Kadınlar, cadılık gibi suçlamalarla şeytanla iş birliği yapmakla itham edilip toplumdan dışlanarak fiziksel olarak ortadan kaldırılmıştır.⁷⁸ Cadılık suçlamaları, otoritenin farklı olanı bastırmak için kullandığı bir araç haline gelmiştir. Norse (Viking) Paganizmi Vikinglerin Hristiyanlaşmasıyla birlikte azalmış; ancak bazı gelenekler ve mitolojik

⁷⁶ Erhan Altunay, **Kadim Cadılık Öğretisi Wicca**, Destek Yayınları, İstanbul2020, s.16

⁷⁷ Suna Arslan Karaküçük, "Korkunun Kadınları: Cadılar ve Cadıcılık," **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, C-XIII, Sayı2, 2010, s.46

⁷⁸ Ahmet Demirhan, "Cadılar, Gezgin Ruhlar, Ginzburg ve Eliade: 'Şamanlık Nedir?' Sorusuna Analitik Bir Yaklaşım," **Milel ve Nihal**, C-XIX, Sayı2, 2022, s.254

figürler modern kültürde yaşamaya devam etmiştir. Antik pagan sistemleri, çoktanrılı inançlar ve doğa merkezli ritüellerle tanınırken, modern dönem paganizm hareketleri bu eski geleneklerin bazı öğelerini yeniden canlandırmakta ve yenilikler eklemektedir. Her iki dönemde de pagan inançları insanlığın doğa ile ilişkisini, ritüellerini ve kültürel mirasını yansıtmaktadır.

11. yüzyıldan itibaren Vikingler Hristiyanlaşmaya başlamış bu süreç, İskandinav paganizminin azalmasına ve Hristiyanlık ile entegrasyonuna neden olmuştur. Ancak Hristiyanlığın yükselmesi ile Pagan inançları, yerel geleneklerde ve halk efsanelerinde devam ederek bazı pagan ritüelleri Hristiyan kutlamalarına entegre edilmiştir.⁷⁹ Modern Dönem Rönesans ve Romantizm dönemi 15.-19. Yüzyıllar eski pagan inançlarının ve mitolojilerinin yeniden incelenmesini ve modern kültüre entegrasyonunu teşvik etmiştir. Modern Paganizm ve Neo-Paganizm 20. yüzyıldan günümüze antik pagan geleneklerini yeniden canlandıran veya yeni inanç sistemleri oluşturan bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. Wicca (Gerald Gardner tarafından 1950'lerde kurulan), Druidizm, Asatru (Norse paganizminin modern formu) gibi çeşitli neo-pagan inanç sistemleri mevcuttur. Bu sistem Nors mitolojisinde yer alan tanrılara (Odin, Thor, Freyja) yeniden tapınmayı hedefleyen modern bir inanç sistemidir. Antik inançları yeniden canlandırmayı amaçlar. Bu modern pagan akımları, eski pagan geleneklerine saygı gösterir ve doğa, ritüel ve mitolojiye büyük önem verir. Modern pagan akımları, eski inançların kültürel ve ruhsal yönlerini yeniden vurgulamakta ve günümüzde farklı topluluklar tarafından uygulanmaktadır. Bugün, dünya genelinde birçok insan bu modern pagan inançlarını uygulamakta ve bu inançlar kültürel çeşitliliği yansıtmaktadır. Bu bağlamda kimlerin kimlerle atalık bağı olduğuna dair kesin bir şey ileri sürmemekle birlikte köklü ve etkili bir bağı olduğu düşünülebilir.

2.2.1. İslamiyet ile Benzerlikler

Viking mitolojisi ve İslam inancı arasında kıyamet ile ilgili bazı benzerlikler bulunmaktadır. Her iki inanç sisteminde de dünyanın sonu, büyük çatışmalar ve önemli figürlerin rol aldığı olaylar yer almaktadır. Kıyamet öncesinde; büyük felaketler, doğal afetler ve savaşlar yaşanacağına inanılır Müslümanlar, bu savaşta doğru olanların zafer kazanacağına inanırlar, insanların yaptıkları eylemlere göre değerlendirileceği bir

⁷⁹ Selahattin Özkan, "Viking Kültüründe Dini Düşünce", **Ortaçağ Araştırmaları Dergisi**, 2024, s.431

dönemdir. Allah’a iman edenlar ve erdemli davrananlar cennete, Allah’ı inkâr eden ve kötülük yapanlar ise cehenneme gidecektir. Viking mitolojisinde, Ragnarök (kıyamet) adı verilen bir olay, tanrıların, devlerin ve insanların savaşa gireceği büyük bir çatışma, tanrıların karanlığı olarak tasvir edilir.⁸⁰ Ragnarök sonrası, bazı tanrıların ve insanların yeniden doğacağına ve yeni bir dünyanın var olacağına inanılır. Bu, bir tür yeniden doğuş veya yenilenme anlamına gelir. Her iki inançta da kıyamet dönemi, korkutucu işaretler ve olaylarla doludur. Viking mitolojisi ve İslam inancı arasında "Suranın üflemesi" ile ilgili benzerlikler,⁸¹ her iki kültürde de kıyamet veya dünyanın sonu ile ilgili olayların belirli bir işareti olarak görülmektedir. İslam inancında, Allah’ın emriyle ilk sura üflendiğinde kıyametin kopacağı; ikinci sura üflendiğinde ise insanların dirileceği inancı vardır.⁸² Bu insanların dirileceği ve hesap vermek üzere toplanacağı bir dönemin başlangıcını simgeler. İlk sura üflenmesi ile büyük bir ses çıkarak dünya uyarılacak ve yaşamın sona ereceği duyurulacaktır. Sura tekrar üflendikten sonra, ölümler dirilecek ve herkes yaptıklarının hesabını vermek üzere toplanacaktır. Bu, ahlaki ve dini değerlere göre insanların değerlendirileceği bir dönemi başlatır. Bir çok inançta var olan bir cismin üflenmesi ile herşeyin yerle bir olup tekrar üflenmesi ile yeniden kurulacak olması olayı dikkat çekicidir ancak Vikingler de bahsi geçen durum ile en çok benzerlik İslam inancında görülmektedir. Viking mitolojisinde de Ragnarök (kıyamet) sırasında benzer bir uyarı veya işaret vardır. Ragnarök öncesinde, dünya üzerinde korkunç olaylar ve savaşlar gerçekleşecek; bu ise insanları ve tanrıları bir araya getirecek bir çağrıyı simgeler.

Ragnarök sonrası bazı tanrıların ve insanların yeniden doğacağına inanılır. Bu, yeni bir dünyanın başlangıcını simgeler; ancak burada hesap verme gibi bir unsur yoktur. Daha çok yenilenme teması öne çıkar. Bu benzerlikler, her iki kültürün de kıyamet olayları ve yaşamın sona ermesi konusundaki düşüncelerini yansıtır. Her iki inançta da insanların, yaşamın geçiciliği ve ahlaki değerlere dair derin bir anlayış geliştirdiği görülmektedir. Vikinglerin İslam'a bakışı, tarihsel ve kültürel bağlamda değişkenlik göstermiştir. İslam ile olan etkileşimleri, Vikinglerin özellikle ticaret ve fetihler sırasında karşılaştıkları

⁸⁰ Munch, *Norse Mythology Legends of Gods and Heroes*, s.109

⁸¹ Ali Yılmaz, “Yûnus Emre Divânı’nda Kıyâmet, Mahşer ve Âhiret Hayatı,” *Uşak Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, C-I, Sayı2, YER YIL, s.94

⁸² Ömer Nasuhi Bilmen, *Muvazzah İlmi Kelam*, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1972, s. 328

Müslüman toplumlarla ilişkilerini etkilemiştir. İslam coğrafyasında (özellikle Arap yarımadasında) ticaret yapan Vikingler, İslam kültürü ve inancı hakkında bilgi sahibi olmuştur. Bu ticaret yolları, Vikinglerin İslam ile etkileşimde bulunmalarına olanak sağladı. Başlangıçta Vikingler, Müslümanları düşman olarak görmüş olabilirler. Hristiyanlık ile olan çatışmaları, Vikinglerin İslam'ı da bir tehdit olarak algılamalarına yol açmış olabilir. Bu nedenle Vikinglerin İslam ile olan ilişkileri, Hristiyanlık ile olan dönüşüm süreçleri ile de bağlantılıdır. Vikingler, zamanla Hristiyanlığı kabul ettikçe, İslam ile olan etkileşimleri farklı bir boyut kazanmıştır. Hristiyanlaşma süreci, Vikinglerin İslam'a bakış açısını değiştirmiştir.

2.2.2. Vikinglerin Hristiyanlık ile Tanışması ve Dönüşümü

Vikingler, Hristiyanlık ile çeşitli yollarla tanıştı ve bu süreç birkaç yüzyıla yayıldı. Temas, genellikle ticaret, savaş, diplomasi ve yerleşim yoluyla gerçekleşti. Özellikle Batı Avrupa'da ticaret ve yağma seferleri sırasında Hristiyan topluluklarla karşılaştılar. Batı Avrupa'nın yansıra Orta Avrupa'daki akınlar, Vikinglerin sadece askeri güçlerini değil, aynı zamanda bölge halklarıyla diplomatik ve ekonomik bağlar kurma yeteneklerini de geliştirdi. Slav halkları ile temas ederek Bizans'a kadar etkileşim yaşamış, bu da onların yalnızca yeni coğrafyalarla değil, aynı zamanda yeni inanç ve kültürlerle tanışmasını sağlamıştır. Ancak Hristiyanlaşma hemen olmamıştır. Vaftiz edilmiş olsalar da Mesih ile geleneksel tanrılara tapmaya devam etmişlerdir.⁸³ Bu süreçte Vikingler Hristiyan din adamları, tüccarlar ve yöneticilerle temas kurdular. Misyonerler, İskandinavya'ya gelerek Hristiyanlığı yaymaya çalıştı. İskandinavya ya yapılan ilk misyonerlik hareketi Frank destekli evanjelist etme çabasıydı.⁸⁴ Sonraları bu maksat ile organize olunmuş, özellikle Almanya ve İngiltere'den gelen misyonerler, Vikinglerin liderlerini din değiştirmeye ikna etmiştir.⁸⁵ Örneğin, İngiltere'den gelen misyoner Ansgar, 9. yüzyılda Danimarka ve İsveç'te Hristiyanlık faaliyetlerini yürüttü.

İlk dönemlerde Vikingler, Hristiyanlık ile kendi geleneksel inançlarını bir arada yaşadı Tanrı Odin ve Thor'a olan bağlılık zamanla zayıflarken, Hristiyanlık ağırlık

⁸³ Elana Melnikova, "How Christian were Viking Christians?", **Ruthenica**, 2011, s.103

⁸⁴ Carl Edlund Anderson, "Formation and Resolution of Ideological Contrast in the Early History of Scandinavia", **University of Cambridge**, Birleşik Krallık, s.76

⁸⁵ Şaban Kuzgun, "Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerliğinin Doğuşu", **Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Kayseri 1983 s.74

kazandı. Bu geçiş süreci, yerel inançlar ve Hristiyanlığın birleşimiyle şekillendi. Hristiyan dünyasındaki yaşam tarzı ve ritüeller Vikinglere yabancıydı; ancak zamanla bu etkiler de kültürel bir değişime yol açtı. Diplomatik bağların güçlenmesi amacıyla Viking liderleri, Hristiyan liderlerle evlilikler yapıp Hristiyanlığı benimseyerek ilişkilerini sağlamlaştırmışlardır. Böylece Hristiyanlık, İskandinav ülkelerinde kraliyet otoritesini güçlendirmiş ve Hristiyan liderler, dini meşruiyetlerini kullanarak toplumsal düzeni sağlamlaştırmıştır.

X. Yüzyıl sonlarına doğru Vikinglerin İngiltere'de Hristiyanlığa geişı, Canterbury Başpiskoposu Dunstan'ın öncülüğünde gerçekleştirilen kapsamlı dini reformlar sayesinde mümkün olmuştur. Bu reformlar, yalnızca bir inanç değişimini değil, aynı zamanda Vikinglerin İngiliz toplumuna entegrasyonunu kolaylaştıran geniş çaplı bir dönüşümü de ifade eder. Danların tamamen Hristiyan dinine geçirilmesi ve İngiliz dünyasına entegre edilmesi hem dini hem de siyasi stratejilerle sağlanmıştır.⁸⁶Dunstan'ın çabaları, İngiltere'nin sınırlarını güvence altına alması ve toplumsal istikrarı sağlaması açısından önemlidir. Hristiyanlığa geçiş, Vikinglerin İngiltere ile barışçıl ilişkiler kurmasını kolaylaştırdığı gibi Anglo-Sakson geleneklerine adaptasyonu da sağlamıştır. Örneğin; Pagan Evi olarak inşa edilen Panteon, tüm tanrılara adanmış bir tapınaktı ve çok tanrılı inancın çeşitliliğini temsil ediyordu. Ancak, Hristiyanlığın Roma İmparatorluğu'nda resmi din haline gelmesiyle birlikte bu tapınak kiliseye çevrildi. Bu dönüşüm, yalnızca bir inanç değişimini değil, aynı zamanda dini yapılar üzerinden yeni bir otorite ve ideolojik kontrolün kurulmasını da sembolize eder. Bu süreç, inançların sadece kişisel bir deneyim ve dini bir dönüşüm olmadığını, aynı zamanda sosyo-politik yapılar ve kültürel dönüşümlerle iç içe geçtiğini gösterir.⁸⁷Durum, siyasi bir entegrasyon çabası ve İngiliz egemenliğini pekiştiren bir strateji olarak da öne çıkar. Bu olay, Hristiyanlık gibi büyük dinlerin tarih boyunca sadece bir inanç sistemi değil, aynı zamanda bir sosyo-politik araç olarak da kullanıldığını göstermektedir. Vikinglerin Hristiyanlığa geişı, kültürel çatışmaları yumuşatarak iki toplum arasındaki gerginlikleri hafifletmiş, İngiltere'nin ulusal birliğine katkıda bulunmuştur. Bu tür dönüşümler,

⁸⁶ Robert Ferguson, **The Hammer and the Cross: A New History of the Vikings**, Penguin Books, London 2009, s.235

⁸⁷ Arslan Karaküçük, "Korkunun Kadınları: Cadılar ve Cadıcılık,"s.45

çoğunlukla askeri ve siyasi çatışmalardan ziyade, dini liderlerin uzlaştırıcı ve bütünleştirici çabalarıyla mümkün olmuştur. Dunstan'ın liderliği, dini reformların siyasi sonuçlar doğurabileceğini ve toplumları dönüştürme gücüne sahip olduğunu kanıtlar. Ancak bu dönüşüm, Vikinglerin kendi kimliklerinden tamamen vazgeçtiği anlamına gelmez; aksine, yeni bir inanç sistemiyle eski geleneklerin bir sentezini oluşturarak farklı bir toplumsal yapı yaratmışlardır.

2.2.3. Dönüşüm Süreci

Vikingler, doğa olaylarına, mevsimlere ve tabiata büyük önem veriyorlardı. Onlar, savaşçı bir kültüre sahipti ve bu kültür tanrılarla bağlantılıydı. İnanç sistemleri gökyüzü ve yeraltı dünyası arasında bir bağlantıya dayanıyordu. Ölülerin öteki dünyada yaşadığına inanılıyor ve bu inanç ölülerle iletişim kuran birtakım ritüelleri içeriyordu. Vikinlerin inanç sistemleri, tarih boyunca çeşitli etkileşimlere uğramış ve zaman içinde evrilmiştir. Hristiyanlıkla olan etkileşimler sonucunda Vikingler Hristiyanlığı benimsendiler ve eski inançlarını unutulmaya başladılar. Hristiyanlıkla olan ilişki karmaşık ve çeşitliydi. İskandinav Paganizmi, Hristiyanlığın birçok içsel ve dışsal özelliğinden uzaktı yine de şartlara göre şekillendi ve Bazı gruplar Hristiyanlığı benimsedi ve bu dine uydu.⁸⁸ Bazı Viking liderleri Hristiyanlığı kabul ederek politik avantaj sağlamaya çalıştı. Liderler politik güçlerini arttırmak ve avantaj elde etmek için din değiştirebiliyordu. Vikinglerin Hristiyanlık ile olan ilişkileri sadece dini bir etkileşimden ibaret değildi. Aynı zamanda siyasi, kültürel ve ticari etkileşimler içeriyordu. Bu husus Türkler 'in İslamiyet'i kabulüne benzetilebilir. Yeni coğrafyanın sunduğu fırsat ve cezbedici neden özellikle Hristiyan hedeflerin zenginlik depoları olması birçok unsurdan önemliydi.⁸⁹ Tabi inançlar arası benzerlikler, yereller arasında kabul görme arzusu gibi noktalar bu bölgelere baskıyı arttırarak ve din değiştirme konusunda birer faktör olmuştur. Vikingler ve Türkler, çoğunlukla din değiştirme süreçlerini kendi tercihleri doğrultusunda, fetih veya baskıdan ziyade siyasi ve ticari avantajlar elde etmek için gerçekleştirmiştir. Her iki toplumda da dini yayılma süreci görece barışçıl olmuştur.

⁸⁸ Paul Bibire, "Myth and Belief in Norse Paganism", 1991, s.21

⁸⁹ Anderson, "Formation and Resolution of Ideological Contrast in the Early History of Scandinavia", s.81

Hristiyanlık, eski pagan ritüelleriyle birleşerek yeni bir kültürel sentez yaratmıştır. Aynı şekilde Türkler İslamiyet’i kabul ettikten sonra İslam kültürünü benimseyerek aynı zamanda eski Türk geleneklerini de İslam ile harmanlamışlardır. Her iki toplumda da dini kabul süreci, toplumu dönüştürmüş ve yeni bir kültürel kimlik oluşumuna katkıda bulunmuştur. Konuya tekrar dönecek olursak; Viking dönemi Hristiyan bölgelere doğru yoğun bir ticaret vardı. Bazı Hristiyan misyonerler de Viking bölgelerine giderek Hristiyanlığı yaymaya çalışmaktaydı. Yerel halkı ikna etmek ve kilise inancını tesis için çaba harcamışlardır. Alman Misyoner Ansgar 9.yy. ortalarında Hristiyanlığı yayma çabalarında bulunmuştur.

Vikinglerin Hristiyanlıkla etkileşimi, geniş bir coğrafyanın ürünü ve uzun bir zaman diliminin sonucudur. Kısmi benzerliklerin bu geçişe zemin hazırlamış olması muhtemeldir. Pagan inançlar ve Hristiyanlık, teistlik yapıya sahipti. Her iki inanç sistemi de bir veya birden fazla tanrının varlığına inanır. Hem pagan inançlar hem de Hristiyanlıkta genelde ahiret inancı bulunurdu. Yaşam sonrası ödül ve ceza bu sisteme eşlik ederdi. Pagan inançları genellikle doğal olayları kutsar ve bu olaylara dini ritüeller ile yaklaşırdı. Hristiyanlık da doğanın kutsallığını öğretir ancak daha az vurgulanır. İki inançta mitolojik varlıkları içerirdi. Vikinglerin birer akıncı olarak Avrupa’ya yöneldiği sekizinci yüzyıldan ve Hamburg-Bremen Kilisesi’nin İskandinavya’ya ilk misyonerleri gönderdiği dokuzuncu yüzyıldan itibaren kuzeyin bu savaşçı ve yağmacı halkının yeni inançları ile tanıştığı kabul edilir⁹⁰. Başlarda Hz. İsa’yı kabul eden Vikinglerin birçoğu bu dönemde hala Pagan pratiklerini de korumaktaydı. Vikingler Milattan sonra yaklaşık 1000 yıllarına gelindiğinde Hristiyanlığı benimseyerek kara Avrupası kültürüne biraz daha yakınlaşmışlardır.⁹¹ Vikinglerin Hristiyanlık inancıyla tanışması on ile on birinci yüzyıllar arasını kapsamaktadır. Romen-Katolik otoritesinin resmen tanıdığı İsveç, Norveç ve Danimarka’daki başpiskoposlukların kuruluş tarihleri daha sonra olsa da gerek German kroniklerinde gerekse İngiliz arşivlerinde, Vikingler on birinci yüzyıldan sonra

⁹⁰ Peter Sawyer, “Organization of the Church”, Proceedings of the International Congress Commemorating the Millennium of Christianity in Rus'-Ukraine, Harvard Ukrainian Studies, C-XII/XIII, **Harvard University Press**, Massachusetts 1988, s. 483

⁹¹ Şevki Oğulcan Alkan, “Sosyal Demokrasinin İskandinavya’daki İzdüşümü: Akıncı Vikinglerden Uzlaş Kültürüne Geçiş,” **Çankaya Üniversitesi Beşerî ve Sosyal Bilimler Dergisi**, C-XI, Sayı1, Ankara2014, s.78

barbar akıncılar olarak anılmayı bırakmış ve Hristiyan Avrupa'nın bir parçası olarak algılanmaya başlanmıştır. Daha sonra kurulan resmi Kilise organizasyonu ise İskandinavya'daki tüm Pagan kalıntıları ortadan kaldırmış ve kadim Viking kavminin devamı olan tüm İskandinav toplumlarını sadece özde değil pratik anlamıyla da Hristiyanlaştırmıştır.

Geçiş döneminde bazı çekişmeler yaşanmıştır: Örneğin; Thor'un Mjöllniri (kutsal silahı) koruyucu sembolüdür. İskandinav paganizminin Hristiyanlıkla çatışması ve aynı zamanda etkileşimi sürecinde anlam kazanan bir sembolizm tartışmasına sebep olmuştur. Bu tartışma, Vikinglerin Hristiyanlaşma sürecinde dinî ve kültürel bir kimlik mücadelesini yansıtır. Vikingler arasında, özellikle Hristiyanlık ilk yayıldığında, Mjöllnir ve haç arasında açık bir sembolik mücadele yaşanmıştır. Geçiş döneminde haçın pagan motifleriyle süslenmesi ya da Mjöllnir'in daha sade ve haçı andıran bir forma bürünmesi gibi durumlar gözlemlenmiştir. Hristiyanlaşan Vikingler ise haçı benimseyerek toplumsal dönüşüme ayak uydurmuştur. Zamanla haç, çekicinin yerini tamamen almıştır.⁹² Haçın, Thor'un Mjöllnir'i gibi güçlü bir pagan sembolünün yerini alması, yalnızca bireysel inançların değişimiyle açıklanamaz. Bu durum, Hristiyanlığın toplum genelinde yeni bir toplumsal düzen yaratacak kadar güçlü bir taban oluşturduğunu gösterir.⁹³ Vikinglerin Hristiyanlaşması İngiliz, Germen ve Bizans kiliselerinin başta olmak üzere, Roma'daki Papalığın ve İskandinavya'da kurulma aşamasında olan yeni hanedanlıkların politik desteğiyle gerçekleşmiştir. İskandinav Haçlı seferleri çağrısına kulak verip yeni inançları kapsamında kutsal topraklara akın ettiler.⁹⁴ Böylece hem kendi iktidarlarına kapsamlı bir meşruiyet kazandırmış olacaktı hem de yerel güç dengelerinin kendi aleyhlerine dönüşmesini engellemiş olacaktı. Vikinglerin Hristiyanlaşması ve Haçlı seferi çağrılarının Avrupa'da yankılanması aynı dönemlerde gerçekleşti. Vikinglerin bu yönde ilerleyişleri ve Hristiyanlaştırılması Haçlı düşüncesinin bir parçası idi.⁹⁵

⁹² Laurence Marcellus Larson, **Canute the Great; and the Rise of Danish Imperialism During the Viking Age**, yayın, London 1912, s.307

⁹³ Richard A. Fletcher, **The Conversion of Europe: From Paganism to Christianity 371-1386 AD**, California 1998, s.374

⁹⁴ Stefan Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008, s.37

⁹⁵ Selahaddin Özkan, "Anadoluda Bir Viking Haçlısı: Svend Svensson", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, C.XXXV, Sayı 2, Ankara 2018, s.156

II. BÖLÜM

3. VİKİNGLERİN DİĞER KÜLTÜRLERLE ETKİLEŞİMLERİ

3.1. Viking Dönemi: Coğrafi Yayılım

950-1300 yılları arasındaki dönem, Orta Çağ'ın "sıcak dönemi" olarak bilinir. Bu dönem, denizcilik ile ticaretin genişlediği bir dönemdi. Ardından başlayan Orta Çağ'ın Küçük Buzul dönemi tüm coğrafya ve insanları kötü koşullara maruz bırakmıştır. Vikingler için büyük bir zorluk dönemi olmuştur. Kuzey Avrupa'daki soğuk hava koşulları, tarımsal üretimin azalmasına ve hayatta kalma mücadelesinin zorlaşmasına yol açmıştır. Bu dönem hem doğal kaynaklara erişimleri kısıtlamış hem de denizcilik yoluyla gerçekleştirecek gelişmeleri zorlaştırmıştır.⁹⁶ Buzulların çözülmesi ve iklimin ısınması, Kuzey Avrupa'daki Viking topluluklarının daha önce geçilemez görülen deniz yollarını aşmalarına ve yeni yerleşim alanlarına yönelmelerine olanak tanıdı. İzlanda ve Grönland, Vikinglerin denizcilik becerileriyle keşfettiği, tarıma elverişli ve hayatta kalma açısından potansiyel taşıyan yeni topraklar olarak öne çıktı.⁹⁷ Vikingler, bu zorlu coğrafyada hayatta kalabilmek için denizcilik ve savaşçılık becerilerini geliştirmek zorunda kaldılar. Ancak, bu topraklar aynı zamanda tarihin her döneminde insan topluluklarının sürekli bir mücadele içinde olduğu, işlenmesi güç alanların ve soğukların hüküm sürdüğü bir bölgeyi temsil ediyordu.⁹⁸

Vikinglere tarihsel olarak oldukça karmaşık bir toplumdur ve bu toplumun üyelerine Kuzeyliler ve Ruslar gibi farklı isimler verilmiştir. Ancak, "Viking" terimi, özellikle Batı Avrupa'daki etkilerinin daha geniş bir şekilde hissedilmesiyle zamanla kabul görmüştür. İslam dünyasında ise bu topluluklar genellikle "Rus" olarak biliniyordu.⁹⁹ Çünkü Vikinglerin bazı kolları Rusya'nın kurucuları arasında yer almış ve bu bölgeye yerleşmişlerdi. Vikingler, tarım ve hayvancılıkla birlikte avcılık ve

⁹⁶B. Gönençgil-G. Vural, "Çevre Tarihi Açısından Küçük Buzul Çağı ve Sosyal Etkileri," **TÜCAUM, Uluslararası Coğrafya Sempozyumu**, Ankara 2016, s.15

⁹⁷M. Al Özdemir, "İklim Değişimleri ve Uygarlık Üzerindeki Yansımalarına İlişkin Bazı Örnekler," **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C-VI, Sayı2, Afyon 2004, s.180

⁹⁸Mert Kozan, "Kuzey Mitolojisinin Günümüz Popüler Kültürüne Yansımaları," **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı173, Ankara 2014, s.246

⁹⁹Ramazan Şeşen, **İbn Fadlan Seyahatnamesi**, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2024, s.9

balıkçılıkla da uğraşan, aynı zamanda büyük bir denizcilik kültürüne sahip topluluklardı. Bu geniş ekonomik çeşitlilik, onların Kuzey Avrupa'nın yanı sıra, uzak coğrafyalarda ticaret yapmalarına olanak sağladı. Ancak, Vikingler tarih sahnesine yalnızca ekonomik başarıları ve ticaretleri ile değil, aynı zamanda korkulan yağma ve talanlarıyla da girmiştir. 8. yüzyıldan 11. yüzyıla kadar süren Viking Çağı, Avrupa'nın birçok bölgesinde derin izler bırakmıştır. Vikinglerin, Avrupa'da ve dünya genelinde oluşturdukları bu korku ve etki, onların sadece barbarlar olarak değil, aynı zamanda zaman içinde önemli bir medeniyet inşa eden ve yeni devletler kuran bir halk olarak da görülmesini sağlamıştır. Normanlar adıyla bilinen Viking yerleşimcileri, özellikle Fransa'da yeni bir devlet kurmuş ve tarihsel olarak etkili bir hanedanlık oluşturmuşlardır. Anvers şehrini Meuse ağzı (bu nehir Fransa'da doğar, Belçika ve Hollanda'dan geçerek Kuzey Denizi'ne (atlas okyanusuna bağlı bir deniz) dökülür) yakınındaki yerleri Witlam kasabasını ateşe vermiş ve Frizyalılardan (Hollanda, Almanya ve Danimarka kıyılarında yer alan bağımsız bir halktı Franklar genişleme politikalarına burayı da dâhil etmiştir) haraç almışlardır.¹⁰⁰ Avrupa'daki toplumsal ve politik yapıları değiştiren, ekonomik ve askeri güçleriyle büyük bir etki yaratan bir halk potansiyelinde olmuşlardır. Normanlar, Kelt diyarlarının tarihine yön veren önemli bir aktör olmuştur.¹⁰¹ Bu dönemde; Frank Krallığı Normanlara karşı gemi inşa faaliyeti yürütmüş olup bu görev genç Charles'a verilmiştir.¹⁰² Sonra Normanlar Charles'ın krallığını yerle bir ederek Sen Nehri¹⁰³ üzerinden tekneyle Paris'e gelmiş bölgeye yerleşip haraç toplamışlardır. Bunun ile beraber Friesland'da üç savaş yaptılar; ilkinde yenilseler de ikincisin de sayıca üstündüler ve çok sayıda esir alıp çok sayıda yeri ele geçirdiler¹⁰⁴ İmparator Hludovicus zamanı kardeşi Heriald ile birlikte iyilik hakkı nedeni ile Dorestad köyünü elinde bulunduran Norman Roric kralın güvenini kazanarak üç dört yıl orada kalmış önemli sayıda Danigen'i bir araya toplamış (Danimarkalıları ifade eden bir terimdir) korsanlık yapmaya ve krallığın kuzey okyanus kıyılarını yağmalamaya başlamıştır.¹⁰⁵ Ligurya nehri kıyısına gelen Normanlar burada da

¹⁰⁰**Regni Francorum Orientalis, s.27**

¹⁰¹Birsel Küçüksipahioğlu, "The Normans (Normanlar)", **Tarih Dergisi**, Sayı 38, İstanbul 2003, s.179

¹⁰²**Regni Francorum Orientalis, s.28**

¹⁰³**Sen Nehri:** Tamamı Kuzey Fransa'da bulunan 76.000 km²'lik bir havzaya su veren orta büyüklükte bir nehirdir. Kaynağı çok erken Gallo-Romen dönemlerinde kurulmuştur. Bkz. Lurence Lester vd. , "The Seine, the River Dedicated to Paris", 2023, s.676

¹⁰⁴**Regni Francorum Orientalis, s.35**

¹⁰⁵**Regni Francorum Orientalis, s.39**

Galya’da ki Touro şehrini yağmalamış St.Martin the Confessor kilisesinin direniş ile karşılaşmadan yakmışlardır (853-8 Kasım)¹⁰⁶Tarihsel olarak, onların yalnızca kötü şöhretli yağmalarla anılması, bu halkın gerçek potansiyelini ve tarihsel rollerini yeterince yansıtmaz.

Viking döneminde, Danimarkalılar sadece bugünkü Danimarka toprakları değil, aynı zamanda günümüz İsveç’inin güney bölgelerini de kapsayan geniş bir alan üzerinde etkiliydi. Bugünkü İsveç topraklarında iki ana halk grubu yaşamaktaydı: Svearlar ve Götarlar. Svearlar, ülkeye adını veren halk olarak, Orta İsveç’te Malar Gölü ve Uppsala çevresinde yoğunlaşmışlardı. Götarlar ise iki ana alt gruba ayrılmaktaydı. Birinci grup, Vättern Gölü ile Baltık Denizi arasındaki Östergötland bölgesinde yerleşmişken, ikinci grup Vättern Gölü ile Vänern Gölü arasındaki Västergötland bölgesine yerleşmişlerdir. Svearlar ve Götarlar, siyasi bir toparlanma süreci sonucunda İsveç Krallığı çatısı altında birleşmiştir. Svearlar ve Götarlar, İskandinavya’nın kuzey kültürüne mensup yerel halklar olmakla birlikte, Viking İsveç’inin sosyo-politik yapısı, yerel halkların bir araya gelmesiyle şekillenmiş, bu süreç İsveç’in gelecekteki siyasi kimliğine ve gücüne zemin hazırlamıştır.¹⁰⁷ Gotlar ve Götarlar arasındaki isimsel benzerlik, bir atalık ilişkinin varlığının olup olmadığı konusunda gizemini korumaktadır. İskandinav ülkesi olan İsveç, bu ismi Svear bölgesinden almıştır.¹⁰⁸ Bu bölgenin insanı diğer kabilelerden daha baskın bir konumda olmuş. Buranın merkezi Uppland idi. Eski Uppsala şehrinde ise krallar bulunurdu. Bu bölgenin kuzeyinde yerleşim seyrekti. Güneyin toprakları ise bereketliydi; ancak merkez İsveç’ e kadar ulaşım zordu. Su kaynakları ulaşım için en uygun yollardı.¹⁰⁹İskandinavya’nın içine veya dışına rahatlıkla gidebilmenin en kolay yolu suda ilerleyerek hareket etmektir. Bu sebeptendir ki İskandinavyalılar suda ilerlemenin yolunu aradılar ve gemilerle buldular. 8.yüzyıl sonrası ise bu konudaki becerileri ile şöhret kazandılar. Danimarka’nın uç noktaları başka ülkelerin sınırları ile sınırlanmış kısmen bitişik İç kısımlar okyanus tarafından kuşatılmıştı bu nedenle parçalara ayrılmış bir yapısı vardı birkaç sağlam ve sürekli toprak yapısına sahiptir en büyük ve ilk yerleşim yeri olan

¹⁰⁶Regni Francorum Orientalis, s.43

¹⁰⁷ Pierre Bauduin, **Vikingler (B.2)**, Çev. İsmail Yeryüz, Dost Yayınları, Ankara 2019, s.19

¹⁰⁸ Kavas, ”Vikink Coğrafyası ve Vikinglerde Sosyo-Ekonomik Yapı”, s.459

¹⁰⁹Peter Gotfrey Foote- David M., **The Viking Achievement**, Sidgwick&Jackson Publisher, London 1970, s.25

yer Jutland'dır. Danimarka krallığında başlıca yeri tutar. Bura zengin hazineler anlamında az şey sunsa da seçkinler arasında güç belirten bir bölgeydi.¹¹⁰ Burada yerli halk için balık açısından önemli Liim fiyordı bulunur. Danimarkanın kalbi Zealand'dır¹¹¹ İskandinavya'nın batı ucunda bulunan güneyden kuzeye uzanan Norveç diğer ismi ile Kuzey yolu, deniz yolu üzerinde adacıklara sahipti ve kuzeye giden güvenli bir yoldu¹¹². Burada The Keel isimli dağlar vardı. Ülkenin ılıman iklimi muhtemelen körfez akıntılarından kaynaklıydı. Limanları yaz ve kış fark etmeden işlek bir haldeydi. Norveç'te Alp Bölge'sinde dayanıklı olan bitkiler yetiştirilebiliyordu. İç kısımlar Alpaltı Bölgesi olarak isimlendirilirdi. Burada huş ağacı ormanları bulunuyordu. Bütün Danimarka ise Nemoral Bölgesi olarak bilinen Avrupa'ya kadar uzanan ormanları ile ünlüydü.¹¹³

İskandinavya sahip olduğu soğuk iklimi ile yaşam koşullarını oldukça güçleştiren bir yapıya sahiptir. Vikinglerin fiziği ve karakteri bu coğrafyanın koşullarının yansımasıdır. Buraların insanları, uzun boylu, sarışın ve iri insanlardı. İnsanların ve hayvanların bir arada kaldığı, orta kısmında ocak bulunan köy ve çiftlik evleri vardı. Uzun evlerdi ve bu evlerin müstemilatları da vardı. Bu yerler, tarım aletlerinin konulduğu yiyecekleri muhafaza etmek içinde uygun yerlerdi.¹¹⁴

Demir Çağı'nın sonları 7. ve 8. yüzyıllar, Viking kültürünün gelişmeye ve iktidarını güçlendirmeye başladığı Vendel dönemidir. Bu dönemde Vikingler; tarım, ticaret ve savaş becerilerini geliştirip ön plana çıkmıştır.¹¹⁵ Vendel dönemi, aynı zamanda zengin gömü gelenekleri ve sanatın gelişimi ile de karakterize edilmiştir. Vikingler, zengin metal işçiliği ve ahşap oyma sanatlarıyla tanınmış, sosyal statüleri ve zenginlikleri, yaptıkları anıtsal mezarlarla ve büyük gemi gömüleriyle biliniyorlardı. Bu dönemde, özellikle İskandinavya'nın çeşitli bölgelerinde güçlü liderlik figürleri ortaya çıkmaya başlamış ve

¹¹⁰Anderson, "Formation and Resolution of Ideological Contrast in the Early History of Scandinavia", s.77

¹¹¹Grammaticus, *Gesta Danorum*, s.16

¹¹²Bauduin, *Vikinger*, s.18

¹¹³İslam Kavas, "Vikink Coğrafyası ve Vikinglerde Sosyo-Ekonomik Yapı", *The Journal of Academic Social Science Studies*, Eskişehir 2018, s.459

¹¹⁴İslam Kavas, "Selçuklularda ve Normanlarda Veraset: Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara 2017, s.69

¹¹⁵Aygün, *Viking Destanı; Egill'in Sagası*, s.15

bu liderlik, Vikinglerin sonraki fetih ve keşiflerinin temelini oluşturmuştur. Ayrıca, bu dönemde gelişen ticaret yolları, Vikinglerin diğer kültürlerle etkileşimde bulunmasına ve zenginleşmesine yardımcı olmuştur. Özellikle Doğu Avrupa ve İslam dünyası ile kurulan ticari ilişkiler, onların kültürel ve ekonomik yapısını zenginleştirmiştir. Bu bağlamda, Vikingler hem yerel hem de uluslararası düzeyde ileri bir güç haline gelmeye başlamışlardır.

Tüm bunlar ışığında, keşfetmeyi seven Vikingler denizcilik yetenekleri ile cesaretlerini birleşince dünyaya isimlerini duyurdular ve tanınan denizciler oldular¹¹⁶. Vikinglerin deniz yolculukları için derin bir denizcilik bilgisine ihtiyaçları vardı. Bu bilgiye sahip olmaları, onları dönemin diğer toplumlarından ayıran temel bir özellikti. Bu sadece denizde hayatta kalma becerisiyle sınırlı değildi; fetih, ticaret ve keşif imkânlarını genişletme potansiyelini de içeriyordu. Bu beceriler, nesilden nesle aktarılan pratik deneyimlerle ve yenilikçi gemi teknolojilerinin geliştirilmesiyle zamanla daha da güçlendi. Coğrafya bu yeteneklerin gelişmesinde en büyük etkeni.¹¹⁷ Şartlar ve birikim, denizciliği Viking toplumu için yalnızca bir meslek olmaktan çıkarıp, aynı zamanda bir yaşam tarzı ve kültürü haline getirdi.

Vikinglerin doğayı gözlemleyerek denizcilik bilgisini geliştirmesi, onların yaşam tarzını ve başarılarını anlamamız açısından önemli bir detaydır. Denizciliği doğadan öğrenmiş olmaları, Vikingleri yalnızca başarılı birer denizci değil, doğa ile bütünleşen bir toplum haline de getirmiştir. Dalga hareketlerinden kuşların uçuş yönlerine kadar çevrelerindeki her ayrıntıyı gözlemleyip yorumlayarak seyahat eden Vikingler, denizlerin sunduğu fırsatları ve zorlukları kendilerine göre kullanmışlardır. Bu iç görü ve uyum, Vikinglerin yalnızca yeni topraklar keşfetmesine değil, aynı zamanda farklı kültürlerle bağ kurarak kendi toplumlarını zenginleştirmesine de katkı sunmuştur. Denizcilik bilgilerini doğadan ilham alarak geliştirmeleri, onların maceracı ruhunu, cesaretini ve doğayla kurdukları dengeyi açıklar. Bu özellikleri, Vikingleri bir yandan fetih ve keşif güdüsüyle hareket eden, bir yandan da doğanın bir parçası olarak yaşayan bir toplum

¹¹⁶Ebubekir Çelikan, "Birinci Haçlı Seferleri Öncesinde Güney İtalya," **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul 2021, s.127

¹¹⁷Muhammet Talha Özbey, "Viking Gemiciliği," **Ankara Üniversitesi Sosyalbilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara 2015, s.28

haline getirmiştir. Dolayısıyla, doğayla olan bu uyumlu ilişkileri Vikingleri sadece denizlere açılmakla kalmayıp, kültürel etkileşime de açık bir toplum yapmıştır. Vikingler böylece, sahil boyları ve kalelere saldırıları ile ün kazandılar., Elbise giyer yanlarında balta kılıç bıçak gibi aletler taşır ve fiziksel özellikleri ile dikkat çekerlerdi. İbn Fadlan onlardan Allah'ın en pis mahlûkları olarak bahseder.¹¹⁸Bu nitelendirme, fiziksel olarak bir pis görünüş mü? Yoksa acımasız saldırgan tavırları ile alakalı bir yorumlayış mı? Tartışmaya açıktır. Vikingler sadece savaşçı değil, aynı zamanda denizci, tüccar ve önemli kâşiflerdi. Pek tabii denizcilik ve keşif seferlerinin kökeninde, İskandinav coğrafyasının getirdiği zorunluluklar ve kültürel ihtiyaçlar yatmaktadır. İskandinavya'nın fiyortlarla, engebeli kıyılarla ve ada kümeleriyle dolu doğası, deniz yolculuklarını günlük yaşamın temel bir gereği haline getirmiştir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde bölgedeki topluluklar için deniz, yalnızca bir ulaşım yolu değil, hayatta kalmanın ve keşfin anahtarıdır.

Deniz ulaşımındaki zorluk, İskandinavların denizcilik becerilerini geliştirmekle kalmamış, mükemmelleşmelerini de sağlayarak gemi yapımına özgü güçlü bir miras bırakmalarına neden olmuştur. Bu yetenekleri MS.800'den 1100'e kadar onları Avrupa'nın baskın gücü haline getirdi.¹¹⁹Böylece zorlu coğrafi şartlar, İskandinavların farklı kültürlerle etkileşimde bulunmasına olanak sağlarken, kendi kültürel değerlerini denizcilik ve gemi yapımına yansıtmalarına da neden olmuştur. Gemiler, Vikingler için yalnızca sefer aracı değil, bir anlamda kimliklerinin de bir parçası haline gelmiştir. Bu durum, İskandinavya'da köklü bir denizcilik geleneğinin doğmasına yol açarken, Vikinglerin keşiflerinin ve fetihlerinin geniş bir coğrafyada etkili olmasını sağlamıştır. Vikinglerin gemi yapımında gösterdiği ustalık, onların hem uzak diyarlara ulaşmasına hem de oralarla kültürel bağlar kurmasına olanak tanımıştır. Bu gelişim sürecinde İskandinavya'nın doğal kaynakları da belirleyici olmuştur. İskandinavlar, geniş ormanlarından elde ettikleri dayanıklı meşe ve çam kerestesi sayesinde, sağlam ve uzun ömürlü gemiler inşa edebiliyorlardı. Bu doğal kaynaklar, gelişmiş demir işleme

¹¹⁸ İbn Fadlan, **İbn Fadlan Seyahatnamesi**, s.75

¹¹⁹ John R. Hale, "The Viking Longship, "Scientific American, C-CCLXXVIII, Sayı2, 1998, s.56

becerileriyle birleşerek gemi yapımında devrim niteliğinde tekniklerin ortaya çıkmasını sağladı.

Vikingler, ahşap ve demirin uyumlu bir şekilde birleştirildiği klinker yapım tekniği ile gemi yapımını bir sanat haline getirdi. Bu teknikte, geminin tahtaları üst üste binerek sabitlenir ve demir perçinlerle sağlamlaştırılırdı. Bu yöntem, gemilere esneklik ve dalgalara karşı direnç kazandırarak Viking gemilerinin hızını ve manevra kabiliyetini artırdı. Yelkenleri mor ipektan yapar gemilerin dış kısmını parlak renklere boyarlardı. Bazen direklerin uçları kehribar ve altın ile süslenirdi.¹²⁰ İskandinavların bu yenilikçi yaklaşımları, onları dönemlerinin en ileri denizcileri haline getirdi ve geniş deniz ticaret ağları kurmalarına yardımcı oldu.¹²¹ Gemiler, bu halkın coğrafi koşullara uyum sağlamasında, ticaret ağlarını genişletmesinde, askeri seferlerinde ve keşiflerinde kritik bir rol oynamıştır. Bu durum, gemi yapım teknolojilerini sürekli geliştirme çabasını da beraberinde getirmiştir. Böylece, Viking Çağı'nın en önemli başarısı olan uzak diyarlara sefer düzenleyebilme kabiliyeti fark edilmiş ve İskandinavları çağlarının ötesine taşımıştır. Kuzey ve Batı Avrupa arasındaki ticari bağlantı Viking akınlarının yolunu hazırlamıştı. İlk olarak batı Avrupa yelkenli gemilerine aşinalık gelişti ve batılı tüccarlar ile olan temas sayesinde Avrupa kralları arasındaki çatışmalar hakkında bilgi edindiler.¹²² Viking gemileri sadece bir ulaşım aracı değil; aynı zamanda İskandinav toplumunda güçlü bir kültürel ve simgesel anlam taşıyordu.

Ayrıca gemi, İskandinav mitolojisinde ölümden sonraki yolculuğun bir simgesi ve tanrılarla ilişki kurmanın bir aracı olarak görülmüştür. Dolayısıyla, gemi kültürü Vikinglerin hem dünyevi hem de manevi yaşamında merkezi bir konuma sahiptir. Deniz, İskandinavlar için bir yaşam kaynağı olmasının yanı sıra, cesaret ve dayanıklılık gerektiren bir meydan okuma alanıydı; gemiler ise bu zorlu doğa koşullarında hayatta kalmanın ve başarı elde etmenin anahtarı olmuştur. Gemiler İskandinavya'nın farklı bölgelerinde farklı tasvir edilir gemileri tasvir edilir. Kaya oymalarında genellikle gemi

¹²⁰Paul Riant, *Scandinaves en Terre Sainte*, Imprimerie de Ad. Lainé et J. Havard, Paris 1830, s.134 s.53

¹²¹Selim Karagöz, "Vikingler ve Viking İstila Çağı (M.S. 793-1066)," *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Aksaray 2014, s.110

¹²²Sawyer, *The Oxford Illustrated History of the Vikings*, s.7

yerleşimleri kıyıya yakın yerde bulunur.¹²³ Kaya oymalarında gemilerin sıklıkla tasvir edilmesi, gemilerin günlük yaşamda ve dini ritüellerdeki merkezi rolünü vurgular. Gemilerin kıyıya yakın yerleşimlerde tasvir edilmesi ise, bu toplumların denizle olan yakın bağını ve deniz yolculuklarına olan bağımlılığını açıkça ortaya koyar. Ayrıca, bu tür oymalar gemilerin tasarımındaki yerel farklılıkları ve İskandinavya'nın farklı bölgelerindeki denizcilik kültürünün çeşitliliğini anlamak açısından önemli bir görsel arşiv sunar. Gemiler, ticaret, savaş ve keşif için hayati öneme sahipti; dolayısıyla bu tasvirler, Viking kültürünün hareketliliğini ve denizcilik becerilerini anlamada kilit bir rol oynar. Bu durum, İskandinavların yalnızca dönemlerinin en yetkin denizcileri olmalarını değil, aynı zamanda kültürel olarak da denizcilik etrafında şekillenmelerini sağlamıştır.

Hızlı ve çevik "langskip" (uzun gemi) gemileri, Vikinglerin askeri başarılarını mümkün kılarak fetihlerde belirleyici bir rol oynarken, geniş kargo kapasiteli "knarr"(ticaret gemisi) gemileri, uzak ticaret ağları kurmalarına olanak sağladı.¹²⁴ Bu gemi türleri, sadece İskandinavya çevresinde değil, Akdeniz, Karadeniz ve hatta Kuzey Amerika da Vikinglerin etkisini hissettirdi. İskandinavya'nın coğrafi yapısı karada olduğu kadar denizlerde de kendini evinde gibi hissettiren bir ırk yetiştirdi ve denizcilik kültürü Taş Devri, Bronz Çağı ve Göç Çağı boyunca evrimleşip bir gemi hattı geliştirdi 9. ve 13. Yüzyıllar arasında inşa edilen gemiler ile doruğa ulaştı.¹²⁵ Bu denizcilik yetenekleri ile Vikinglerin Ulaştıkları geniş coğrafya, İskandinav kültürünü denizcilik ve keşifler ile özdeşleştiren kalıcı bir miras bırakmıştır. Vikinglerin bu etkisi, denizcilik tarihinde onların vizyonunu ve dönemin şartlarına rağmen sınırları aşarak yeni ufuklar açtıklarını gösterir. Viking gemilerinin, neredeyse her koşulda kolayca demirlenebilecek şekilde tasarlanmış olması, onların coğrafi sınırlara takılmadan hareket edebilmelerine olanak tanımış, özellikle akarsular, kıyı şeridi ve hatta sığ sularda dahi kolayca demirleyebilmelerini sağlamıştır. Bu teknik avantaj, Vikinglere askeri ve ticari anlamda büyük bir üstünlük sağlamıştır. Büyük limanlara bağımlı olmamaları, onların daha az

¹²³Richard Bradley, Peter Skoglund & Joakim Wehlin, **Imaginary Vessels in the Late Bronze Age of Gotland and Scandinavia: Ship Settings, Rock Carvings and Decorated Metalwork**, Current Swedish Archeology, Sayı 18, 2021, s.81

¹²⁴Keith Durham K, **Viking Longship**, Osprey Publishing, Oxford 2002, s.5

¹²⁵Halil Yavaş, **Orta çağ Avrupa'sında Dini, Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Yönleriyle Vikingler**, Motto Yayınları, İstanbul 2019, s.187

keşfedilmiş veya savunmasız bölgelerde rahatlıkla hareket etmelerini mümkün kılmıştır. Avrupalılar için denizcilik kıyıları dolaşmak anlamına geliyorken Vikingler Kuzey Denizi ve Baltık'ı doğrudan geçip Kuzey Atlantik'in ötesine gitmişlerdir. Bu bakımdan bu İskandinavlıların gemileri ve destansı yolculukları bugün dahi büyüsunü korumaktadır.¹²⁶

Vikinglerin bu özelliği, denizciliğe yönelik yenilikçi yaklaşımlarını ve pratik çözümler bulmadaki ustalıklarını gözler önüne sererken, aynı zamanda onların denizcilik kültürünü dönemin ötesine taşıyan unsurlardan biri olmuştur. Bronz çağına kadar giden gemi şeklinde mezar geleneği gemilerin dini olarak önemini de ortaya koymaktadır. Vikingler döneminde, önceki döneme göre daha fazla insan bu tarz gemi mezarlara gömülmüştür. Bunun Hristiyanlığa karşı bir tepki olduğu düşünülmektedir. Çünkü Vikingler zamanla geleneklerinden uzaklaştı. Bu tarz ritüeller Hristiyan otoriteler tarafından eleştiriliyordu. Viking Çağı'nda yöneticilerin dikkate alınması ve saygınlığı gemilerinin varlığı, savaşdaki yetenekleri ve denizdeki başarılarıyla ölçülmekteydi. Saygı görmenin otorite sağlamanın yolu bunlardan geçmekteydi.¹²⁷ Viking liderleri, ganimetle zenginleşiyor ve toprak sahibi olarak şöhet kazanıyorlardı. Vikingler, tarih sahnesine korsanlık ve yağma faaliyetleriyle çıkmış bir topluluk olarak tanınırsalar da tarih boyunca çok yönlü özellikleri ile derin izler bırakmışlardır. İlk dönemlerdeki yağma seferleri, özellikle zayıf savunma sistemine sahip Avrupa kıyılarındaki kiliseler ve manastırları hedef almıştır. Bu dönemde Vikingler, denizcilikteki üstün yetenekleri sayesinde etkili baskınlar düzenlemiş, zenginliklerini artırarak toplumsal ve ekonomik güçlerini pekiştirmişlerdir.

Ancak Vikinglerin etkisi yağma ve korsanlıkla sınırlı kalmamıştır. Daha sonraki dönemlerde; tüccar, kâşif ve yerleşimci kimlikleri de öne çıkmıştır. Örneğin, İngiltere, İrlanda ve Fransa gibi yerlerde kalıcı yerleşimler kurarak bölgenin politik ve kültürel yapısını etkilemişlerdir. İngiltere'de Danelaw bölgesini kurmuşlar, Normandiya'da kökenlerini Normanlar olarak sürdüren bir halk bırakmışlardır. Ayrıca, İzlanda, Grönland

¹²⁶Nurmann Britta, Schulze Carl, Verhulsdonk Torsten. **The Vikings Recreated in Colour Photographs**, The Crowood Press, 1997, s.55

¹²⁷Jan Bill, **Viking Trade and Settlement in Continental Western Europe: Viking Ships and Seafaring in The West**, Tusculanum Museum Press, Copenhagen 2010, s19

ve hatta Kuzey Amerika kıyılarına kadar yayılan keşifler, Vikinglerin coğrafi ufkunu ve tarihsel etkisini genişletmiştir. Bu dönüşüm, Vikinglerin yalnızca birer "korsan" topluluğu değil, aynı zamanda dönemin önemli güç dengelerini şekillendiren bir medeniyet olduklarını da gösterir. Ticaret yollarını kontrol altına alarak ekonomik bir ağ kurmuş, fetihler ve yerleşimlerle Avrupa'nın siyasi yapısına müdahil olmuşlardır.¹²⁸

3.2. Vikingler'in Avrupa'daki Etkisi: İngiltere, Fransa ve Diğer Bölgeler

Vikingler, tarih boyunca birçok düşmanla karşılaştılar. İngiltere'nin güneyinde yaşayan Saksonlar, Vikinglerle sıkça çatıştı. Vikingler, Sakson topraklarına düzenledikleri baskınlarla tanınırken, Saksonlar da Viking saldırılarına karşı savunma yapmaya çalıştılar. İrlandalılar da Vikingler ile sürekli çatışma halindeydi ve Vikinglerin saldırılarına karşı savunmalarını geliştirdiler. Vikingler, özellikle Fransa'nın kuzey kıyılarına (Normandiya) saldırarak bölgede kalıcı yerleşimler kurmuşlardı. Ancak, Fransızlarla zaman zaman çatışmalar da yaşandı. Bizans İmparatorluğu ile de etkileşimde bulunmuşlardı. Hem ticaret yapıyor hem de düşman olarak karşı karşıya geliyorlardı. Doğu Avrupa'da yaşayan Slav toplulukları ve Ruslar, Vikinglerle çatışmalar yaşadılar. Vikingler, bu bölgelerde hem ticaret hem de askeri seferler düzenlediler. Vikinglerin kendi kabileleri ve grupları arasında da çatışmalar yaşanıyordu. Özellikle zengin topraklar ve kaynaklar üzerindeki rekabet, iç çatışmalara yol açabiliyordu. Kuzey ve Orta Avrupa'da yine barbar olarak adlandırılan Kelt ve Alman kabileleri de Vikinglerin düşmanları arasında yer alıyordu.¹²⁹ Bu gruplar, Viking saldırılarına karşı savunma yaparak mücadele ettiler. Vikinglerin, Müslüman memleketlerine karşı giriştikleri yağma hareketleri de olmuştur. Müslümanlar bu kuzeylilerin saldırı ve yağmasına maruz kalmadıklarından hazırlıksız yakalanmışlar ve fazlaca maddî ve insani kayba uğramışlardır.¹³⁰

Vikingler, düşmanlarıyla olan etkileşimleri hem savaşlarda hem de ticarete önemli rol oynamıştır. Düşmanlıklar, zaman zaman kalıcı ittifaklara veya ticaret ilişkilerine de dönüşmüştür. Bu saldırılar, sadece yağmacı bir stratejiden ibaret değil, aynı zamanda bir toplumun hayatta kalma ve genişleme arzusunun dışavurumuydu. Dini kaygıların ön

¹²⁸Aygün, **Viking Destanı; Egill' Sagası**, s.15

¹²⁹Alexander Demandt, **Keltler**, çev. Refik Ünal, Runik Yayınları, 2021, s.12

¹³⁰Mesudî, **Murûc Ez-Zehab**, çev. A Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2004, s.76

planda olmaması ve hedef seçerken din ayrımı yapılmaması, Vikinglerin saldırılarında stratejik bir tutum benimsediklerini gösterir. Kaynak eksikliği bu saldırıların şiddet boyutunu ve diğer toplumlar üzerindeki etkisini hafifletmez; aksine, bu saldırıların ardındaki ekonomik çaresizliği anlamayı sağlar.

Vikinglerin çok tanrılı bir inanışa sahip olması ve diğer dinlere karşı ilgisizliği, onların dünyaya bakış açısını şekillendiren önemli bir unsurdur. Bu durum, Vikinglerin fetihlerinde ideolojik bir savaş yerine, daha çok somut kazançlara odaklandığını göstermektedir. Ancak bu bakış açısı, onların dini hoşgörü veya tarafsızlık sergiledikleri anlamına gelmemektedir. Din, bu bağlamda bir öncelik olmaktan çok araçsallaştırılmıştır.¹³¹

3.2.1. Vikingler'in İngiltere'deki Etkileri

Vikingler 8. yüzyılın sonunda aniden tarih sahnesine çıkmışlardır. Bu ilk ortaya çıkışları ve beraberinde sergiledikleri saldırgan tutumlarının altında yatan başlıca etkenler vardı. Örneğin; Danimarka ve Norveç'teki nüfus artışı, bunun sonucu yaşanan toprak sıkıntısı ve yerel kaynakların tükenmesi gibi sebepler Vikingleri yeni topraklar ve fırsatlar aramaya itmiştir.¹³² Fakat Vikingler için asıl itici unsur zenginlik arayışı olmuştur.¹³³ Vikingler, toprak elde etmenin de ötesinde, Vikingler yağma, ticaret ve güç temelli bir ekonomik sistem geliştirmeyi hedeflediler. Ticaret yollarını ele geçirmek, altın, gümüş ve değerli eşyalar toplamak gibi amaçlar, onların hareketliliğini anlamak için daha doğru bir çerçeve sunar. Bu nedenle, Vikinglerin seferleri sadece bir "toprak arayışı" değil, aynı zamanda ekonomik ve stratejik fırsatlara yönelik bilinçli bir girişimdi.

Aynı dönemde, Charlemagne'in önderliğinde kurulan Karolenj İmparatorluğu ve Avrupa ticaretinin yeniden canlanması, korsanlık için uygun koşullar yaratmıştır. Bu koşullara rağmen krallık hem karadan hem denizden savunma oluşturmak için stratejiler

¹³¹Halil Yavaş, "Orta çağ Avrupa'sında Dini, Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Yönleriyle Vikingler", **Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Tokat 2018, s.23

¹³²Anderson, "Formation and Resolution of Ideological Contrast in the Early History of Scandinavia", s.80

¹³³Sawyer, **The Oxford Illustrated History of the Vikings**, s.4

geliştirse de onlara karşı koymak gücü.¹³⁴ Savunması zayıf kıyılar ve zengin ticaret yolları, Viking akınlarını teşvik eden önemli faktörlerdi. Onlar, bilinen dünyayı yağmalayan kendi veya başkasının hayatlarını umursamayan talan peşinde acımasız barbarlar olarak tanınıyordu.¹³⁵ Viking seferlerinin yalnızca savaşçı bir halkın saldırılarından ibaret olmadığı, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal koşulların bir sonucu olarak geliştiğini açıktır. Nüfus artışı ve kaynakların tükenmesi, Vikinglerin yeni topraklara yönelmelerinin ana sebeplerindendir. Ancak, sadece içsel sebeplerle değil, Avrupa'daki ticaretin canlanması ve Karolenj İmparatorluğu'nun büyümesi gibi dışsal faktörler de bu akınları teşvik etmiştir. Karolenj İmparatorluğu'nun genişlemesi, yeni fırsatlar yaratırken aynı zamanda zayıf savunmaları olan kıyı bölgelerinde zengin hedeflerin bulunması, Vikingler için cazip hale gelmiştir. Bu dönemde, ticaret yollarının ve kıyıların zenginliği, Vikingleri ekonomik fırsatlar arayarak daha fazla akın yapmaya yönlendiren önemli unsurlardır. Vikingler ile ilgili ilk kayıtlara 787'de Kral Berhtic'in ve yanındakilerin Dorset sahilinde bulunan Portland'a gelmiş olmalarıyla rastlanır. Bu kayıtlarda Danimarkalıları ait üç gemiden söz edilmektedir. Yerel halk onları ticaret yapmaya gelmiş gemiciler zannetmiş ve karşılamıştır. Ancak bu yabancılar, kendilerini karşılayan kabile şefini ve yanındakileri öldürmekle sorumlu tutulmuştur. Bu Vikinglerin Danimarkalı olduğu konusunda görüşler nettir. Yaşananlardan itibaren kayıtlarda, bu kuzeyli kolonicilerden kâfir olarak bahsedilecektir.¹³⁶

793 senesine gelindiğinde tekrar ortaya çıkan ve Britannia'nın Northumbria sahili civarında bulunan Lindisfarne Manastırı'nı yağmalayan ve yağmalamaları ile meşhur olup İngiliz adalarına ulaşan kuzeylilerin manastır sakinlerini de öldürdüğü yine kayıtlardan anlaşılmaktadır. Kayıtlara göre, kâfirlerin acımasız akınları, kutsal adadaki Tanrı'nın kilisesini yağmalayıp katliamlarla büyük bir yıkıma uğrattı.¹³⁷ Frizyalıların (Almanya'nın kuzeybatısında, Hollanda'nın kuzeyinde ve Danimarka'nın güneyinde yaşayan Cermen halkı) Franklar tarafından fethedilmesi Kuzey denizindeki

¹³⁴Simon Coupland, "The Carolingian Army and The Struggle Against The Vikings", **Viator Medieval and Renaissance Studies**, C-XXXV, Los Angeles 2004, s.49

¹³⁵Durham, Chartrand, Harrison, Healt, **The Vikings: Voyagers of Discovery and Plunder**, s.6

¹³⁶S. Keynes, **The Vikings in England**, The Oxford Illustrated History of The Vikings, Ed. Peter Sawyer, C-DCCXCIX, 1997, s.54

¹³⁷J. Ingram, **The Anglo Saxon Chronicle**, London 1823, s.80

hâkimiyetlerinin sona ermesi Vikinglerin önünü açtığı ve Viking Çağının başlamış olduğu bilinir.¹³⁸ İngiltere'ye gelen ilk İskandinav denizcilerinin, yerleşmeyi değil, yağmayı amaçladıkları anlaşılmaktadır. Lindisfarne, aynı zamanda Holy Island olarak da bilinir. Bu ada, İngiltere'nin doğu kıyısına yakın olup, İrlanda Denizi'nin kenarındadır. Bölgeye gelen Kuzeyliler'in 795'lerden itibaren İrlanda ile de temasları olmuştur. Vikingler ile Kelt kültürü ile derin bağları olan İrlandalılar da 8.-11. yüzyıllar arasında sıkça karşı karşıya gelmişlerdir. Krallar ile yapılan savaşlardan, krallığa yapılan saldırılardan bazı yerleri yaktıklarından, yağmaladıklarından din adamlarını öldürdüklerinden ve dönemin lordu Anm-chaidin oğlu Fearghal'ın da öldüğünden bahsedilir.¹³⁹ Ayrıca saldırılarda çok sayıda kadını kaçırdılar. Ele geçirdikleri yerlerin yönetimini de ele aldıkları bilinir. İrlanda'daki en güçlü hanedanlardan biri olan Aedh Slaine ırkı onlara rehineler vermiştir.¹⁴⁰ Vikinglerin İrlanda'ya yaptıkları seferler, 11. yüzyılın ortalarına kadar süren bir dönemde, İrlanda'nın tarihini, kültürünü ve toplumsal yapısını derinden etkilemiştir. Bu akınlar yalnızca askeri bir boyut taşımamış, aynı zamanda ekonomik, kültürel ve toplumsal değişimlere de yol açmıştır. Vikingler, İrlanda'da ticaretin gelişmesini, yerleşik hayatın yayılmasını ve şehirciliğin temellerinin atılmasını sağlamıştır. Ayrıca Kelt Paganizmi ve Viking inançlarının ortak noktaları iki topluluğun birbirine uyumunu sağlamıştır. Ancak Vikinglerin inanç ve benzerlikleri bir kenara bırakarak yağmacı ve yayılmacı akınlarına devam ettiği açıktır.

Bu ilk saldırılar, Vikinglerin stratejik hedeflerinin daha çok ekonomik kazanç elde etmek olduğu izlenimini pekiştirir. 8. yüzyıldan itibaren İngiltere'ye düzenledikleri seferlerle hem yağmalama hem de kolonizasyon yoluyla zenginlik elde etmişlerdir. Bu, Viking toplumunun sosyal ve kültürel yapısındaki başarısını prestijini etkilemiştir.¹⁴¹ Orta Çağ'da, felaketlerin ya da beklenmedik olayların çoğu, doğrudan Tanrı'nın iradesiyle ilişkilendirilirdi. Bu düşünce, dini liderlerin toplumu ahlaki olarak yönlendirme ve kontrol etme aracıydı. Viking saldırılarının “ilahî bir ceza” olarak yorumlanması, o dönemin dünya görüşünü ve toplum algısını anlamak açısından önemlidir. Kroniklerde

¹³⁸ Anderson, "Formation and Resolution of Ideological Contrast in the Early History of Scandinavia", s.74

¹³⁹ *Annals of the Four Masters*, s.407

¹⁴⁰ *Annals of the Four Masters*, s.431

¹⁴¹ Aygün, *Viking Destanı: Egill'in Sagası*, s.179

ve din adamlarının mektuplarında bu açıkça bellidir. Frank sarayında yaşayan İngiliz din adamı Alcuin'in Northumbria Kralı'na yazdığı mektuptaki uyarılar, Vikinglerin yalnızca bir dış düşman değil, aynı zamanda toplumun dinsel ve ahlaki yozlaşmasına karşı bir uyarı olarak algılandığını da göstermektedir. Alcuin sadece krallara değil dönemin din adamlarınada etkileyici uyarılar içeren mektuplar yazmıştır.¹⁴² Mektupta, Britanya'da daha önce pagan bir halk tarafından bu kadar büyük bir korku ve yıkım yaşanmadığı ve deniz yoluyla böyle bir saldırının gerçekleşebileceğinin akıllara gelmediği, rahiplerinin kanı dökülüp, tüm zenginliklerin yağmalanmış olmasından bahsedilir. Yine Alcuin rahiplere de mektuplar yazarak ümidinizi silahlara, bedensel kaçışa değil tanrıya bağlayın diye tavsiyede bulunmuştur.¹⁴³ St. Cuthbert kilisesi Britanya'daki en kutsal yerlerden biri olarak kabul edilir ve bu mekân, pagan halklara ganimet olarak sunulmasından duyulan endişeye yer verir.¹⁴⁴ Alcuin'in Vikingler için "maviden gelen yıldırım" söylemi ise akınlarının Hristiyan toplumlarındaki travmayı, bu saldırıların öngörülemezliğini ve şok edici etkisini güçlü bir şekilde ifade etmektedir. Hristiyan bakış açısına göre, bu tür akınlar yalnızca maddi yıkım yaratmakla kalmamış, aynı zamanda dini ve manevi bir sorgulamayı da beraberinde getirmiştir. Tanrı'nın korumasının sorgulanması, o dönemdeki toplumsal huzursuzlukları ve korkuları derinleştiren bir etken olmuştur.

Vikinglerin saldırıları, sadece fiziksel bir tehdit değil, aynı zamanda ruhsal bir sorun olarak kabul edilmiştir. Bu, toplumların sadece savunma stratejileri geliştirmeleriyle değil, aynı zamanda Tanrı'nın adaletini ve gücünü sorgulamalarıyla şekillenmiştir. Hristiyan toplumu için bu, manevi bir testtir ve hem Tanrı'ya olan inançlarının hem de toplumsal yapılarının dayanıklılığı sorgulanmıştır. İngiltere'nin Vikinglere karşı daha güçlü bir savunma oluşturmaya çalıştığı kırk yıllık bir zaman dilimi anlatılır. İlk Viking baskınlarının ardından İngiltere, Viking akınlarından bir süre için uzak kalmış olsa da içsel şiddet ve huzursuzluktan pek de uzak olmayan kırk yıllık bir döneme girmiştir.¹⁴⁵ Bu dönem, aynı zamanda içsel çatışmaların ve huzursuzlukların da devam ettiğini göstermektedir. Bu iç şiddet, toplumun dışsal tehdiye karşı nasıl tepki verdiğini ve kendi

¹⁴² Pınar Ülgen, Özlem Genç, "Northumbria Kralı Æthelred ve Alcuin Arasındaki İlişki", **Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi**, C-IV, Sayı 11, 2013, s. 46

¹⁴³ G.F. Browne, Alcuin of York, Published Under The Direction of The Tract Commiter, Londra 1908, s.135

¹⁴⁴ Price, Ben Raffield, **The Vikings**, s.3

¹⁴⁵ F. Donald Logan, **The Vikings in History**, Rountlenge Press, Newyork 1983, s.36

içindeki güç mücadelelerini yansıtan önemli bir detaydır. Böylece, Viking akınları sadece bir dış tehdit değil; aynı zamanda İngiltere'nin içyapısındaki dengesizliklerin de bir yansıması haline gelmiştir. Bu dönem hem dış hem de iç tehditlere karşı bir yeniden yapılanma süreci olarak değerlendirilebilir.

Tüm bunlar, Viking baskınlarının Hristiyan dünyası üzerindeki travmatik etkisini ve bu olayların dini bir bağlamda nasıl algılandığını güçlü bir şekilde yansıtır. Lindisfarne gibi kutsal mekânların saldırıya uğraması, sadece fiziksel bir yıkım değil; aynı zamanda Hristiyan inancına yönelik bir tehdit olarak görülmüştür. St. Cuthbert kilisesinin "Britanya'daki her şeyden daha kutsal" olarak tanımlanması, bu mekânın manevi önemini ve Vikinglerin saldırısının halkta nasıl bir dehşet yarattığını göstermektedir. Paganlar tarafından bu kutsal yerin yağmalanması, Hristiyan halkın değer verdiği manevi sembollerin dünyevi kazançlara indirgenmesi anlamını taşır. Bu olay, Hristiyan halkı için yalnızca maddi kayıp değil, aynı zamanda Tanrı'nın korumasından yoksun bırakıldıkları hissine kapılmalarına da neden olmuştur. Kilisenin "Tanrı'nın rahiplerinin kanıyla lekelenmiş" olduğunun belirtilmesi, saldırıların şiddetini ifade ederken, aynı zamanda dini bir felaket olarak yorumlanmış olduğunu da gösterir. Vikinglerin yalnızca maddi çıkar peşinde koşan saldırganlar olarak değil, aynı zamanda Hristiyan değerleriyle doğrudan çatışan bir güç olarak algılandığını da ortaya koyan yaklaşımlar vardır.¹⁴⁶Bu bağlamda Vikinglerle ilgili anlatılar büyük ölçüde dönemsel önyargılarla şekillendiği için bunlar eleştirel bir bakış açısıyla okunmalıdır. Bu tür kaynakların tek taraflı doğası, Vikinglerin motivasyonlarını ve sosyo-ekonomik etkilerini yeterince açıklayamaz. Bu nedenle, bu tür anlatılar dönemin Hristiyan bakışını anlamak için değerli olsa da eleştirel bir yaklaşımı da gerektirir.

Hristiyan kaynaklarında Vikinglerin "kaos ve korku kaynağı" olarak tasvir edilmesi, büyük ölçüde dönemin dini ve siyasi ideolojileriyle ilgilidir. Hristiyan toplumları için bu saldırılar, yalnızca fiziksel bir tehdit değil, aynı zamanda dini ve kültürel bir meydan okuma olarak görülüyordu. Bu nedenle Viking tehditleri Hristiyan dünyada korku ve dini hesaplaşmaya neden olmuştur. Saldırılarda gerçekleşip korkunç

¹⁴⁶Alcuin, **Letter of Alcuin to Ethelred King of Northumbria (793, after 8 June)**, English Medieval Documents, Cilt-I, 1979, s.843

diye tabir edilen alametlerden de bahsedilir. Kasırgalar, şimşek çakmaları, havada uçan ateşli ejderhalar mevzu bahistir. Bu alametleri bir kıtlığın izlediği, manastırın putperestler tarafından bu kıtlık sonrası yağmalandığı anlatılır. Bu saldırı onlara göre Hristiyan İngiltere'nin hem bedenine hem de ruhuna yapılmış bir saldırıydı. Simon'dan alıntı yapan Logan, bu saldırıyı 'sokucu eşek arıları' ve 'aç kurtlara' benzetir.¹⁴⁷ Bu tür metaforlar, saldırıların halk üzerindeki psikolojik etkisini ve Vikinglerin toplumda yarattığı dehşeti somutlaştırır. Durhamlı Simon'un saldırıları bu şekilde tarif etmesi, Vikinglerin vahşi ve kontrol edilemez doğasını vurgular. Ancak bu tasvirler, Vikingleri yalnızca yağmacılar ya da barbarlar olarak sınırlarken, onların ticaret, denizcilik ve kolonizasyon gibi karmaşık sosyal ve ekonomik faaliyetlerini göz ardı eder. Bu, Vikinglerin daha geniş bir tarihsel bağlamda anlaşılmasını engelleyen tek taraflı bir perspektif yaratır. Hristiyan kroniklerinin bu önyargılı dili, aynı zamanda kilisenin otoritesini pekiştirme ve Hristiyan dünyasında Vikinglerin tehditkâr varlığını abartarak halkı bir arada tutma, dini öğretilere bağlılığı artırma ve ahlaki bir düzen sağlama çabasının bir parçasıdır.

Vikingler, Britanya'ya yönelik ilk büyük tehdit olarak görülse de Roma İmparatorluğu'nun işgali ve Kelt kabileleri gibi önceki dönemlerde de dışsal tehditlerin mevcut olduğu bilinmektedir. Yorumlara göre; Vikingler, Roma ve Anglosaksonlar gibi, sömürücü ve kendi çıkarlarını gözeterek yeni yerleşim alanlarında hâkimiyet kurmak amacındaydı. Ancak Vikinglerin ufuğu denizcilik, keşif ve yerleşim kurma konusunda çok daha genişti ve egemenlik sağlama odaklıydı.¹⁴⁸ İlk akınlardan yaklaşık yüz yıl sonra ise artık bu denizci topluluklar iskân amaçlı gelmeye başlamıştır. İlk akınlara karşı yerliler pek direniş gösterememiştir. Artık gelenler sadece yağmalayıp gitmiyor zamanla yerleşiyordu. Sekizinci yüzyılda başlayan geçici istila hareketleri, art arda tekrarlanarak uzun ve siyasi amacı olan askeri hareketlere dönüştü. 9. yüzyıl itibari ile de Vikingler ilk kez kolonilerini kurdular. İngiliz topraklarındaki siyasi olan ilk kuzeyli varlığı 835'te "Danelaw" veya "Danelaga"nın kurulmasıyla görülür.¹⁴⁹ 30-35 gemi ile saldırılarına başlamış olan Vikingler'in gelen gemi sayısı, Avrupa'nın zenginliklerinin çekiciliği ile

¹⁴⁷ Logan, *The Vikings in History*, s.39

¹⁴⁸ Logan, *The Vikings in History*, s.35

¹⁴⁹ Selahattin Özkan, "İskandinavya'nın Hristiyanlaşmasında İngiltere'de Kurulan Viking Kolonilerinin Etkisi", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C-XXXI, Sayı 2, Ankara 2016, s.490

artarak 850’li yıllara gelindiğinde 100’ün üzerine çıkmıştır. Artık akıncılar çok sayıda gemi filoları ile gelip yağmalarını arttırmaya başlamıştır.¹⁵⁰

Vikinglerin ülkelerini terk ederek İngiliz adalarına düzenledikleri seferlerin altında yatan sebep; macera mı, şan şöret mi ya da ekonomik, politik ve teolojik amaçlar mı bilinmez. Vikingler bu ve benzeri gayeler ile ileri gidecek, artık Avrupa’da Normanlar adı ile tanınacaklar ve hatta İngiltere’yi bile fethedip yepyeni bir güç olacaklardır. East Anglia, Lindsey gibi krallıklarda güçlü bir hâkimiye kurdukları görülür.¹⁵¹ Viking akıncıları İngiliz tarihine Danelaw “Danların yönetimi” şeklinde geçecek olan idareyi kurmuşlardır. Egemenliklerinin göstergesi olarak toprak rejimini ele alarak topraklarını akıncılar arasında paylaşmışlardır. Toprak kullanımlarını Danimarka’daki Bolskifte veya İsveç’teki Solskif’i ölçek alarak düzene koymuşlardır. Bu rejim böylece Viking akıncıları sayesinde İngiliz adalarına taşınmıştır. Danelaw’ın kuruluşu Viking kolonilerinin İngiliz adasındaki tarihinin temeli olmuştur.¹⁵² İskandinavlar bir yandan Anglosaksonlar ile etkileşim kurmuş diğer yandan ilk kez yerleşik düzene geçmiş ve Hristiyanlık ile tanışmıştır. 866 yılında Viking lideri Ivar the Boneless (Kemiksiz Ivar) ve Halfdan Ragnarsson komutasındaki Büyük Heathen Ordusu (Great Heathen Army), İngiltere’ye yönelik kapsamlı bir işgal başlattı. Bu işgal, Vikinglerin İngiltere’ye yönelik en büyük ve en organize saldırılarından biriydi. Eoforwic’i (şimdiki York) 866 yılında ele geçirerek büyük bir zafer kazandılar. Vikingler burada Jorvik Krallığı’nı kurdular. Jorvik, Vikingler tarafından yönetilen ilk büyük İngiltere krallıklarından biri oldu. Bu York Krallığı, Vikinglerin İngiltere’nin kuzeyindeki Anglo-Sakson krallıklarını ele geçirmesiyle kurulan bir Danelaw krallığıdır. Danelaw kurulunca İskandinavya’dan sayıları net bilinmeyen akıncı kafilesi İngiliz adalarına gelmiştir. Ayrıca, gelenler İngiltere’nin ekonomik, kültürel ve dinsel yaşamını bütünüyle etkilemiştir. Henüz onlar gelmeden dahi İngiliz adalarındaki toprak yönetimi bu tehditten etkilenmiştir. Güvenlik tehdidi sebebiyle Kilise’nin elinde bulunan topraklar, asiller ve burjuva kesimler tarafından satın alınmıştır. Ayrıca Normandiya ve Ukrayna gibi bölgelerde kalıcı devlet

¹⁵⁰ John Haywood, **Historical Atlas of the Vikings**, Penguin Books, 1995, s.51

¹⁵¹ **The Anglo-Saxon Chronicle**, s.54

¹⁵² Jake A. Stattel, ”Legal Culture in the Danelaw: A Study of III Ethelred,” **Researchgate**, England 2022, s.163

oluşumları hızla ilerlemiştir. Kuzey Denizi'ndeki Viking gemicileri bölgenin gücü haline gelmişlerdi.

9. yüzyıldan itibaren akın yaptıkları topraklar üzerinde kurdukları koloniler ile adanın siyasetini kalıcı olarak etkilemeye başlamışlardır. Askeri ve siyasal koşullarını anavatanlarından İngiltere'de kurdukları kolonilere taşırlarken edebi zevklerini de götürmüşlerdir. Yeni İskandinav egemenliğinde Hristiyanlık ortadan kalkmamıştır. Hristiyanlığın sekteye uğramadığını da söylemek mümkündür. Öte yandan Vikinglerin İngiltere'deki en önemli etkisi, etnik kimliğin şekillenmesinde kendisini göstermiştir. Evlilikler ve yerleşimcilerin etkisiyle nüfus hareketliği yaşamış ve bu hareketlilik, İngiltere'deki etnik kimliği değiştirmiştir. Adaların tamamına ulaşmalarına rağmen İngiltere'nin tümüne hâkim olamayan tek istilacı olmaları, Vikinglerin etkisinin siyasal ya da etnik olmaktan çok kültürel olduğunun göstergesidir. Toprakların el değiştirmesi siyasal rejim de olduğu kadar ekonomik hayatta da değişiklik olduğuna işaret etmektedir. Kültürel yaşam da yeni otorite sahiplerinin etkisiyle değişmiştir.

871 yılında, Vikingler Wessex Krallığı'na büyük bir saldırı düzenledi. 878 yılında Viking lideri Guthrum, Wessex'e tekrar yeni büyük bir saldırı düzenledi ve Wessex Kralı Ethelred ve kardeşi Alfred'e karşı büyük bir zafer kazandı. Ancak Alfred'in yeniden toparlanarak Vikinglere karşı direnişi Edington Savaşı (878) olarak bilinen savaşta Viking ordusunu yendi.¹⁵³ Edington Savaşı'ndan sonra Guthrum ile Alfred arasında Wedmore Antlaşması imzalandı. Guthrum bu anlaşmayla Hristiyanlığı kabul etmek zorunda kaldı ve emrindeki otuz adamı ile vaftiz olarak Hristiyanlığı kabul etti.¹⁵⁴ Bu anlaşmayla aynı zamanda Danelaw ve İngiltere arasındaki sınırlar da belirlenmiştir. Böylece sekizinci yüzyıldan bu yana adada askeri varlık gösteren kuzeyliler İngilizler ile olan ilişkilerinde yol kat etmiştir. Fakat zamanla İngiltere'deki başarısız ilerleyişlerin art arda gelmesi üzerine Vikingler yönünü Fransa'ya çevirecektir. Kıta Avrupa'sında zayıf askeri yapının verdiği cesaretle yağmaları ilerletip o coğrafyaya yerleşmeye başladılar. Bu süreçte Britanya dört parçaya bölünmüştü. İrlanda'da kurulu bir düzen bulunmuyordu. Bu nedenle Vikingler tarafından buralar defalarca yağmalanmıştır. 8. ve 11. Yüzyıllar

¹⁵³Ben Raffield,"The Danelaw Reconsidered: Colonization and Conflict in Viking-Age England,"*Researchgate*, C-XVI, Sayı3, 2020, s.184

¹⁵⁴D.Bates, *Normandy Before 1066*, Essex, London 1982, s3

arasında yoğun olarak gerçekleşen bir yağma ve mücadele dönemi yaşanmıştır. Bu dönemde Avrupa ve Vikingler birbirinden etkilendi. Bundan sonra Vikingler, Normanlar adı ile Avrupa'nın bir parçası olarak kabul edildi.

3.2.2. Normandiya ve Vikingler

"Nort" (kuzey) ve "Man" (adam) kelimelerinin birleşiminden türeyen bu isim, Normanların coğrafi ve kültürel kimliklerini anlamamıza yardımcı olan önemli bir etimolojik ayrıntıdır. "Kuzeyli adam" veya "Kuzey adamı" anlamı, Normanların kökenlerini ve İskandinav Vikinglerinden gelen geçmişlerini net bir şekilde ortaya koyar. Bu ifade, Normanların Germen halkları içinde, özellikle en kuzeyde yaşayan bir topluluğa ait olduğunu ifade eder. Norman sözcüğünün etimolojisi, tarihsel bağlamda onların İskandinavya'dan gelip Fransa ve diğer bölgelerde yeni bir kimlik oluşturma sürecini sembolize eder. Germen dil grubunda yer almaları, onların Viking kökenli topluluklarla olan bağlantısını ortaya koyarken, aynı zamanda kültürel ve dilsel adaptasyon süreçlerini de anlamamızı sağlar.

Normanların Gotlar'dan geldiği bilinmektedir. Gotlar, tarih boyunca birçok tartışmaya konu olmuş bir Cermen halkıdır ve kökenlerinin İskandinavya'dan geldiği görüşü hâkimdir. Gotların, daha sonra Normanlar gibi büyük güçlere dönüşen halklarla olan bağları, İskandinavya'nın savaşçı kabilelerinin Avrupa'nın şekillenmesindeki rolünü göstermektedir. Got halkının bir kısmının kendi anayurtlarında kalmayı tercih ettiğini ve Avrupa'ya göç eden diğer Gotlardan ayrı bir gelişim gösterdiği açıktır. Gotların hem İskandinav kökenlerini koruduklarını hem de diğer bölgelerdeki Got topluluklarından bağımsız olarak kendi kültürel ve toplumsal dinamiklerini sürdürdükleri bilinmektedir.¹⁵⁵ Got halkının İskandinavya'da kalan kısmı, mitolojik hikâyelerde kahramanlıkları ve savaşçı kimlikleriyle öne çıkar.¹⁵⁶ Peter Heather'in Gotların İngiltere adasından da gelmiş olabilirler fikri¹⁵⁷ alışılmışın dışında bir hipotezdir ve tarihsel, arkeolojik veya kültürel bağlantılar üzerinden çeşitli değerlendirmelere dayandırılmış olabilir.

¹⁵⁵ Kozan, "Gotların Anayurdu ve Kökeni", s.76

¹⁵⁶ Helene Adeline Guerber, **Orta çağ Efsaneleri**, Çev. S. B. Çağlayan, İlya Yayınevi, İzmir2009, s.43

¹⁵⁷ Kozan, "Gotların Anayurdu ve Kökeni", s.77

Franklar, bölgesel kontrolleri birbirinden ayrılmış bir yapıya sahipti. Bu durum, Vikingler için büyük bir avantajdı. Zayıf merkezi iktidar, Vikinglerin farklı şehirleri ve köyleri yağmalamasına olanak tanıdı. Uygun buldukları yerlere guruplar halinde yerleşmeye başladılar. Bu süreçte Seine Nehri (Sen) Vikingler için önemli bir ulaşım yolu sağlıyordu. Normandiya'yı kuracak olanlar Rollo (Hrolfr) önderliğinde buraya yönelenlerdi. Bu bölgeyi ele geçirerek, hem Frank Krallığı'na karşı baskı kurdular hem de ticaret rotalarını kontrol altına almaya çalıştılar.¹⁵⁸

Batı Fransa'da Seine Nehri ile Loire Nehri (Luar) arasında kalan bölgeye tarihsel olarak Neustria denilmekteydi. Bu bölge, 10. yüzyılın başlarında Viking lideri Rollo (Hrolf Ganger) ve onun savaşçılarına, Fransa kralı tarafından bir anlaşma sonucunda verilmiştir. 911 yılında yapılan Saint-Clair-sur-Epte Antlaşması, Vikinglerin bu bölgeye yerleşmesinin temelini oluşturmuştur. Batı Frank Kralı III. Charles (Basit Charles), Viking akınlarını durdurmak ve bölgenin güvenliğini sağlamak amacıyla Rollo'ya bu toprakları teslim etmiştir. Zamanla, burası "Kuzeyli insanlar" anlamına gelen Normanlar ile özdeşleşerek Normandiya (Normandy) adını alsa da buraya yoğun bir göç yaşanmamıştır.¹⁵⁹ Neustria'nın Vikinglere verilmesi ve zamanla Normandiya'ya dönüşmesi, Orta Çağ Avrupa tarihi ile Vikingler açısından önemli bir dönüm noktasıdır.

Bu gelişme, Vikinglerin yalnızca yağmacı bir güç olmaktan çıkıp yerleşik bir düzen kurarak siyasi ve kültürel bir aktör haline gelmelerini sağlamış, aynı zamanda Frank krallıklarının İskandinav tehdidine karşı diplomatik bir çözüm üretme çabalarının da bir örneği olmuştur. Zayıf yönetimler, ticaret yolları ve zengin topraklar Vikingler için cazip hedefler oluşturmuştur. Vikinglerin Fransa'ya yönelmeleri, yalnızca askeri akınlarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda diplomatik ilişkiler, ticaret ve yerleşim stratejileri ile de şekillenmiştir.

Normanlar, Viking kökenlerinden gelmelerine rağmen, yerleştikleri bölgelerde özellikle Frank kültürünün etkisiyle dilsel ve kültürel bir dönüşüm yaşamışlardır.¹⁶⁰

¹⁵⁸ İslam Kavas, **Norman Hanedanının Kuruluşu ve Normanlarda Veraset**, İksad Yayınları, Ankara 2022, s.10

¹⁵⁹ Kavas, **Norman Hanedanının Kuruluşu ve Normanlarda Veraset**, s.17

¹⁶⁰ Muammer Gül, **Orta çağ Avrupa Tarihi**, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2009, s.66

Askeri güçlerini diplomasi, organizasyon, beceri ve kültürel sentezle birleştirerek uzun vadeli etkiler yaratmışlardır.¹⁶¹ Karolenj İmparatorluğu ile yapılan bu anlaşma ile Vikinglerin zorlu bir dış baskıyı bertaraf etmek için askeri güçlerini değil, stratejik uyum yeteneklerini kullanmışlardır. Ve Karolenj Kralı Vikingler'in ülkesinin kuzeyine yerleşmelerine müsaade etmiştir.¹⁶² Karolenjler¹⁶³ için bu tür bir diplomatik çözüm, Viking akınlarını durdurmak ve sınır bölgelerinde istikrar sağlamak için akıllıca bir tercih olmuştur. Normandiya gibi yerleşim bölgeleri, Vikinglerin gelenekleri ile Avrupa feodal sisteminin birleştiği bir alan haline gelmiştir. Normanların Frank kültürüyle kaynaşp Hristiyanlığı benimsemeleri, onların tarihi başarılarının temelini oluşturmuştur. Normanların dil ve geleneklerinde yaşanan değişimler, onların tamamen asimile oldukları anlamına gelmez. Aksine, Germanik kökenlerinden gelen izler, Norman kimliğinin temel yapı taşlarını korumaya devam etmiştir.

Normanlar, 1066 Hasting Savaşı ile Anglo-Sakson İngiltere'nin idari, hukuki ve kültürel yapısında köklü değişimlere yol açmıştır. İngiltere'ye feodal bir yönetim sistemi getirerek merkezi otoriteyi güçlendirmiş ve hem mimari hem de kültürel alanda iz

¹⁶¹ Charles Homer Haskins, **The Normans in European History**, Cambridge 1915, s.22

¹⁶² Susan Wise Bauer, **Orta çağ Dünyası**, çev. M. Morali, İstanbul 2014, s.532

¹⁶³ **Karolenj** Hanedanı, başlangıçta Pepinid ailesi olarak bilinen soylu bir kökene dayanır. Ailenin öne çıkan ilk figürü, Merovenj Krallığı'nda Mayordomus (Saray Nazırı) görevini üstlenen Charles Martel'dir. 732 yılında Puvatya Muharebesi'nde Endülüs Emevilerine karşı kazandığı zaferle Avrupa'da Hristiyanlığın korunmasında kritik bir rol oynamıştır. Bu zafer hem Avrupa'nın İslamlaşmasını önlemiş hem de Karolenjlerin siyasi meşruiyetini pekiştirmiştir. Karolenj Hanedanı, adını Charlemagne (Şarlman)'dan almış ve Merovenj Hanedanı'nın ardından Batı Avrupa'nın en etkili siyasi güçlerinden biri haline gelmiştir. Charles Martel'in oğlu Kısa Pepin, 751 yılında Merovenj Hanedanı'nı devirerek Karolenj Hanedanı'nı kurmuş ve Papa tarafından kutsanarak Frankların kralı ilan edilmiştir. Bu krallığın dini otoriteyle ittifakını güçlendirmiş ve hanedanlık, Hristiyanlık ile devletin birleşimini simgeleyen bir siyasi model geliştirmiştir. Bu süreçte, Fransa Krallığı'nın yanı sıra Papalık Devleti'nin temelleri de atılarak Hristiyan Batı dünyasında papalık ile krallık arasında yeni bir iş birliği dönemi başlatmıştır. 800 yılında, Pepin'in oğlu Charlemagne (Şarlman), Papa III. Leo tarafından Kutsal Roma İmparatoru ilan edilmiştir. Bu olay, Roma İmparatorluğu'nun mirasını Karolenjlere devretmiş ve hanedanın Batı Hristiyan dünyasındaki liderliğini meşrulaştırmıştır. Şarlman'ın yönetimi altında, Karolenj İmparatorluğu'nun idari sistemi, Avrupa'daki feodal düzenin temelini oluşturmuş ve Frank soylularının yerel yönetimdeki rolü artmıştır. Aynı zamanda, kilisenin siyasi bir aktör olarak güçlenmesi ve Avrupa'da ulus devletlerin temellerinin atılması gibi süreçlerde Karolenjlerin etkisi gözlemlenmiştir. Papalık devleti için **bkz.** Frederic, Louis, **Medeniyet Tarihi**, çev. Vahdet Gültekin, Doğan Kardeş Yayınları, Cilt-II, İstanbul 1974, s.408 **ayrıca.** Puvatya için **bkz.** Herbert Heaton, **Avrupa İktisat Tarihi**, çev. Mehmet Ali Kılıçdalı, C-I, Ankara 1985, s.67 Özlem Genç, "Charlemagne ve Karolenj Rönesansı" **Gazi Üniversitesi Orta çağ Tarihi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ankara 2012, s. 4.

bırakmıştır. Normanlar, Frank kültürü ve Hristiyanlık etkisiyle daha yerleşik ve idari bir yapıya dönüşürken, geleneksel olarak denizcilik ve uzak bölgeleri keşif konusundaki becerilerini korumuşlardır. Normanlar tarihsel etkilerini daha çok Avrupa'nın belirli bölgelerinde gösterirken, Vikinglerin geniş bir coğrafyada etkili olması onların keşifçilik mirasının daha farklı bir yerde durduğunu ortaya koymaktadır. Normanların Amerika'ya ulaştığına dair iddialar, genellikle spekülatif olarak değerlendirilir. Çünkü bu konuda somut arkeolojik veya tarihi kanıtlar bulunmamaktadır.¹⁶⁴ Böylece; Normanlar, Vikinglerin askeri ve kültürel mirasını alıp, yeni bir güç yapısına dönüştürürken hem adaptasyon hem de evrimsel bir değişim süreci yaşadılar.

Bu süreç, onların yerleşik bir toplum kurmalarını ve geniş bir coğrafyada kalıcı etkiler bırakmalarını sağladı. Avrupa'da büyük bir etki bırakan güçlü bir soylu sınıfa dönüşmüşlerdir. Orta Çağ Avrupa'sında din, siyaset ve kültür arasındaki etkileşimin önemli bir örneği de Normanların Sicilya'yı almasıdır. 11. yüzyılın ortalarında gerçekleşen bu fetih, Normanların askeri yeteneklerini, stratejik zekâlarını ve Hristiyan Avrupa'da yükselen bir güç olarak rollerini pekiştirmiştir.¹⁶⁵ Sicilya, Norman yönetimi altında farklı kültürlerin bir arada yaşayabildiği bir yer haline gelerek, Müslümanlar, Bizanslılar ve Latinlerin arasında kültürel bir sentez merkezi olmuştur. Bu durum, Normanların yalnızca fetheden değil, aynı zamanda yönettikleri topraklardaki kültürel zenginlikleri koruyan ve geliştiren bir güç olduklarını göstermektedir.

3.2.3. Endülüs; Müslümanlar ile İlk Karşılaşma

Vikinglerin Hristiyanlığı benimsedikleri açıktır. Ancak İslam ile inanç açısından bir yakınlaşmaları olup olmadığı hususunda pek malumat bulunmamaktadır. İslam topraklarına yapılan Viking akınları Haçlı Seferleri'nin çıkışındaki temel gaye gibi o dönemde Müslümanların sahip olduğu zenginliklere sahip olma isteğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Vikinglerin İslam dünyasına beş saldırı düzenlediklerini bilinmektedir. Bu saldırılardan dördü, Endülüs üzerine yapılırken biri Hazar Denizi ve

¹⁶⁴Jacques Le Goff, **Orta çağ Batı Uygarlığı**, çev. Hanife-Uğur Güven, Doğu Batı Yayınları, İzmir 2021, s.51

¹⁶⁵Seyhun Şahin, Normanlar Döneminde Sicilya Adası (11-12. Yüzyıllar), **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Elâzığ 2012, s.40

çevresine yapılmıştır.¹⁶⁶Endülüs'e yapılan saldırılarda, coğrafi yakınlık, buraların zengin ve bereketli topraklar konusundaki popülerliği ve orta çağ ilim dünyasındaki yeri önemli etkenlerdir. Endülüs'te yaşayanların sahip oldukları birçok şey çevrelerinde bulunan bu yağmacı düşmanların ilgisini çekmiştir. Vikingler, yaşadıkları sert iklim ve sınırlı kaynaklar nedeniyle, geçimlerini sağlamak ve güçlerini artırmak için yağmacılık politikasını buralara da taşımışlardır.

Vikingler, çok tanrılı inançları nedeniyle farklı dinlere sahip toplumlara karşı bir "kutsal savaş" güdüsüyle hareket etmiyorlardı. Yağma ve ganimet elde etme politikaları, onların genişleme ve hayatta kalma stratejisinin temel unsurlarıydı. Vikingler özellikle Müslümanları hedef almamış, bu topluluğu diğer Avrupa topluluklarından ayıran özel bir düşmanlık beslememişlerdir. Bu durum, sadece askeri değil, aynı zamanda ticari çıkarların da temelini oluşturmuştur. Vikinglerin saldırılarında dinin birincil motivasyon olmaması, onları o dönemdeki Haçlı Seferleri gibi din temelli hareketlerden ayırır. Vikingler için asıl önemli olan, hedef bölgenin zenginliği, savunma zaafı ve stratejik önemi gibi faktörlerdi. Bu durum, Vikinglerin saldırı politikasının dini nedenlerden ziyade pragmatik ve ekonomik nedenlere dayandığını açıkça ortaya koymaktadır.¹⁶⁷

711 yılında, Emevî komutanı Tarık bin Ziyad liderliğindeki Arap-Müslüman ordusu, Visigot Krallığı'na son vererek İspanya topraklarını fethetmiştir. Bu zafer, Endülüs'ün doğuşunu simgeler ve yaklaşık 800 yıl süren İslami yönetimin temeli sayılır. Endülüs, bu süre zarfında İslam kültürünün, bilimsel ve felsefi ilerlemelerin, sanat ve mimarinin önemli bir merkezi olmuştur.¹⁶⁸ Sekiz asır süren bu dönemde, Endülüs'te farklı etnik ve dini gruplar bir arada yaşamış bu etkileşimler, kültürel alışveriş ve ticaretin gelişmesiyle bölgeyi dönemin en ilerlemiş yerleşimlerinden biri haline getirmiştir.¹⁶⁹

¹⁶⁶ Ali Dadan, "Tarihte İslam Dünyasını Hedef Alan Viking Saldırıları," **Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İSTEM**, C-XIII, Sayı 25, Konya 2015, s.115

¹⁶⁷ Yakup Karaduman, "Endülüs Müslümanlarının Kuzeyli Hasımları: Vikingler," **Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 11, Denizli 2024, s.452

¹⁶⁸ Nurşen Altundağ, "Endülüs Emevilerinde Birinci Büyük Fitne Dönemi," **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul 2020, s.7

¹⁶⁹ Lütfi Şeyban "Emîru'l-müslimîn Ali b. Yusuf b. Taşfîn'in (1106-1143) Endülüs Siyaseti," **İSTEM**, Sayı 42, Sakarya 2023, s.2

Emevîler döneminde Müslümanlar tarafından fethedilen İspanya, İslami yönetim altında yaklaşık sekiz asırlık bir tarihi sürece tanıklık etmiştir. Endülüs'ün, Batı Avrupa, Akdeniz ve İslam dünyası arasındaki stratejik konumu, Vikinglerin dikkatini çekmiştir. Endülüs hem Akdeniz'e yakındı hem de İslam dünyasının Batı'ya açılan kapısıydı. Vikingler Kuzey Avrupa'nın doğal kaynaklarını Akdeniz ve İslam dünyasına ihraç etmiş, karşılığında değerli lüks mallar elde etmişlerdir. Ticari ilişkiler sırasında Vikingler, İslam toplumunun gelişmiş ticaret ağlarını, ekonomik sistemlerini ve kültürel özelliklerini gözlemleme fırsatı bulmuşlardır. Vikingler, Avrupa'nın çeşitli bölgelerinde olduğu gibi Endülüs'te de akınlar düzenlemiş ve bu bölgeyi hedef almışlardır. Vikinglerin Endülüs'e yönelik ilk büyük saldırılarından biri, 25 Eylül 844 tarihinde İşbiliyye (Sevilla) şehrine gerçekleştirilmiştir. "Mecuslar" (kâfir Vikingler) olarak tanımlanan bu kuvvetler, şehre 12 fersah (yaklaşık 72 kilometre) uzaklıkta karargâh kurarak bölgeyi hedef almışlardır. 29 Eylül'de başlayan şiddetli çatışmalar sonucu Müslümanlar mağlup olarak çok sayıda şehit vermiştir. Bu savaşta Vikingler de birçok kayıp vermiştir. Saldırı, Endülüs'e yönelik önemli bir dönüm noktası olarak tarihe geçmiştir. Çünkü Vikinglerin bölgedeki etkisi ve güçleri daha önce görülmemiş bir düzeye ulaşmıştır. Müslümanlar, İşbiliyye'nin iki mil yakınına kadar sokulan Vikinglere karşı tekrar bir hücum gerçekleştirmiştir. Yapılan çarpışmalar çok kanlı geçmiş, bu çarpışmalar sırasında çok sayıda insan öldüğü gibi birçok hayvan da telef olmuştur. İşbiliyye tamamen yağmalanarak büyük bir yıkım yaşanmıştır. Bu olayın detaylarında ise bazı belirsizlikler bulunmaktadır. Vikinglerin İşbiliyye'ye iki ayrı sefer mi düzenlendiği yoksa tek bir seferin tarihsel kayıtlarda farklı şekillerde mi yer aldığı konusunda tarihçiler arasında görüş ayrılıkları mevcuttur. Vikinglerin Endülüs'e olan saldırıları, bölge için büyük bir tehdit oluşturmuştur.¹⁷⁰ Müslümanlar savaşamayacak kadar yaşlı olanları, kadın ve çocukları mescitlerde muhafaza etmiştir. Vikingler mescide sığınanları dışarı çıkarmak için ateşledikleri okları fırlatmaya başlamıştır. Ateş, mescidin her yanını sarmış, çok sayıda kayıp yaşanmış ve buraya "Şehitler Mescidi" adı verilmiştir.¹⁷¹ Bu gelişmeler ile Emevi yönetimi, Endülüs'ün kıyılarını korumak için deniz kuvvetlerini güçlendirmiş ve yerel halkı savunmayan dâhil ederek savunma sistemini güçlendirmiştir. Norman saldırılarının ardından, savunmalarını güçlendirme çabalarının bir parçası olarak donanmalarını hızlı

¹⁷⁰İbnü'l-Esir, *el-Kâmil fi't-târîh*, çev. Ahmet Ağırakça, Bahar Yayınları, C-VII, İstanbul, s.22

¹⁷¹Karaduman, "Endülüs Müslümanlarının Kuzeyli Hasımları: Vikingler," s.455

bir şekilde yenilemiş ve genişlemişlerdir. Saldırıları sonrası alınan tedbirlerin daha kapsamlı bir stratejiye dayanmış olması bu çabanın önemli bir parçasıdır.¹⁷² Bu organizasyon ile Viking akınları püskürtülerek Vikingler hızlı bir şekilde Endülüs'ü terk etmek zorunda kalmışlardır.¹⁷³ Vikingler, bu şekilde bir ilerleyişin mümkün olmadığı fark ederek bu sırada iç çekişmelerin yarattığı kaos sebebiyle siyasi ve askeri istikrardan yoksun İngiltere ve Fransa topraklarına yönünü çevirmişlerdir. 9. ve 10. yüzyıllarda bu bölgelerin savunmasız yapısı, güçlü savunma mekanizmalarına sahip Endülüs toprakları yerine Vikingleri İngiltere ve Fransa'ya yönelmeye itmiş olabilir. Özellikle Normanların başarısızlığında bölgenin güçlü savunma yapıları ve Müslüman emirliklerin stratejik hamleleri etkili olmuştur. Her ne kadar başarısız olsalar da Endülüs'ün kaderi Normanlar'dan sonra, Frankların Müslümanlar arasındaki iç çekişmeleri kullanarak bölgeyi istilası ile sonuçlanacaktır.¹⁷⁴

3.3. Doğu Avrupa ve Bizans

3.3.1. Varegler

Rus coğrafyası da Vikinglerin yayıldığı bir diğer bölgeydi. Batı Avrupa'da Vikingler, Danlar, Normanlar, kâfirler ve putperestler olarak adlandırılırken, Doğu Avrupa'daki Slavlar bu işgalcilere "Rus" demiştir. Ayrıca "Vareg" ismi de onlara atfedilmiştir.¹⁷⁵ Rus olarak bildiğimiz millet ismini Varegler'den almıştır. Varegler İskandinav asıllı bir kabiledir. Söz konusu Rus'lar; Hristiyanlaşmamış ve Slavlaşmamış, ayrıca İskandinavya ile güçlü bağları bulunan topluluklardı.¹⁷⁶ Kiev'deki ilk devleti 9. yüzyılda bu Varegler Slavların talebi üzerine kurmuşlardı.¹⁷⁷ 1240 yılında Kiev, Moğolların eline geçince, Varegler, Slavların arasında kaybolmuşlardı. İskandinavların

¹⁷²Hakkı Dursun Yıldız, **Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi**, C-IV, Çağ Yayınları, İstanbul 1988, s. 210

¹⁷³Hüseyin Algül, Osman Çetin, **İslam Tarihi**, C-III, İstanbul 1991, s.460. **Ayrc Bkz.** Franco Cardini, **Avrupa ve İslam**, çev. Gürol Koca, İstanbul 2004, s.21

¹⁷⁴Şehmus Şahin, Normanlar Döneminde Sicilya Adası (11-12. Yüzyıllar), **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Elâzığ 2012, s.28

¹⁷⁵Aygün, **Viking Destanı; Egill'Sagası**, s.16

¹⁷⁶Brink-Neil Price, **Viking Dünyası**, s.19

¹⁷⁷Rus devletinin ortaya çıkışının kuzeyden gelenlere bağlandığı görüşe Norman Teorisi denilmektedir. Bu teoriye karşı olanlar, Normanların bu topraklara ayak basmadan önce Slavların Avrasya'nın batısında ticari ve siyasi hayatta aktif olduklarını iddia ederler. Kabul edilen görüş ise dağınık halde yaşayan Slavları, Normanların birleştirdiğidir. Bkz. Türkaya Ataöv, "Rus Devletinin Kuruluşu," **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C-XXIII, Sayı4, Ankara 1968, s.225.

ya da diğer şekliyle Vikinglerin isimlendirilmesi, yayıldıkları coğrafya açısından önemlidir ve her yerde farklı isimle görülen bu millet, Rus kroniklerinde de bu şekilde anlatılır. Slavlar arasında düzen yoktu, kabileler birbirleri ile uğraşıyor ve kendilerini yönetecek bir prens arıyorlardı. Vareg Ruslarına giderek kendilerini yönetmelerini istediler.¹⁷⁸ İskandinavlar bu talep üzerine Kiev’de devlet kurucu sorumluluğu üstlenmişlerdir. Slavlar da onlara tabi olmuştur. Bu İskandinavların yayıldığı coğrafyanın genişliğini açıklamak açısından önemli bir olaydır. Bu olay neticesinde İskandinavların Rusya’ya kadar yayılmış olduğu kesindir.

Böyle bir ortamda İskandinavya’dan İngiliz adalarına oradan Avrupa’nın çeşitli yerlerine ve hatta İslâm topraklarına kadar uzanan kuzeyli akını, Orta çağda kültürlerarası etkileşimi de beraberinde getirmiştir. İrlanda üzerinden İngiltere’ye gelenler ve bunlardan ziyade Kuzey Denizi üzerinden gelenler İngiltere’nin doğusunda askeri bir üstünlük kurmuşlardır. Vikingler gelmeden önce adada siyasal bölünmüşlük, Vikinglere karşı birlikte hareket etme kabiliyetini etkilemiş bununla da kalmamış ve sekteye uğramıştır. Bu durum kuzeyli egemenliğinin kolaylıkla kurabilmesini sağlamıştır.

Kuzeylilerin yaptığı seferler bu şekilde, Elbe nehrinin doğusuna ve batısına iki yönlü olarak gerçekleşmiştir. Elbe nehrinin batısına sefer düzenleyen kuzeyliler batı kaynaklarında Viking olarak geçerken, aynı nehrin doğusuna sefer yapan kuzeyliler, Vareg veya Rus olarak nitelendirilmiştir.¹⁷⁹

Kuzey Germenlerinden¹⁸⁰ olan ve ilk akınlarını M.S 793’te İngiltere’deki Lindisfarne Manastırı üzerine gerçekleştiren Vikingler, daha sonraları Amerika,

¹⁷⁸S.H, Cross-S. Wetzor, **The Russian Primary Chronicle**, Rusia 1953, s.61

¹⁷⁹ Fatih Şen,” Erken Rusların Din Değiştirerek Bizans Etkisine Girmelerinde Konstantinopolis’e Giden Vareg Ticaret Yolunun Rolü, ‘‘**Gümüşhane Üniversitesi Mavi Atlas Dergisi**, C-IX, Sayı 1, Gümüşhane 2021, s.112

¹⁸⁰ **Kuzey Germenleri:** Hint-Avrupalı bir oluşum. MÖ II. yüzyıldan itibaren birbirlerinden ayrılmaya ve Anavatanlarını terk etmeye başlarlar. Yüzyıllara yayılan bu ayrılış süreci neticesinde dil ve kültür açısından farklılaşmaların görüldüğü üç temel Germen grubu ortaya çıkar: Doğu, Batı ve Kuzey Germenleri. Günümüzde İskandinav dillerinin dâhil olduğu grup olan ve M.S VI. yüzyılda Batı Germenlerinden dilsel açıdan ayrılan Kuzey Germenleri, Ren ve Vistül nehirleri arasındaki bölgeyi en son terk eden veya hiç ayrılmayarak orada kalanlardır. Kuzey Germenleri ve Vikingler ise genelde benzer bağlamda anılan kavramlardır. Kuzey Germenleri tarih Boyunca İskandinav bölgelerinde yaşamış bir etnik ve dil grubunu ifade eder. Vikingler de 8. İle 11. Yüzyıllar arası deniz seyahatleri ile ünlü Kuzey Germenler ’ini temsil eder. Germenlere dair bu konular hakkında kısaca **bkz.** James P. Mallory, **Hint- Avrupalıların İzinde: Dil, Arkeoloji ve Mit**, Çev. Müfit Günay, Dost Kitabevi, Ankara2002, s.104

Grönland, Rusya'dan keşfedilmemiş nehir sistemlerine meydan okuyarak akıntılarda ilerleyip Doğu ticaret merkezlerine, Türk Hazarlarına ulaşana kadar ilerlediler.¹⁸¹ Hatta Cebelitarık Boğazı'nı geçip İtalya ve Anadolu kıyılarına kadar ulaştılar. Buralarda yağmalara devam ederken, zamanla gittikleri bu kıyılarda da kolonileşmeye başladılar. Ruslar da Hazarlar gibi hükümdarlarına hakan veya kağan demektedir. Ruslar da Hazarların idari şemasının aynısını yapmıştır.¹⁸² Verilmek istenen mesaj muhtemelen kendilerinin de Hazarlar gibi olduklarıydı. Asıl istedikleri ise kendilerine de Hazarlar gibi ticaret yapma imkânı tanınmasıydı.¹⁸³ Ruslar ve Hazarlar arasındaki bu terminolojik benzerlik, Türk ve Slav halklarının birbirleriyle olan kültürel ve siyasi etkileşimlerinden kaynaklanmaktadır. Bu kullanımın, bu tür unvanların prestijli bir anlam taşımasından kaynaklandığı düşünülebilir. Bu tür terminolojik alışverişler, erken Orta Çağ bozkırlarında halkların birbirleriyle yoğun bir şekilde etkileşim içinde olduğunun göstergesidir. Hem ticari hem de siyasi ilişkiler, bu tarz farklı dillerden kelimelerin ve kavramların yayılmasını sağlamıştır.¹⁸⁴

Vareglar, Karadeniz'e ulaştığında burada Hazar hâkimiyeti yerleşmiş durumdaydı. Vareg savaşçı tüccarlar, Hazarlardan önce Don ve Orta idil boylarında Bulgarlar ile alışverişte bulunmuş, şimdi ise Hazarlar ile karşı karşıyaydılar. Muhtemelen Karadeniz ismini Bulgarlardan öğrendiler.¹⁸⁵ Hazarlar İslam dünyası ile Vikingler arasında bir bölgede idi. Onlar Hazar denizini geçip güneyde bulunan Müslüman halkın toprağını yağmalyordu. Birçok kişiyi öldürüp kadınlara kötülük etmişlerdi. Bunun üzerine Hazar'da bulunan Müslümanlar, Hazar hakanına gidip Vikinglerin Hazar Denizi'nden geçmemesi konusunda istekte bulunmuşlardır. Ancak o dönemde, yoğun bir ticaret döngüsü vardı. Bulgarlar ve Hazarlar İran'dan, Bağdat'tan ve Hazar Denizi üzerinden

¹⁸¹ Judith Gabriel, "Among the Norse Tribes", **Aromco Word Publishing**, C.L, Sayı 6, 1999, (sayfa yazmıyor)

¹⁸² **Han**: Kievli knezler Hazarlardan bu unvanı alarak kendilerine uyarlayanlardı. Bağımsızlıklarının bir göstergesi olarak kullandıkları düşünülür. **Bkz.** Artamonov, M.İ, **Hazar Tarihi: Türkler, Yahudiler ve Ruslar**, çev. D. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2004, s.470. **Ayrc bkz.** Douglas Morton Dunlop, **Hazar Yahudi Tarihi**, çev. Zahide Ay, Selenge Yayınları, İstanbul 2008, s.256

¹⁸³ Erman Şan, "Viking Şehri Birka ve Hâkânü Rûs," **Türkiye Rusya Araştırmaları Dergisi**, C-VI, Sayı4, Ankara 2020, s.7

¹⁸⁴ Şan "Viking Şehri Birka ve Hâkânü Rûs," s.6

¹⁸⁵ Osman Karatay, "Kara Deniz İsmi: Hazar ve Bulgar Boyutundan Bir Bakış," **Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi**, Sayı2, İzmir 2009, s.65

gelmekte olan İslam dünyasının çeşitli mallarını alıp kuzeylerinde yaşayan Vikinglere satıyordu. Vikingler ise bu ürünleri İskandinavya'ya götürüp İsveç, Birka ve Hedeby gibi pazarlarda satıyordu. Bu mallar buradan da Batı Avrupa'nın büyük Pazar kentlerine gidiyordu.¹⁸⁶ Hazar Kağanlığı kuzey memleketlerinin kıymetli ürünlerini güneyde bulunan İslam ülkelerine taşınması konusunda önemli aracıydı bu vesile ile ciddi gelir elde ediyordu.¹⁸⁷ Rus tüccarlar İtil'e¹⁸⁸ getirmiş oldukları ürünlerden onda birini Hazar hükümdarına vergi olarak vermektedir. Hazar hükümdarının elde ettiği gelirin önemli kısmı bu yollar ile gelmekteydi. Gelirler, yolların gözetiminin yansıması, yol, deniz ve nehirler üzerinden taşınan ticarî ürün vergilerinden oluşuyordu. Hazarlar doğu da o kadar güçlülerdi ki ülkelerini çevreleyen topraklara vergi koyuyorlardı.¹⁸⁹ Kendi topraklarında ve deniz yollarında geliştirdikleri bir gümrük(basing) düzenleri vardı. Gümrük memurları hem gümrük vergilerini hem de ticarete konan onda bir vergiyi toplardı. Hazarların yaptıkları yeniden ihracattı.¹⁹⁰ Hazar Denizi'nin etrafındaki ticaret kuzeye doğru gelişim göstermişti. Bu gelişmenin sebebi ise Hazar idarecilerin farklı toplumlara karşı ılımlı devlet yönetimi ve Volga yatağı idi.

Araplar kürk ticareti yapmak amacıyla İtil'i geçip Volga'nın yukarısındaki Rusya bölgelerine ilerliyorlardı.¹⁹¹ İskandinavlar da bu yolu deniyor ve ilerliyordu. Avrupa'nın doğusunda kudretli Bulgar ve Hazar Kağanlığının varlığı, güneyde bulunan halkları Viking saldırılarından ve yağmasından korumuştur. Bu sebeple, Doğu Vikingleri batıdakiler gibi yağma yapabilecek bir ortama sahip olmamıştır.

3.3.2. Bizans ile İlişkiler ve Bizans'ın Vikingleri

Avrupa ve Kuzey'deki Viking varlığı, artık onların saldırılarına karşı korunmayı gerekli kılıyordu. Zorunlu olarak güçlü ordular ve güçlü surlara ihtiyaç vardı. Bu hedefler ile güçlenen İngiliz, Fransız ve Alman kralları ile saygın bir ticaret ülkesi olmak isteyen

¹⁸⁶ Karagöz, "Vikingler ve Viking İstila Çağı (M.S. 793-1066)," s.92

¹⁸⁷ Ali Ahmetbeyoğlu, "Avrupa Hun ve Hazar Devletlerinin İktisadî Gelir Kaynakları", *Belleten*, C-LXIX, Sayı 254, Ankara 2005, s.122

¹⁸⁸ **İtil Nehri**: Bu nehir Rus ve Bulgar topraklarından geçer. Bkz. İstahrî, *Ülkelerin Yolları*, Çev. Murat Ağar, Ayışığı Yayınları, İstanbul 2015, s.198

¹⁸⁹ Abu İshag Al-İstahrî, *Kitâbü'l-Mesâlik ve'l-Memâlik*, Brill Press, Napoli 1870, s.226

¹⁹⁰ Omeljan Pritsak, "Türk-Slav Ortak Yaşamı: Güneydoğu Avrupa'nın Türk Göçebeleri," çev. Osman Karatay, *Türkler*, C-II, s.895

¹⁹¹ Kavas, "Selçuklularda ve Normanlarda Veraset: Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım," s.74

Norveç kralının baskıları neticesinde Viking genişlemesi sona ermişti. Vikingler kolonileştikleri bölgelerden yenilerek geri çekilmiş, Fransızlar tarafından Sen Nehri ve Belçika'yı kapsayan bölgeden çıkarılırken, İngilizlere yenilip İrlanda, İskoçya ve İngiltere topraklarını da terk etmişlerdir. Grönland'ta ise çevre koşullarına uyum sağlayamamış ve Eskimolar tarafından adadan silinmişlerdir. 1066'ya gelindiğinde Viking akınları tamamen sona ermiştir. Artık barbar olarak anılmak istemeyerek ticaret yapmak ve bu şekilde zenginleşmek amacıyla hareket etmişlerdir. Bu amaç ile Bizans topraklarına yapılan seyahatler büyük öneme sahipti. Ticaretin, gözlerini ve keselerini dolduran ekonomik işlevi yanında, Doğu Roma İmparatorluğu toprakları üzerinde seyahat eden ve askerlik görevlerini yerine getiren Vikingler, Anadolu ve diğer Bizans coğrafyalarında siyasal, kültürel, dinsel bağlantılar kurmuşlardır. "Miklagaror" (mikill büyük'-garor' ise şehir anlamında) olarak andıkları başkent Konstantinopolis'te değil İmparatorluğun geniş sınır boylarında, Anadolu'nun iç kısımlarında, uzak eyaletlerde yaşamışlar ve Anadolu'daki, Bizans İmparatorluğu'nun başka köşelerindeki varlıkları; Hristiyanlaşma ve Haçlı düşüncesinin doğmasıyla artış göstermiştir. Benimsedikleri yeni inançlarının getirdiği sorumluluk ile kendilerini olaylar zinciri içinde bulmuşlardır.

Ortacağ da Avrupa'da yankı uyandıran iki büyük olay olmuştur. Müslüman ordularının önceden Hristiyanların hâkimi olduğu topraklar üzerinde ilerlemesi ve kuzeyli akıncıların tüm Avrupa kıyılarında kendini göstermiş olması. Hristiyanlığın parlak günlerinin barbar olarak nitelendirdikleri Müslümanlarca yok edileceği düşüncesi vardı. Çok zaman geçmeden Vikingler Hristiyanlık ile tanıştı ve Müslüman güce karşı toplanan Haçlı birliklerine dâhil oldular. Hem güçlü bir siyasi otorite için bu gerekliydi.¹⁹² Bazı ekonomik sıkıntılar ve siyasal çalkantılar,¹⁹³ manastırlara kapanmış din adamları, çökmüş ticaretin kırsala ittiği halktan insanlar, güçsüz krallar böyle bir ortamda yeni bir dönemin gelmesini bekliyordu. Avrupa'nın kuzeyindeki pagan komşularını kendi dinlerine almak için Hristiyanlaştırma çabası ile işe başlanılmış ve topraklar yeniden kazanılmaya çalışılmıştır. Çoğu zaman ortaklıkları anlaşılmayan farklı durumlar ortaya çıkmıştır. Avrupa, kurtuluşçu düşüncesi ile aynı düşünceye sahip insanları etrafında

¹⁹² Anderson," Formation and Resolution of Ideological Contrast in the Early History of Scandinavia", s.85

¹⁹³ M, Gabriele, **An Empire of Memory: The legend of Charlemagne, the Franks and Jerusalem Before The First Crusade**. Oxford University Press, Oxford 2011, s.143

toplayıp, Hristiyan topraklarının Müslümanların eline geçmesinin engellenmesi gayesi ile örgütlenmişti. Ne yaptığının tam olarak bilincinde olmayan ve o şuur tam yerleşmemiş askeri önderlerin arkasından sürüklenerek Ortadoğu coğrafyasına ilerlemişlerdir.

1097 İznik yenilgisini telafi etmek isteyen yüzlerce kont, dük ve iyi eğitimli şövalyenin yanında olmak üzere Haçlı ordusuna katılmak için Vikingler'de Anadolu'ya gelmişlerdi. Hazırlıklarını tamamlayıp yeni kuvvetlerle birleşen Haçlılar, 27 Haziran'da Anadolu'nun içlerine hareket etmiştir. 1 Temmuz 1097'de Haçlılar, Bolvadin (Polybotus) ile Akşehir (Philomelium)'e ulaşmış, ağustos ayında ise Konya (Iconium)'a girmişlerdir. 1098'in haziran ayında İmparator I. Aleksios Komnenos, Haçlılara katılmak üzere yeni ve güçlü bir ordu ile Anadolu'yu geçip Akşehir'e ilerlemiştir.¹⁹⁴ Haçlılar ise bu sırada Antakya önlerinde, Bizans'tan gelecek yardımı beklemekte idi. İmparatorluk sarayı tanrısız olduğu düşünülen siyasal gücüyle neredeyse bir kült kabul ediliyordu.¹⁹⁵ Fetihle elde edilen bölgelerden zora dayalı olarak elde edilen ücretli askerlerin dışında Bizans'ta Türkler, Normanlar, İtalyanlar, Fransızlar, Ermeniler, Araplar ve Kuzeyli Halklar gibi birçok toplum askerlik hizmetinde bulunmaktaydı. Bizans ordusu içinde yer alan Bohemond ve diğer Haçlı önderleri ile akrabalıkları bulunan kuzeylilerin özellikle bu noktada bağlantı kurdukları anlaşılmaktadır.

Anadolu Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan, Konya'ya yeniden hâkim olup 1098 yazında Kilikya'ya ilerleyip Akşehir (Philomelium)'e kadar gelmiş bu sırada I. Aleksios Komnenos ise Konstantinopolis'e dönmüştür.¹⁹⁶ İmparator, 1096 yılı Kasım ayında eski Roma yolunu kullanarak kuvvetleri ile birlikte ilerlerken Anadolu'ya gelip kendine dahil olan Haçlılar arasında Viking Svend Svensson da bulunmaktadır. Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti Konstantinopolis üzerinden Anadolu'ya oradan da Kudüs'e ulaşmak isteyen bu birlikler ummadıkları bir direniş ile karşılaşmıştır. Bu direniş bir yandan Anadolu'daki Hristiyan-Müslüman, Bizans-Selçuklu çekişmesinin geçiciliği hissiyatını yıkmış, öte yandan da Hristiyan dünyasındaki doğu ve batı ayrımını iyice körüklemiştir.¹⁹⁷ İşte bu önemli siyasi ve askeri ortamda İskandinavya'dan gelen ve

¹⁹⁴ Anna Komnena, **Alexiad**, C-VI, 1890, s.339

¹⁹⁵ G.L. Seidler, **Bizans Siyasal Düşüncesi**, çev. Mete Tunçay, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları, 1980 Ankara, s.18

¹⁹⁶ Selahattin Özkan, "Anadolu'da Bir Viking Savaşçısı: Svend Svenson" s.158

¹⁹⁷ Yusuf Ayönü, **Selçuklular ve Bizans**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2014, s.99

Hristiyanlığa yeni geçmiş bir komutan olan Svensson ve askerleri de bulunmaktadır. 1099 yılında Danimarka kralının oğlu Sven'in idaresi altında gelen 15.000 kişiden oluşan bu ordu I. Kılıçaslan tarafından Akşehir ile Ilgın (Terma) arasında tamamen yok edilmiştir.¹⁹⁸

Buna rağmen kuzeylilerin Haçlı düşüncesi ile ilişkisi kesilmemiştir. Svend'in bu hayali çeşitli şekillerde sahiplenilmiş hatta Svend'in ölümünün hemen ardından, Birinci Haçlı seferine gelen İskandinavlardan kısa bir süre sonra ikinci küçük bir kuzeyli akıncı grubu da 1101'de gelen birlikler arasında yer almıştır.¹⁹⁹ Norveç'te Danimarkalıların siyasal rakip hanedanı konumundaki Hardrada soyundan gelen Norveç Kralı Siguror Jörsalafari, 1107 yılında Haçlılara katılmak suretiyle, seferlere katılan ilk kral unvanını elde etmiştir. Siguror Jörsalafari'ye kadar birçok hanedan üyesi Haçlı birlikleri içinde yer almış olmakla birlikte, onun katılımıyla ilk kez taç giymiş bir kral seferlere bizzat iştirak etmiş ve altmış gemisiyle²⁰⁰ Kudüs'e kadar ulaşmıştır. Vikinglerin denizcilikteki başarılı mirası Haçlılara askeri üstünlük sağlamıştır. 1188 yılına gelindiğinde Danimarka'da önemli hazırlıklar başlamış ve yola çıkan Kuzeyli Haçlılar büyük bir filo ile 1189 yılının sonbahar aylarında kutsal toprakların kıyılarına ulaşmıştır.²⁰¹ Bu şekilde Haçlı seferlerinde, önemli izler bırakan İskandinavlıların varlığından Haçlı seferleri boyunca ve sonrasında da bahsetmek mümkündür. 1204 yılındaki IV. Haçlı seferi ile İstanbul Latinler tarafından işgal edilmiştir. Varenglerin Bizans'taki varlıklarına burada da rastlanır. IV. Haçlı seferinde imparatora sadakatleri ile özverili bir şekilde şehri savunmuşlardır²⁰²

Varenglerin askeri yetenekleri siyasal egemenler için araçsallaştırılmıştır. Böylece Varengler ordu içindeki askeri talepler kadar savaş zamanları dışında saray muhafızlığı ya da vergi toplayıcılığıyla uğraşmışlardır. Rus topraklarından, Bizans içlerine kadar Varenglerin, siyasal egemenlerce çeşitli alanlarda kullandığı anlaşılmaktadır. Varengler, Bizans'ta edindikleri bu deneyimlerden sonra kendi ülkelerinde siyasal ve toplumsal

¹⁹⁸ Işın Demirkent, **Türkiye Selçuklu Hükümdarı I. Kılıç Arslan**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2014, s.33

¹⁹⁹ I. Haçlı seferindeki üstlendiği roller ile iskandinavyalılar için bkz. Paul Riant, **Scandinaves en Terre Sainte**, s.134

²⁰⁰ İbn Kalânisi, **Şam Tarihine Zeyl: I. ve II. Haçlı Seferleri Dönemi**, çev. O. Özatağ, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2015, s.33

²⁰¹ Paul Riant, **Expeditions et Pelerinages des Scandinaves en Terre Sainte**, Paris 1865, s.277

²⁰² Altay Tayfun Özcan, "Novgorod I. Kroniğinde İstanbul'un Latinlerce İşgali ile İlgili Kayıtlar", **Tarih İncelemeleri Dergisi**, C-XXIV, Sayı 1, Kütahya 2009, s.112

yaşayışlarını şekillendirmişlerdir. Diğer taraftan, Bizans'ın Türkler tarafından 1453'te ele geçirilişine kadar geçen ve giderek küçülen Bizans egemenliği süresince Varenglerin varlığı azalmış zamanla da bahisleri kapanmıştır. Kuzeylilik hala Viking olmanın aranan özelliği olsa da Varengler gibi kuzeyli olan Normanların, Türklerin Anadolu'daki ilerleyişi sırasında Bizans ordusundaki disiplinini bozan davranışları ve hatta kendi egemenliklerini kurmaya çalışmaları ya da Türklere katılmaları Bizans'taki kuzeyli varlığını sonlandıran olaylardan olacaktır.²⁰³

Vikinglerden sonra büyük yerleşik krallıklara dönüşen İskandinav ülkeleri tarih boyunca birlik arayışları içerisinde olmuşlardır. 1397'de İsveç, Norveç ve Danimarka krallıkları Kalmar Birliği altında birleşmiş. Bu birlik tüm Nordik ülkeleri bir araya getirmiştir. Birliğin ana fikri ise Danimarka Krallığı'ndan çıkmıştır. Kalmar Birliği ekonomik ve askeri bir İskandinav ortaklığı olarak Avrupa'da yükselen güç olan Germen-Hansa Cemiyeti'ne karşı kurulmuştur. Danimarka ile İsveç arasında kuruluştan bu yana bir anlaşmazlık, Norveç üzerinde güce sahip olan Danimarka'nın İsveç'i de etkisi altına alıp İskandinavya'ya hükmetmek niyetini ortaya çıkarmıştır.

Bunun sonucunda birliğin liderliğine Danimarka Kralı Pomerentialı Erik geçmiştir. Birlikteki tek sıkıntı bu olmamış ve birliğin ekonomik veya askeri manada da bir yarar sağlamadığı görülmüştür. Zorunluluklar İsveç'i birlikten ayrılma fikrine yöneltince 1523'te Kalmar Birliği dağılmış, İsveç'in bağımsızlığını ilan eden İsveçlilerin "milli kahramanı" Kral Gustav Vasa tarih sahnesine çıkarmıştır. Gustav Vasa yaptıklarıyla modern İsveç'in temellerini atmıştır. Katolikliğin etkisini azaltmış Protestanlığın benimsenmesi için çalışmıştır. İncil'i ilk kez Latince'den İsveççeye çevirmiştir. İsveç de tıpkı Britanya ve diğer gelişmiş ülkeler gibi gelişmişliğini, onun liderliğiyle başlayan süreçte elde etmiştir.²⁰⁴

²⁰³ Sevtap Gölgesiz Karaca, "XI. Yüzyılda Bizans-Norman İlişkilerine Bakış", **Tarih İncelemeleri Dergisi**, C-XXVII, Sayı 1, Edirne 2012, s.105

²⁰⁴ Daron Acemoğlu, James A. Robinson, **Ulusların Düşüşü: Güç Zenginlik ve Yoksulluğun Kökenleri**, çev. Faruk Rasim Velioğlu, Doğan Yayıncılık, İstanbul 2012, s.13

III. BÖLÜM

4. VİKİNGLERİN TİCARET, YAĞMA ve KEŞİF FAALİYETLERİ

4.1. Viking Ticaret Ağları ve Ticari İlişkiler

Orta çağ Tarihinde Kuzeylilerin etkili varlığı ve birçok konuda isimlerinin duyulmuş olmasının başlıca nedeni Edda şiirleri, Sagaları, fiziksel özellikleri ve savaşlıklarının yanı sıra Kuzey Denizi ve Baltık'ta yapmış oldukları ticaretti.²⁰⁵ Viking dönemi 8.yüzyılda başlamıştır. Aynı şekilde İskandinav ticaretinin de bu yüzyılda gelişim göstermeye başlamış olduğu görülür. İskandinav toplumunun büyük çoğunluğu bu çağda tarım ile uğraşmıştır. Kuzeye çıkıldıkça çiftlikler görülmeye, bunun yerini hayvan yetiştiriciliği almaya başlamıştır. Daha kuzeye çıkıldığında ise avcılık ve balıkçılık önem kazanmaktaydı. Viking Çağında Avrupa'nın tüm kuzey kısmı denizcilik ile birbirine bağlıydı.²⁰⁶ Topluma canlılık veren ise ticaretti. Batı Avrupa, İngiltere, İrlanda gibi ülkelerin zenginliğinden ticaretleri vasıtası ile haberdar oluyordu. Ticaretlerini ve yağma seferlerini imal ettikleri tekneler ve gemiler yardımı ile kolaylaştırmışlardır.²⁰⁷ Vikingler gemi yapımını geliştirmiş ve ilerletmişti. Savaş Gemileri sağalar, drekar veya ejderhalar olarak adlandırılıyordu. Uzun ve ince formda olan bu savaş gemilerinin genel adı lanskip idi.²⁰⁸ Savaş, ticaret ve keşif faaliyetleri gemi tasarımlarında zamanla belirleyici faktörler oldu. İskandinavların yetkin mühendisliğinin geliştirdiği bu araçlar olmasaydı Viking Çağı olarak adlandırdığımız bu dönemde bu ticaret ağlarından ve İskandinavların yayıldıkları bölgelere etkilerinden bahsedilmesi söz konusu olmazdı. Avrupa, muhtemelen, İskandinav göçlerine şahit olurdu.²⁰⁹ Avrupa için hangisinin daha fena sonuçlar doğuracağı, toplu İskandinav göçlerinin ne denli korkunç ya da iç açıcı olacağı tartışmaya açıktır.

²⁰⁵ Alexander Bugge, "Seafaring and Shipping During the Viking Ages," **Saga Book OF THE Viking Club**, London 1909, s.13

²⁰⁶ Bill, **Viking Trade and Settlement in Continental Western Europe: Viking Ships and Seafaring in the West**, s.19

²⁰⁷ Kavas, "Vikink Coğrafyası ve Vikinglerde Sosyo-Ekonomik Yapı," s.466

²⁰⁸ Durham, **Viking Longship**, s.4

²⁰⁹ Kavas, "Vikink Coğrafyası ve Vikinglerde Sosyo-Ekonomik Yapı," s.465

İskandinav ticareti ve denizciliği ayrılmaz bir bütündü. Gemiler bu ticaretin demir başıydı. Vikinglerin etkisini ve ticaretini anlamak, kuzey Avrupa'nın durumu hakkında malumat edinmek için önemlidir.²¹⁰

Zorlu iklim ve yaşam koşullarında varlık gösteren Vikingler, kurumsallaşmamış ancak çeşitli inanç sistemlerine bağlı, merkezi bir yönetim yapısına sahip olmadan örgütlenmişti.²¹¹ Avrupa gibi o dönemde zengin bir bölgeye komşu olmak keşif ve ticaret için önemli bir etkendi. Vikingler bu durumu avantaja çevirmişlerdir. Zorlu ulaşım yolları onların mücadeleci kimliklerini oluşturan bir avantajdı. Azimli bir yapıları vardı. Hedef odaklı düşündükleri, akın yaptıkları coğrafyalarda bıraktıkları kültürel etkilerinden de görülür.²¹²

Viking halkı başlangıçta bu ticari ve yağmacı kimliğe sahip olmadan önce; tarım, balıkçılık ve küçükbaş hayvancılıkla geçinmekteydi. Ancak diğer bir geçim kaynağı olan paralı askerlik de önemli bir yere sahipti. Doğu Roma için yapılan paralı askerlikte önde gelen görev İmparatorun koruması olmaktadır.²¹³ Pek tabii asıl ekonomik gelir ticaretti. Yağma ve ticaret birbirini tamamlayan iki faktördü. Tüm bunların sonucu olarak 8. Yüzyıl İskandinav ticaretinin başladığı ve geliştiği yüzyıl olarak görülür. Kanada'nın doğusundan İslam Dünyasına uzanan büyük ve etkili bir ticaret ağı kurmuşlardı. İskandinavların ticaret merkezleri; İngiltere'de York, İrlanda'da Dublin iken Rusya'da Novgorod, Ukrayna'da Kiev'di; kendi bölgelerinde ise, Danimarka'da Hedeby, İsveç'te Birka ve Visby başta olmak üzere Norveç'te Kaupang önemli kolonileri barındıran ticaret merkezleri idi. Bu şehirler ticaret kolonilerini barındırıyordu ticaret için stratejik merkezlerdi.²¹⁴ İskandinavların ilgi duyduğu Avrupa ürünleri genelde cam işi ve çanak çömlekti. Güneyden gelen bu ürünler haricinde gerek ticaret gerekse haraç olarak Finler, Lapanlar²¹⁵ ve Slavlar kürk ve köle getirmekteydi. 9. ve 10. yüzyıllarda para bu topraklara

²¹⁰Bill, **Viking Trade and Settlement in Continental Western Europe: Viking Ships and Seafaring in the West**, s.20

²¹¹Kavas, 'Viking Coğrafyası ve Vikinglerde Sosyo-Ekonomik Yapı', s.467

²¹²İbn Fadlan, **İbn Fadlan Seyahatnamesi**, çev. Razaman Şeşen, Bedir Yayınevi, İstanbul 1975, s.65

²¹³Kavas, "Viking Coğrafyası ve Vikinglerde Sosyo-Ekonomik Yapı", s.462

²¹⁴Angus Sommerville, **The Viking and Their Age**, University of Toronto Press, Canada 2013, s.6

²¹⁵**Lapanlar**: Kuzey İskandinavya'da yaşayan, Moğol asıllı olduğu düşünülen bir halktır. Bazı tercümelerde de "The Sami" olarak geçmektedir. **Bkz.** Somerville, **The Vikings and Their Age**, s 90

akıyordu. Gotland'da şimdiye kadar 40.000 Arap, 38.000 Frank, 28.000 Anglo-Sakson gümüş paralarına denk gelinmiş ve hepsinin bu döneme ait olduğu tespit edilmiştir.²¹⁶

İskandinavya'da parçalanmış ve ayrılmış toprak ve iktidar yapısı söz konusuydu. Bu parçalanmışlık içinde bazı çocuklar hakkı olan mirastan pay alamıyordu. Mirastan pay alamayan çocuklardan bir kısmı soyluluklarının verdiği cesaret ile taraftar toplayarak deniz seferlerine çıkıp kendilerini ispatlama amacı gütmüş ve bu amaçlar ile hareket etmiştir.²¹⁷ Danimarkalılar Oslo Fiyordunu çevreleyen topraklar üzerinde hegemonya kurmak istiyor, Norveç'te üretilen demiri buradan elde ediyorlardı. Viken kelimesi başlarda Vikingleri ifade ediyor olsa da bu İngilizlerin onlara taktığı isimdi; çünkü Danimarka krallarına boyun eğmeyen akıncı olarak sürgünü seçen, şöhret ve servet kazanmak isteyen Vikenli adamların ilk hedefi İngiltere'ydi.²¹⁸ Bu cesur ve güçlü savaşçıların hedef olarak İngiltere'yi seçmeleri, sadece coğrafi yakınlık değil; aynı zamanda bu bölgenin zengin manastırlarının ve savunmasız yerleşimlerinin büyük fırsatlar sunmasından kaynaklanıyordu. Daha çok kazanmak istiyorlardı ve ticaret yapmak yerine akınlar düzenlemeyi tercih etmeye başladılar. Vikenli akıncılar, kralların otoritesine karşı bir meydan okuma olarak hareket ederken, aynı zamanda kendi isimlerini tarihe kazımak ve maddi kazanımlar elde etmek için İngiltere'nin zenginliklerini yağmalamak üzere organize oldular. Bu durum, onların yalnızca sürgün edilen kişiler değil; aynı zamanda özgürlük ve güç arayışındaki bağımsız figürler olduğunu da ortaya koymaktadır.

Vikinglerin bu akınlar ile başlayan serüvenlerinin geliştirdikleri gemileriyle ticarete dönüştüğü söylenebilir. Ellerindeki kürklere ve diğer hayvansal ürünlere karşılık altın ve gümüş kazanabiliyorlardı. Bu güç ile Orta çağ Avrupa'sının en büyük korkusu oldular. Batı Avrupa'da Viking, Doğu Avrupa'da ise Vareng olarak adlandırılıp, akınlara başladı ve birer Vikingar (savaşçı) oldular.²¹⁹ Yaptıkları akınlar sonucu, farklı kültürlerle olan etkileşimleri, askeri stratejilerinin çeşitlenmesine ve gelişmesine katkı sağladı. Askeri başarıları sayesinde küresel ticaret ağlarına dâhil oldular. Bu, ekonomik güçlerini

²¹⁶ Haywood, **Historical Atlas of the Vikings**, s.38

²¹⁷ İslam, Kavas, **Norman Hanedanının Kuruluşu ve Normanlarda Veraset**, s.8

²¹⁸ Sawyer, **The Oxford Illustrated History of the Vikings**, s.8

²¹⁹ Jared Diamond, **Çökmüş Medeniyetler Nasıl Ayakta Kalır Ya da Yıkılır**, çev. Elif Kırıl, Timaş Yayınları, İstanbul 2006, s.209

arttırarak isimlerini bilinir hale getirdi ve askeri seferler için yeni kaynaklar sağladı. Viking Çağı, savaşın ve ticaretin bir arada geliştiği, birbirini destekleyerek güçlendiği bir dönem haline geldi.

İskandinav topraklarının özellikle stratejik ticaret noktalarına yakın olması, Baltık ve Kuzey denizinin etkisi onların,²²⁰ ticaretin merkezinde yer alarak ticari faaliyetlerin önemli bir parçası olmalarına zemin hazırlamıştır. Vikinglerin ekonomik açıdan güçlenmesine ve hem batıya hem de doğuya açılmalarına olanak tanımıştır. Buna ek olarak, Güney İskandinavya'nın coğrafi avantajları, bölge halkının farklı kültürlerle daha sıkı temas kurmasına ve böylece sadece askeri değil, diplomatik ve ticari ilişkiler kurmalarına da katkıda bulunmuştur.

Vikinglerin ticaret ağının en önemli uzantılarından biri, Doğu Avrupa ve Bizans ile olan ticaretleridir Vikingler, Karadeniz üzerinden Bizans İmparatorluğu ile aktif ticaret yaptılar. 860'ta Kostantinapolis'e saldırdılar ve onuncu yüzyılda bu şehir Vareg isimli Rus tüccarlar için önemli bir Pazar haline geldi.²²¹ Vikingler, Hazar Denizi ve Volga Nehri üzerinden İslam dünyası ile ticaret yapıyordu. İslam topraklarından gelen baharat, ipek, değerli taşlar ve altın, Vikinglerin İskandinavya'ya taşıdığı lüks ürünler arasındaydı. İslam dünyasından özellikle gümüş ithal ediyorlardı. Arap tüccarlarıyla ticaret yapan Vikingler, İslam kültüründen etkilenmiş ve İslam dünyasından gelen lüks mallar İskandinav toplumlarına büyük bir prestij kazandırmıştır. Ayrıca, Vikingler, İspanya'nın güneyindeki Endülüs bölgesine saldırılar düzenlemiş olsa da aynı zamanda barışçıl ticari etkileşimlerde de bulunmuşlardır. Doğu Slav halklarıyla etkileşime geçerek, Rusya toprakları boyunca önemli ticaret yolları geliştirmiş, Bugünkü Rusya'nın kuzeyindeki Novgorod ve Kiev gibi şehirlerde de ticaret merkezleri kurmuşlardır. Böylece Rus topraklarının ticari ve siyasi yapısına büyük katkılar sağladılar.

Danimarka kıyılarındaki Kattegat ve Skagerrak Boğazları Vikinglerin Baltık ve Kuzey Denizleri arasındaki ticaret yollarını kontrol etmelerini sağlamıştır.²²² Vikinglerin

²²⁰ Jan Bill, "Viking Ships and The Sea", The Viking World, ed. Stefan Brink, Neil Price, **Routledge**, Taylor & Francis, New York 2008, s.170

²²¹ **The Oxford Illustrated History of the Vikings**, s.14

²²² Anderson, "Formation and Resolution of Ideological Contrast in the Early History of Scandinavia", s.15

Batı’da ulaştığı en uzak nokta ise Kuzey Amerika’dır. İzlanda ve Grönland üzerinden yaptıkları seferler sonucunda, Kuzey Amerika’da “Vinland” adını verdikleri yerlere ulaşmışlardır. Bugünkü Newfoundland (Kanada) bölgesinde kısa süreli yerleşimler ve ticaret faaliyetleri yürütmüşlerdir. Ancak bu bölgedeki Viking ticareti uzun süreli olmamış, daha çok keşif amaçlı faaliyetlerde bulunmuşlardır.

Vikinglerin tam olarak ticaret ağının merkezi, tam olarak bugünkü Danimarka, İsveç ve Norveç bölgeleriydi. Bu merkezler hem ticari malların değiş tokuşu hem de zanaat ve üretim faaliyetleri için önemli yerler haline gelmiştir. Viking ticaret merkezleri, dönemin ekonomik faaliyetlerinin çeşitliliğini ve genişliğini yansıtan önemli noktalar olarak dikkat çeker. Bu merkezlerde kürk, deri, kehribar ve kuş tüyü gibi lüks ve nadir bulunan mallar ticaretin başlıca unsurlarından biri olmuştur. Ancak Viking ticaret ağında en dikkat çekici unsurlardan biri köle ticaretidir. Dünya üzerinde kölelik her zaman mevcut bir yapıydı.²²³ Vikingler de savaşlarda ele geçirdikleri insanları köle olarak satmak suretiyle ekonomik kazanç sağlamışlardır. Bu köleler, İskandinavya’dan başlayarak Doğu Avrupa, İslam dünyası ve Bizans’a kadar geniş bir coğrafyaya ihraç edilmiştir. Köle ticareti, sadece ekonomik bir faaliyet değil, aynı zamanda Vikinglerin uluslararası ticaret ağlarını güçlendiren stratejik bir araç olmuştur.

Özellikle Slav köleler, Viking ticaretinin önemli bir parçasını oluşturmuş ve bu durum, “Slav” kelimesinin zamanla Batı dillerinde “köle” anlamında kullanılan “slave” terimine dönüşmesine dahi etki etmiştir. Tuna Nehri üzerindeki Regensburg gibi büyük takas merkezleri, köle ticaretinin canlılığını koruyan stratejik noktalar arasında yer almıştır. Bu merkezler, Vikinglerin Avrupa’nın iç kesimleriyle olan ticaretinde önemli bir rol oynamıştır. Güney Jutland’daki Hedeby (Hedby) de köle ticaretinde merkezi bir konuma sahip olup İskandinavya’nın en önemli ticaret limanlarından biri olarak öne çıkmıştır.

Köle ticareti, Viking ekonomisinin sadece tamamlayıcı bir unsuru değil, aynı zamanda hayati bir parçasıydı. Bu ticaret, Vikinglerin Doğu ve Batı arasında bir bağ kurmasına yardımcı olurken, İslam dünyası ve Bizans gibi zengin pazarlarla olan

²²³ Nurullah Gür, ‘Köle Ticareti ve Ekonomik Gelişme, ’Uluslararası Ekonomi ve Yönetim Dergisi, C-II, Sayı2, 2014, s.51

ilişkilerini güçlendirmiştir. Köle ticareti üzerinden elde edilen gelir, Viking toplumunun sosyal ve ekonomik yapısına katkıda bulunmuş, aynı zamanda bu ticaret, İskandinav toplumlarının uluslararası ticaret ağlarında etkin bir şekilde yer almasını sağlamıştır. Bu durum, Vikinglerin sadece savaşçı ve kâşif kimliklerini değil, aynı zamanda yetkin tüccarlar olduklarını da göstermektedir. Özellikle Kuzey Avrupa, Akdeniz ve Orta Doğu ile geniş çaplı bir bağlantı ağı oluşturularak Viking toplumunun ekonomik refahı yükselmiştir. Kentleşme süreçleri hızlanmış, ticaret merkezleri olarak işlev gören Hedeby, Birka, Ribe gibi yerleşimler hem ticari hem de kültürel etkileşim noktaları haline gelmiştir.²²⁴ Hedeby şehrinin Baltık ve Kuzey Denizi arasında bağlantı sağlayan bir liman olarak stratejik önemi, Vikinglerin uzun mesafeli deniz ticaretini geliştirmesinde kritik bir rol oynamıştır. Ayrıca, bölgedeki doğal liman özellikleri ve çevresindeki savunma yapıları, Hedeby'nin güvenli bir ticaret noktası olarak gelişmesine katkıda bulunmuştur. Malaren Gölü kıyısında yer alan Birka, İsveç'teki Vikinglerin ticaret ağının doğu yönündeki en önemli merkezlerinden biri olarak tarihsel bir öneme sahiptir. Baltık Denizi ile bağlantılı olan bu göl, şehir için doğal bir liman işlevi görmüş ve doğu-batı ticaret yollarını birbirine bağlayan bir geçiş noktası oluşturmuştur. Bu stratejik konumu sayesinde Birka, sadece bir ticaret merkezi değil, aynı zamanda Viking dünyasının kültürel ve ekonomik etkileşim noktalarından biri haline de gelmiştir.

Slav topluluklarının ve diğer tüccar gruplarının bir arada yaşadığı Wolin ise günümüz Polonya topraklarında yer alır. Farklı kültürlerin karşılaşma ve etkileşim noktası haline gelmiş ve dini etkileşimlerin merkezi olmuştur. Bu merkezlerde satışa sunulan ürünlerden çoğu Sami, Fin ve Baltlardan (Baltık Denizi'nin doğu kıyısında yaşayan, Baltık dili konuşan halk. Günümüzde Litvanya ve Letonyalılar) haraç olarak toplanıyordu.²²⁵ Ayrıca Jorvik (York), Britanya Adaları ile Avrupa kıtası arasındaki ticari akışın bir kavşağı ve Vikinglerin Britanya'daki siyasi, askeri ve ekonomik gücünün bir simgesiydi. 839 yılında Vikingler tarafından kurulan Dublin, başlangıçta askeri bir üs olarak işlev görmüş, zamanla ticaret yolu haline dönüşmüştür. Vikingler burada yerli kadınlar ile evlenmiştir. Vikingler ile yerli halk arasında bu tip akrabalık ilişkileri,

²²⁴ Ulaş Töre Sivrioğlu, "8-11. Yüzyıllarda Müslüman- Viking Ticareti ve Kuzey Avrupa'da Bulunan İslam dirhemleri," *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, İstanbul 2007, s.203

²²⁵ *The Oxford Illustrated History of the Vikings*, s.4

Dublin'in kültürel kimliğini zenginleştirmiştir.²²⁶ Kopenhag Viking adıyla Hayn (liman) kaynakların denizaşırı pazarlara aktarılması için önemli bir kanal işlevi görmüştür Staraja Ladoga, Rusya'nın kuzeybatısında, Volkhov Nehri kıyısında yer alan ve 8. yüzyılda Vikingler tarafından kurulan stratejik bir yerleşim yeridir. Vikingler tarafından "Aldeigjuborg" olarak adlandırılan bu şehir, Baltık Denizi'nden Hazar Denizi'ne ve Karadeniz'e kadar uzanan geniş nehir yolları üzerinde bir ticaret merkezi olarak işlev görmüştür. Norveç'in başkenti Oslo, İskandinavya'nın iç bölgelerine giriş kapısı olma görevini üstlenmiş ve şehrin siyasi ve askeri bir üs olarak da işlev görmesine olanak tanımıştır.

Orta Çağ'da bu Viking ticaret ağı, yalnızca genişliğiyle değil, aynı zamanda karmaşıklığı ve etkinliğiyle de dikkat çeker. Vikinglerin kullandığı takas sistemi, ticaretin temel yapı taşlarından biri olmuştur. Takas (barter) sistemi, Vikinglerin mal değişimi yoluyla ticaret yapmalarına olanak tanımış ve bu sistem, belirli bölgelerde para kullanımının sınırlı olduğu durumlarda oldukça etkili bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle para birimlerinin yaygın olmadığı ya da güvenilir olmadığı bölgelerde, ekonomik faaliyetlerin devamını sağlamıştır. Vikingler için barter sistemi, ticaretin güvenliğini artırmış, değerli eşya değişimlerini kolaylaştırmıştır.

İskandinavya'nın doğal kaynakları, Vikinglerin ticaret faaliyetlerinin temelini oluştururken, bu kaynakların taşındığı ve işlendiği ticaret merkezleri, kültürel ve askeri etkinliklerin de odak noktası haline gelmiştir. Bu şehirler, Vikinglerin yalnızca ekonomik anlamda değil, dünya üzerindeki genel etkilerinde de önemli bir rol oynamıştır. Ancak bu başarının temelinde, onların denizle olan güçlü bağları yatıyordu. Gemiler, sadece ticaret ve keşiflerin değil, aynı zamanda Vikinglerin genişleme stratejilerinin de temel unsuru haline gelmişti. Dayanıklı gemileri olmadan, bu kadar geniş bir coğrafyaya yayılmaları ve uzak diyarlarda hem ticari hem askeri etkinlikler göstermeleri mümkün olamazdı. Dışa göç ve fetihlerin koşulu olarak denizcilik, onların kültürel kimliklerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmişti. Gemileri dünya üzerindeki etkilerini şekillendiren olmazsa olmazlarıydı.²²⁷ Aynı şekilde, navigasyon bilgisi olmaksızın bu gemiler yalnızca sınırlı

²²⁶ Stefan Pelev, "What Impact Did The Vikings Have On The Society and Politics of The Countries They Settled in?" **Researchgate**, 2013, s.3

²²⁷ Logan, **The Vikings in History**, s.28

mesafeler kat edebilirdi. Bu yetenekleri Vikinglerin yalnızca İskandinavya’da değil, Avrupa ve ötesinde de derin izler bırakmasını mümkün kılmıştır.

Güney İskandinavya kayda değer malların dağıtımını kontrol eden hükümdarların merkezi konumundaydı.²²⁸ Ticaret yoluyla elde edilen zenginlik, Viking topluluklarının hem siyasi hem de askeri güç kazanmalarını hızlandırmıştır. Bu zenginlik, Vikingler için yalnızca ekonomik büyüme anlamına gelmemiş, aynı zamanda toplumsal yapılarının güçlenmesini, yeni askeri seferlerin finanse edilmesini ve daha büyük askeri birliklerin kurulmasını da mümkün kılmıştır. Ticaretin sağladığı kaynaklar, Viking liderlerinin yerel topluluklar üzerinde daha fazla kontrol kurmalarına olanak tanımış, onları çevre bölgelerdeki toprakları fethetmek ve bu bölgelerde kalıcı güç odakları oluşturmak için cesaretlendirmiştir. Ancak, 11. yüzyılın sonlarına doğru bu geniş ağ, çeşitli iç ve dış faktörlerin etkisiyle zayıflamaya başlamıştır. Bu sürecin başlıca sebeplerinden biri, İskandinavya'da Hristiyanlığın yayılmaya başlamasıdır. Hristiyanlık, Vikinglerin eski pagan geleneklerini ve toplumsal yapısını dönüştürürken, bu değişim, aynı zamanda Vikinglerin eski ticaret ilişkilerinin ve geleneksel pazarlarının da zayıflamasına yol açmıştır. Hristiyanlığın Avrupa'daki egemenliğiyle birlikte, birçok eski Viking ticaret merkezi Avrupa'nın yeni siyasi yapısına ayak uyduramamış ve ticaretin merkezi yapısı bu yeni siyasi oluşumlar ile şekillenmiştir.

Doğu ve Batı arasındaki ticaretin sürekliliği, tarih boyunca hem ekonomik hem de toplumsal bağlamda önemli bir yere sahipti. Bu ticari ilişkilerin temelinde, tarafların birbirine duyduğu karşılıklı ihtiyaç yatmaktadır.²²⁹ İki tarafın farklı üretim kapasiteleri ve talepleri, aralarındaki ticaretin doğal bir denge unsuru olmasını sağlamış; bu durum, sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel etkileşimlerin de önünü açmıştır. Bu karşılıklı bağımlılık, ticaretin yalnızca ekonomik bir alışveriş değil, aynı zamanda kültürel bir etkileşim mekanizması olarak işlev görmesini de sağlamıştır. Bu dinamikler, bölgedeki siyasi istikrarsızlıklara ve savaşlara rağmen ticaretin devam etmesini engellememiştir. Uzun menzilli deniz seferleri gelişen teknolojik beceriler keşiflerin

²²⁸ Anderson,” Formation and Resolution of Ideological Contrast in the Early History of Scandinavia”, s.25

²²⁹ Seyit Özkutlu,”Orta Çağ’da Papalık Yasakları ve Müslüman Doğu: Latin Noter Kayıtları Işığında Doğu-Batı Ticareti (1162-1350), **Belleten**, C-LXXXIII, Sayı297, Ankara 2019, s.511

gelişmesini kolaylaştırmış.²³⁰ Özellikle ticaret yolları üzerinde kurulan kervansaraylar ve liman şehirleri, bu sürecin sürdürülebilirliğinde önemli bir rol oynamıştır. Bu sebeple bölgesel aktörler, ticaretin ekonomik getirilerini göz önünde bulundurarak genellikle ticaret yollarının güvenliğini sağlamayı öncelikli hale getirmiştir. Bu bağlamda, İpek Yolu gibi önemli ticaret ağları, yalnızca mal alışverişine değil, aynı zamanda fikirlerin, teknolojilerin ve kültürel öğelerin taşınmasına da aracılık etmiştir. Bu ticari ilişkiler hem Doğu hem de Batı toplumlarının ekonomik ve kültürel gelişimine katkıda bulunmuş, tarihin farklı dönemlerinde yaşanan siyasi istikrarsızlıkların ötesinde kalıcı bir bağ kurmuştur.

11.yüzyıldan sonra, Viking ticaret ağı, Orta Çağ'ın ilerleyen dönemlerinde özellikle Akdeniz ve Avrasya ticaret yollarıyla rekabet edememeye başlamıştır. Bu dönemde, Haçlı Seferleri ve İpek Yolu gibi yeni ticaret rotalarının ön plana çıkması, Vikinglerin geleneksel ticaret yollarını terk etmesine neden olmuştur. Akdeniz, özellikle İslam dünyasıyla olan ilişkiler ve Doğu'dan gelen lüks malların Avrupa'ya taşınması açısından önemli bir merkez haline gelirken, Vikingler için en verimli olan kuzey rotaları giderek daha az tercih edilir olmuştur. İpek Yolu'nun artan önemi, Orta Asya'dan gelen malların Avrupa'ya taşınmasında yeni yolları tercih eden tüccarları çekmiştir. Bu durum, Viking ticaret ağının küresel ticaretin merkezine yakın olma avantajını kaybetmesine yol açmıştır. Bununla birlikte, Viking krallıkları arasındaki iç çatışmalar ve dış baskılar da ticaretin zayıflamasına ve ağın çöküşüne önemli derecede etki etmiştir. Viking toplulukları, birbirleriyle sürekli olarak siyasi ve askeri mücadelelere girerken, bu durum ekonomik ilişkilerin sürekliliğini tehdit etmiştir. Ayrıca, dışarıdan gelen baskılar, özellikle Normanların, Danimarkalıların ve diğer Avrupa devletlerinin İskandinavya'daki siyasi denetimlerini artırması, Vikinglerin kendi iç işlerinde istikrarsızlığa yol açmış ve ticaretin kontrolünün daha merkezi hükümetlerin eline geçmesini sağlamıştır. Bu merkezileşme süreci, yerel ve bölgesel ticaretin önemini azaltmış ve yerel pazarlar etrafında şekillenen ticaret ağlarının tercih edilmemesine neden olmuştur. Böylece Viking

²³⁰James, H. Barret," What Caused the Viking Age?"Norwegian University of Science and Technology, 2008, s. 671

ticaret ağı, özellikle Hristiyanlığın etkisi, küresel ticaret yollarının değişmesi ve içsel siyasi çekişmeler ile 11. yüzyıldan itibaren zayıflamış ve sonunda çöküşe uğramıştır.

4.2.Ticari yolla etkileşim

4.2.1 Kıpçaklar ile Temas

Vikingler döneminde daha çok yerel ve izole topluluklar şeklinde yaşayan Slavlar Bu süreçte, Batı Slavları, Doğu Slavları ve Güney Slavları olarak üç ana kola ayrılıyordu. Bölgede bulunan Rus halkı, bu üç ana Slav grubundan Doğu Slavları arasında yer alır. Doğu Slavları, MS 6. yüzyıldan itibaren Doğu Avrupa'nın büyük kısmına yayılmış ve bu bölgedeki çeşitli halklarla etkileşimde bulunmuştur. Özellikle Baltık halkları, Fin-Ugor toplulukları ve Türk boylarıyla olan ilişkiler, Doğu Slavlarının kültürel ve genetik yapısının çeşitlenmesine etki etmiştir.²³¹ Bölgedeki ticaret yollarını kontrol etmek ve siyasi bir otorite kurmak amacı güden Varegler, bu süreçte Doğu Slav topluluklarıyla yoğun bir etkileşim içine girmişlerdir. Dağınık halde yaşayan Slav boylarını bir araya getirme çabaları, bölgesel bir siyasi birliğin oluşumuna zemin hazırlamıştır. İskandinav kökenli Vareglerin, Baltık ve Karadeniz arasındaki ticaret yollarında etkin bir rol oynadığı biliniyordu. Slav kabileleri arasındaki geçimsizlik ve yönetim boşluğu tehditlere yol açıyordu. Vreglerin, Rurik'in liderliğinde bu ticaret ağından faydalanabileceklerini ve bölgesel zenginliklerini artıracabileceklerini umuyorlardı. Viking Vareglerinin önde gelen liderlerinden biri olan Rurik, 862 yılında Slav kabilelerinin daveti üzerine bölgeye giderek bugünkü Rusya'nın kuzeybatısında, Ladoga Gölü ve Novgorod çevresinde bir yönetim merkezi kurmuştur. Rurik'in liderliği altında, Slav boyları üzerinde bir otorite tesis edilmiş ve İskandinav kökenli bir yönetici Slav halkını yönetmiştir. Bu gelişmeler ile Doğu Avrupa'da ilk organize devlet yapılarından biri olan Novgorod Knezliği'nin temeli atılmıştır.²³² Rurik'in ölümünün ardından oğlu Oleg, kuzeydeki Novgorod ve güneydeki Kiev'i birleştirerek ilk Rus Devletinin temelini atmıştır.²³³ Bölgenin coğrafi konumu, Bizans İmparatorluğu ile ticareti kolaylaştırmış, Dinyeper Nehri, hem kuzeyden

²³¹George Vernadsky, **Rusya Tarihi**, çev. D. Mızrak-E. Ç. Mızrak, Selenge Yayınları, İstanbul 2011, s.19

²³²Furkan Er, "Moğol Hâkimiyetine Kadar Kafkasya'da Kuman-Kıpçak Varlığı," **Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bursa 2002, s.30

²³³ Asım Korkmaz, **Orta Çağ Avrupası'nın Güçlü Cengâverleri: Kuman-Kıpçaklar**, Ötüken Neşriyat, Ötüken Yayınları, Ankara 2021, s. 42.

güneye uzanan ticaret ağlarının hem de askeri seferlerin ana rotası haline gelmiştir. Bu durum, Kiev Knezliği'nin hızla güçlenmesini ve çevresindeki diğer topluluklara karşı üstünlük sağlamasını mümkün kılmıştır. Ancak aralarında bir bütünlük olmaması Kıpçaklar'ın bundan istifade ile güçlenip coğrafyaya hâkim olmalarına ve Karadeniz'e inip ticareti ele almalarına olanak tanımıştır.²³⁴ Kıpçaklar bünyesinde hem Türk hem Türk olmayan toplulukları barındıran bir siyasi yapıya sahipti.²³⁵ Bu yapı, Doğu Avrupa'da Slavlar, Peçenekler ve diğer halklarla yoğun etkileşim halindeydi. Türkler tarih boyunca geniş coğrafyalara yayılarak farklı bölgelerde önemli izler bırakmıştır. Bu durum hem kendi iç dinamikleri hem de dış faktörlerin etkisiyle şekillenmiştir. IV. yüzyıldan itibaren Türkistan coğrafyasında artan siyasi ve ekonomik baskılar, Türk boyları öncülüğünde gerçekleşen ve tarihe "Kavimler Göçü" olarak geçen büyük çaplı hareketlilik ile sonuçlanmıştır. Özellikle Hunlar, Avarlar, Peçenekler, Uzlar, Oğuzlar ve Kıpçaklar gibi Türk boyları, bu göç hareketlerinin öncüsü olmuştur. Doğu Avrupa, batıya geçişlerde kilit bir noktada yer alıyordu.²³⁶ Kıpçaklar, 11. yüzyılda stratejik olarak Karadeniz'in kuzeyine ve Kafkasya'nın bazı bölgelerine kadar geniş bir alana yayılmışlardır.²³⁷ Slav, Bizans ve diğer bölgesel güçlerle mücadele eden Kıpçaklar, ticaret yollarını kontrol ederek ekonomik anlamda da etkili oldular.

²³⁴ Çetin Damar, Peçenekler ve Kıpçakların Bizans Devleti ile Olan İlişkileri, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Elâzığ 2016, s.58

²³⁵ Kenesbay Musaev, **Kıpçaklar ve Ana Kıpçakça**, çev. Elmira Baimukhambetova, Gazi Türkiyat, 2020, s.209

²³⁶ Korkmaz, **Orta Çağ Avrupası'nın Güçlü Cengâverleri: Kuman-Kıpçaklar**, s.15

²³⁷ Er, "Moğol Hâkimiyetine Kadar Kafkasya'da Kuman-Kıpçak Varlığı," s.1 **ayrc.** Kafkasya coğrafyasında Kıpçakların varlığına dair Bkz. Giuli Alasania, "Gürcistan Kıpçakları", **Türkler**, Ed. H. C. Güzel-K. Çiçek-S Koca, C-II, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.793 **ayrc Bkz.** Ahmet Gökbel, **Kıpçak Türkleri**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2002 ve **Bkz.** Akdes Nimet Kurat, **IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri**, TTK Yayınları, Ankara 2000, s. (sayfasını yazmayı unutmuşum eklicem) **ayrc Bkz.** Salim Koca, "Türklerin Göçleri ve Yayılmaları", **Türkler**, C-I, Ed.H. C. Güzel-K. Çiçek-S. Koca, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, s.652 **ayrc.** Muharrem Yıldız, **Dünden Bugüne Kafkasya**, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul 2006 **ayrc** Lazslo Rasonyi, **Türk Devletlerinin Batıdaki Varisleri ve İlk Müslüman Türkler**, haz. S. K. Seferoğlu-A. Müderrisoğlu, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1983, s. 28. **Ayrc.** Kıpçakların Kökenleri için **bkz.** Kaşgarlı Mahmud, **Divanü Lûgat-it-Türk**, C-I, TTK, 2006, s.474 **ayrc.** Ramazan Şeşen, **İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1985, s.208. **Ayrc.** İbrahim Kafesoğlu, **Türk Milli Kültürü**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2010, s.187 **ayrc.Bkz.** Bahaeddin Ögel, **Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları I**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1971, s.146 **ayrc.** Bahaeddin Ögel, **Türk Mitolojisi**, Altın Ordu Yayınları, 2020, s.171

Ancak her iki tarafın ekonomik çıkarları, aralarındaki ilişkileri genelde barışçıl kılmıştır. Vikingler, ticaret yollarını genişletmek ve mal değişimini artırmak isterken, Kıpçaklar bu ticaretten ekonomik kazanç sağlamış ve ticaret yollarının kontrolünü stratejik bir avantaj olarak kullanmıştır. Ticaret, yalnızca mal değişimini değil, aynı zamanda kültürel etkileşimi de artırmış, bu durum Vikinglerin Slav ve Türk kültürleriyle etkileşime geçmesine, Kıpçakların ise Vikinglerin Avrupa bağlantıları hakkında bilgi edinmesine olanak sağlamıştır. Ancak, ticaret yollarının kontrolü konusundaki rekabet veya karşılıklı güven eksikliği durumunda Vikingler ve Kıpçaklar arasında dönemsel çatışmalar da meydana gelmiştir.

Kuman-Kıpçaklar, Karadeniz'in kuzeyindeki bozkırlarda hâkimiyetlerini genişletmek amacıyla stratejik bir dizi askeri harekâta girişmişlerdir. Bu bağlamda, Kiev yakınlarındaki Alta Irmağı üzerinde birleşik Rus prensliklerine karşı düzenledikleri akınlarda önemli bir zafer elde etmişlerdir. Bu zafer, Kuman-Kıpçakların bölgedeki siyasi ve askeri güçlerini pekiştirmelerine olanak sağlamış ve onları Doğu Avrupa'nın önde gelen aktörlerinden biri haline getirmiştir. Bizans İmparatorluğu, Rus knezlikleri ve İslam dünyası ile olan ticari, askeri ve diplomatik ilişkilerde bu bölge bir üs görevi görmüştür. Bölge, İslam Kaynaklarında Deşt-i Kıpçak olarak zikredilmiştir.²³⁸ Askerî açıdan Kıpçaklara üstünlük sağlayamamış olsalar da Varegler Doğu Avrupa'daki nehir sistemlerini kullanarak geniş bir ticaret ağı kurmuşlardır. Baltık Denizi'nden başlayarak, Dinyaper ve Volga nehirleri üzerinden Karadeniz ve Hazar Denizi'ne kadar uzanan ticaret yollarında aktif rol oynamışlardır.

4.2.2. Altın Ordu ile Temas

Rusya stepleri ve çevresi, tarih boyunca çok sayıda etnik grup, kabile ve devlete ev sahipliği yapmıştır. Bu bölge, Slavlar, Türk kökenli göçebe halklar ve çeşitli Batı Avrupalı krallıkların etkileşim alanında kalmış, farklı kültürlerin ve siyasi yapıların şekillendiği bir coğrafya olmuştur. Vikingler, erken Rus devletlerinin (özellikle Kiev Rus'un) kurucularıydı. Nehirler (Dinyaper, Volga gibi) üzerinden yapılan ticaret hem Slavların hem de göçebe Türk halklarının ekonomik hayatında önemli bir yer tutuyordu. Vikingler, Bizans ve İslam dünyası ile ticareti canlandırdı. Ticaret ve diplomasi yoluyla farklı

²³⁸ Kafesoğlu, **Türk Milli Kültürü**, s.189

inançlar, diller ve yaşam biçimleri arasında karşılıklı bir alışveriş yaşandı. Örneğin, Hazarlar Yahudiliği, Bulgarlar İslam'ı benimsemiş, Slavlar ise Hristiyanlaşmıştır. Rusya stepleri ve çevresi, Avrupa, Asya ve Orta Doğu arasında bir köprü görevi görmüştür. Bu sırada 13.yüzyılda Moğol İmparatorluğu'nun olağanüstü genişlemesi, Asya ve Avrupa'nın siyasi, ekonomik ve sosyal dengelerini sarsmış ve şekillendirmiştir. Bu devasa imparatorluğun etkisiyle ortaya çıkan yeni siyasi oluşumlardan biri, Altın Orda İmparatorluğu olmuştur. El-Kâmil Fi't-Tarih adlı eserinde İbnü'l Esir Moğollardan Tatar diye bahseder. Bu coğrafyada bu isimle anılmışlardır.²³⁹ Ayrıca orda kelimesi “düzenli ordu” anlamında olup imparatorluğun askeri yapısını ve organizasyon kabiliyetini gösteren önemli bir semboldür. Bu kelime aynı zamanda güçlü bir merkezi yönetimi ve düzeni ifade eder.²⁴⁰ Altın Orda, Moğol fetihlerinin mirasıyla yoğrulmuş, kendi çağında bölgesel ve küresel siyasette önemli bir güç haline gelerek tarihin akışını etkilemiştir. Bu sırada Rusya, siyasi açıdan bütünlükten yoksundu. Ülke, birbiriyle rekabet halinde olan ve çoğunlukla bağımsız hareket eden küçük prensliklere yani knezliklere bölünmüş durumdaydı. Bu durum, merkezi bir otoriteye sahip olmamaları nedeniyle Rusya'yı hem iç çatışmalara hem de dış tehditlere karşı savunmasız bırakıyordu. Knezlikler, yalnızca kendi bölgelerini koruma ve yönetme amacı güttüklerinden, ortak bir savunma ya da dış tehditlere karşı birleşik bir strateji geliştirememişlerdi. Altın Orda Devleti'nin 13. yüzyıldaki oluşumu sırasında bu parçalanmış yapı, Moğollar için büyük bir avantaj sağladı. Bu yapının başında ise Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu Cengiz Han'ın torunu Batu Han, Moğol askeri geleneklerine dayanan güçlü liderlik vasfı ve geniş vizyonu ile bulunuyordu.²⁴¹ Moğollar tarafında Rus topraklarına yönelik bir sefer düzenlenmesi kararlaştırılmıştı. Moğol orduları, savaş öncesi diplomasiye önem veren bir gelenekten geliyordu. Bu doğrultuda, Rus knezliklerine teslim olma çağrısı yapılmış fakat kabul görmemişti.²⁴² Moğollar, Kıpçaklar üzerine hücumla geçmişlerdi.²⁴³ Moğol istilasının

²³⁹ Esir, **El Kâmil Fi't-Tarih**, 226.

²⁴⁰ Uli Schamiloğlu, “Altın Orda,” çev. Bülent Keneş, **Türkler**, C-VIII, Yeni Türkiye Yayınları, ed. Hasan Celal Güzel, İstanbul 2010, s.412

²⁴¹ Alâeddin Ata Melik Cüveyni, **Tarih-i Cihangüşa**, çev. Mürsel Öztürk, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988, s.103 ayrı. Önder Güler, “Osmanlı Öncesinde Altın Orda Devleti Dış İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme,” **Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi**, Elâzığ 2018, s.100

²⁴² Jean Paul Roux, **Türklerin Tarihi** (B.5), Çev. Galip Üstün, Ad Yayıncılık, İstanbul 1997, s.163

²⁴³ Ali Yılmaz, **Türk Tarih ve Kültürü: Moğol İstilasından Sonra Kurulan Bazı Türk Devletleri (B.3)**, Ed. Cemil Öztürk, Pegem Yayıncılık, Ankara 2006, s.97

şiddeti Kıpçaklar ile Ruslar arasında geçici bir ittifakın kurulmasına zemin hazırladı. Moğol liderleri, Kıpçakların Ruslarla birleşmesinden doğabilecek tehditleri önlemek amacıyla bir diplomatik hamle yaparak Rus knezliklerine elçiler göndermeye karar verdi. Moğollar, Ruslarla doğrudan bir düşmanlık niyetlerinin bulunmadıklarını iletiler. Ancak bu diplomatik girişim, umulanın aksine barışçıl bir sonuca ulaşmadı. Rus knezleri, Moğol elçilerini öldürerek diplomatik teamülleri çiğnemiş ve gerilimi daha da tırmandırmıştı. Bu olay, tarihe Kalka Muharebesi olarak geçen büyük bir çatışmanın fitilini ateşledi. İlk aşamalarda Rus-Kıpçak orduları, Moğolları geri çekilmeye zorladı. Moğol komutanları, düşmanlarını yıpratmak ve zafer için uygun bir zemin hazırlamak amacıyla bilerek geri çekiliyor gibi görünmüşlerdi. Kalka Muharebesi, Moğol ordularının taktiksel hareketi ve zaferiyle sonuçlanmış, bölgedeki dengeleri derinden sarsmıştır.²⁴⁴ Deşt-i Kıpçak, İpek Yolu'nun kuzey rotalarına yakınlığı ve bozkır halklarının ticaret bağlantılarıyla önemli bir ekonomik koridor oluştuyordu. Moğollar, geniş bir fetih hareketi sonucunda bütün Deşt-i Kıpçak bölgesine tam anlamıyla hâkimiyet kurmuşlardır. Birçok Rus şehri önemli ticaret merkezlerinden olan Kiev, Vladimir ve Bulgar gibi şehirler, Moğol akınlarının hedefi olmuş ve ticaret altyapıları zarar verilerek tahrip edilmiştir.²⁴⁵

Moğollar bütün Deşt-i Kıpçak'a hâkim olmakla beraber özellikle ticaret yolları üzerindeki kontrol ve savaşların yarattığı yıkım, bu bölgede yapılan alım-satım faaliyetlerine geçici de olsa büyük bir darbe indirmiştir. Moğollar böylece İnsanlığın büyük bir kısmının hayatında etkin bir şekilde yer almışlardır.²⁴⁶ Moğolların fetihleri sırasında gerçekleştirilen yoğun askeri hareketlilik, yerel nüfusun göç etmesine ve ticaretin durma noktasına gelmesine yol açtı.

Tüccarların ve zanaatkârların bölgeden kaçması, ticari faaliyetlerin duraklamasına neden olmuştur. Ancak bu durum kalıcı olmamış, Moğollar, imparatorluklarının sınırlarını genişlettikçe ticaret yollarını kontrol etmenin ekonomik faydasını fark etmişlerdir. Fetihler tamamlandıktan sonra, Moğol yönetimi altında ticaret faaliyetler yeniden canlanmaya başlamış, İtil nehrinin aşağısında ve ticaret yollarının kesiştiği yerde

²⁴⁴ Esir, *El Kâmil Fî't-Tarih*, s.239

²⁴⁵ Jean Paul Roux, *Türklerin Tarihi*, Çev.Aykut Kazancıgil, Kabalcı Yayınları, s.163 **ayrc.** Yılmaz, *Türk Tarih ve Kültür: Moğol İstilasından Sonra Kurulan Bazı Türk Devletleri 3. Baskı*, Kabalcı Yayınları, 2013, s.97

²⁴⁶ A. Yu. Yakubovskiy, *Altın Ordu ve Çöküşü*, çev. Hasan Eren, TTK Yayınları, Ankara 2021, s.15

Moğol yönetiminin gücünü sembolize eden Saray şehri kurulmuş, bu şehir hem siyasi hem de ticari açıdan önem kazanmış kültürel etkileşim noktası haline gelmiştir.²⁴⁷

Böylece; Altın Orda, Rus prensliklerini haraç sistemiyle kontrol etmiştir. Moğolların Rusya üzerindeki etkisi, bir kısmı Viking kökenli yönetici tabakanın Moğol yönetimi altında varlıklarını sürdürmelerine yol açmış; ticaret rotaları, Moğolların kontrol ettiği alanlara dönüşmüştür. Vikinglerin ticaret ve kültürel etkileri, Moğolların yükselişi sırasında hissedilmiştir. Her iki topluluğun da Avrasya'nın farklı uçlarında ticaret ve kültürler arası etkileşimlere katkı sağlaması, bir bağlantı kurulmasına olanak tanımıştır.

4.3. Askeri Yapı, Ordu ve Savaş Aletleri

İskandinavlılar Viking Çağı'nda olduğu gibi sonrasında da Avrupa'nın önde gelen savaşçı halkları olarak bilinmişlerdir. Viking çağını savaş ve baskınlar ile Vikingler ise vahşet, kan dökme ve saldırgan adamlarla ilişkilendirir.²⁴⁸ Bu intibamın tabi çeşitli nedenleri vardır. Viking orduları, dönemin askeri düzenine uygun olarak organize edilmiş, disiplini ve etkileyiciliğiyle öne çıkan, çoğunlukla yerel savaşçılardan oluşan bir yapıya sahipti. Viking toplumunda savaşçılar, toplumsal hiyerarşinin en saygın ve vazgeçilmez unsurlarından birini oluşturuyordu. Viking toplumunda genç erkekler, savaşçı olma tutkusuyla büyür ve savaş sanatını öğrenmek için seferlere katılırdı. Viking orduları ise hızları ve sürpriz saldırı stratejileriyle ün salmıştı. Düşman hatlarına ani baskınlar düzenleyerek karşı tarafı hazırlıksız yakalamayı amaçlıyorlardı. Bu disiplinli birlikler, genellikle bir jarl ya da hersir liderliğinde hareket ederdi. Bu liderler, savaşın seyrini belirleyen stratejik kararları alır ve ordunun yönetimini üstlenirlerdi. Gelirlerin büyük bir kısmının orduya ayrılması, savaşçı kültürün Vikingler için ne kadar hayati bir rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca, profesyonel savaşçılardan oluşan kuş adlı daimî ordunun varlığı, Vikinglerin askerî açıdan örgütlenmiş ve sürekli bir tehdit oluşturabilecek kapasiteye sahip olduklarını göstermektedir. Bu detay, Vikinglerin sadece

²⁴⁷ Emine Uslu, "Sibir Hanlığı'nın Kuruluşu Gelişimi ve Yıkılışı, 'Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir 2011, s.34

²⁴⁸ Karoline Kjesrud, Frode Iversen, "Viking Wars" *Norwegian Archaeological Society*, Oslo 2021, s.9

geçici baskınlarla değil, kalıcı ve düzenli askeri yapılarıyla da dikkat çektiklerini ortaya koymaktadır

Viking krallarının askeri güçlerini nasıl finanse ettiklerini ve bu güçlerin kraliyet otoritesindeki önemi bu bakımdan dikkat çekicidir. Ordular hem kralın mevcut gücünü koruması hem de yeni topraklar fethederek egemenliğini genişletmesi açısından hayati bir rol oynamaktaydı. Ordu kaynakları arasında bulunan vergiler, ganimetler ve ticaret Viking ekonomisinin çok yönlülüğünü ve savaşçı kültürle ekonomik faaliyetlerin iç içe geçtiğini göstermektedir. Ayrıca, kraliyet otoritesinin bu tür kaynaklarla desteklenmesi, merkezi bir yönetim anlayışının temelini de işaret etmektedir. Özellikle denizasıırı seferlerde elde edilen ganimetler hem ordulara kaynak hem de savaşçıların sadakatini test için önemli bir unsurdur.

Viking orduları tarafından inşa edilen tahkimatları anlamak önemlidir çin özel olarak inşa edilen kışlama kampları sadece askeri eğitim ve barınma alanları değil; aynı zamanda kraliyet otoritesinin simgeleri idi ve ticaret içinde önemli noktalardı.²⁴⁹ Bu amaç için yapılan Trelleborg ve Fyrkat gibi kaleler, Vikinglerin askeri yapısını ve toplumsal hiyerarşisini pekiştiren önemli yapılarıdır. Bu kaleler, Viking liderlerinin savaşçılarına fiziksel ve psikolojik olarak merkezîleşmiş bir düzen sunarak, sadece savunma amaçlı değil, aynı zamanda orduyu yönetme ve organize etme konusunda da destek oluyordu. Bu tür kaleler, çevresel unsurlar göz önünde bulundurularak planlanmış, sadece birer savunma yapısı değil, aynı zamanda Vikinglerin toplumsal yapısını düzenlemeye yönelik birer merkezi yönetim aracı olup her yönüyle savunmaya uygun bir mimariden faydalanılmıştır. Bu kaleler, aynı zamanda krallığın egemenliğini tüm halk üzerinde hissettiren bir araç olarak da kullanılıyordu.²⁵⁰ Fetihler ve denizcilik, Vikinglerin toplumlarını büyütme ve güçlendirme stratejisinin merkezinde yer alıyordu. Bununla birlikte, büyük seferler için diğer bölgelerden savaşçıları toplamak, Vikinglerin stratejik esnekliklerini gösteriyor. Bu durum, Vikinglerin sadece kendi halklarıyla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda farklı topluluklardan ve kültürlerden gelen savaşçılarla da iş birliği yaparak askeri güçlerini pekiştirdiğini açıklıyor. Vikinglerin bu tür seferlerde farklı

²⁴⁹ Ben Rafield, "Antiquarians Archaeologists and Viking Fortifications", *Journal of North Atlantic*, 2013, s4

²⁵⁰ Durham, Chartrand, Harrison, Healt, *The Vikings: Voyagers of Discovery and Plunder*, s.17

bölgelerden savaşçılar toplaması, onların askeri gücünü büyük ölçüde artırmış ve daha geniş bir coğrafyaya yayılmalarına olanak sağlamıştır. Papalığın kilise tarafından Haçlı seferlerini finanse etmek amacıyla İngilizlerle Fransızlara sunduğu ödül ve koşulların İskandinav hükümdarlara da sunması gerekliliğine inanılıyordu.²⁵¹

Askeri talepler, silah ve zırhların bulunabilirliği konusunda İskandinav ülkeleri arasında farklılıklar vardı. Orta çağ Danimarka'sında askeri teçhizata erişimi, kuzeyde bulunan fakir Norveç ve İsveç'e oranla güneydeki daha zengin Almanya arasında bir yerdedi. Danimarka aristokrasisi Kuzey Almanya Aristokrasisi ile yakın bağlara sahipti.²⁵² Vikinglerin savaşçı kimliği, dini inançları ve kültürel unsurları ile de derinden bağlantılıydı. Savaş tanrıları (örneğin, Odin) ve diğer mitolojik figürler, savaşçıların motivasyonunu artırmaktaydı.

Genç yaşlardan itibaren savaşa hazırlık eğitimi almaları, Viking savaşçılarının fiziksel ve zihinsel olarak zorlu koşullara uyum sağlamalarını sağladı. Bu sistemli eğitim, bireysel savaş becerilerinin yanı sıra takım halinde hareket etme yeteneklerini de geliştirdi ve onları dönemin en etkili savaşçıları haline getirdi. Eğitim ile kazanılan bu bilgi ve beceriler, Vikinglerin yalnızca savaş alanında değil, aynı zamanda fethettikleri topraklarda düzeni sağlamada ve askeri kontrolü sürdürmede de etkili olmasını sağladı. İskandinavyalılar hem avcılıkta hem de savaşta sağlam yaylar kullanma konusunda uzun bir geleneğe sahipti.²⁵³ Savaş baltaları önemli bir yere sahipti iki elle tutulan ve tek elle tutulan olarak değişiyor ve ağırlıkları bir kılıç kadar olabiliyordu. Mızrak kalkanla birlikte kullanılarak etkili bir savaş aleti oluyordu, çivili topuzlar da bir o kadar etkiliydi.²⁵⁴

Vikinglerin askeri başarılarının temel unsuru gemilerdi. Ancak yalnızca gemilerinin özelliklerine dayandırmak yanıltıcı bir yaklaşım olur. Savaş aletleri onlara rakiplerine karşı belirleyici bir üstünlük sağlamıştır. Bunun yanı sıra, bu askeri donanımın etkili bir şekilde kullanılabilmesi, Vikinglerin toplumsal yapısı ön görüşü ve savaş

²⁵¹ David Lindholm, David Nicolle, "The Scandinavian Baltic Crusade 1100-1500," **Osprey Publishing**, Oxford, s.5

²⁵² Lindholm, Nicolle, "The Scandinavian Baltic Crusades 1100-1500," s.12

²⁵³ Lindholm, Nicolle, "The Scandinavian Baltic Crusades 1100-1500," s.14

²⁵⁴ Lindholm, Nicolle, "The Scandinavian Baltic Crusades 1100-1500," s.15

stratejisiyle de doğrudan ilişkilidir. Vikinglerin zaferleri silahların stratejik kullanılmasından geçmekteydi.²⁵⁵

Vikinglerin savaş alanındaki en temel silahı hem işlevsel hem de sembolik açıdan önemli olan kılıçlardı. Bu silahlar, sadece fiziksel mücadelelerdeki etkinliklerini değil, aynı zamanda Viking savaşçıların toplumsal statülerini ve prestijlerini de yansıtmaktaydı. Kılıçlar, titizlikle işlenmiş metalden üretilir ve çoğu zaman karmaşık süslemelerle bezeli olurdu; bu da onları sıradan bir savaş aracı olmanın ötesine taşıyarak, yüksek bir toplumsal statüyü simgelerdi. Viking savaşçıları, kılıçlarını genellikle yakın dövüşlerde, düşmanlarına karşı belirleyici bir üstünlük sağlamak amacıyla kullanırlardı. Vikingler, kılıçlarını sadece bir savaş aracı olarak değil, aynı zamanda birer miras olarak da değerlendirirlerdi. Her bir kılıç, kullanıcısının kimliğini ve ailesinin statüsünü yansıtan bir sembol olurdu. Vikinglerin boynuzlu miğfer taktığı görüşü hâkimdir. Ancak bunun genellikle 19. yüzyılda Vikinglerin tasvirlerinde popülerleştiği anlaşılmaktadır. Kazılarda döneme ait boynuzsuz bir miğferin bulunmuş olması, Vikingler hakkında dönemin askeri donanımına dair önemli bir veri sunmaktadır. Koruyucu bir yapıya sahip bu miğfer metal veya sert deri gibi malzemelerden üretilmiş, genellikle sade bir şekilde tasarlanmıştı. Bu bulgu, Vikinglerin askeri ekipmanlarının pratiklik ve işlevsellik ön planda tutularak tasarlandığını tarihsel gerçeğe bu şekilde daha yakın olduğunu ortaya koymaktadır.²⁵⁶

Ayrıca, Boynuzlu miğferlerin, Vikingler için bir sembol ya da mitolojik bir unsur olabileceği düşünülse de bu tür tasarımlar zaten gerçekte savaşçılara herhangi bir askeri avantaj sağlamıyor; aksine pratik olmadığı için savaş sırasında tehlikeli olabiliyordu. Kazılarda bulunan tek Viking miğferinin boynuzsuz olması, Vikinglerin askeri zekâsının ve donanımlarının gerçekçi bir şekilde tasarlandığını doğrulamaktadır.²⁵⁷

Viking savaşçıların savaş donanımının çeşitliliğini ve etkili kullanımı dikkat çekicidir. Örneğin Mızraklar (Spjot), Ahşap sap ve metal uçları, dayanıklılığı ve pratikliği ile Viking savaşçıları için ideal bir seçenektir ve Vikinglerin savaş taktiklerinde önemli bir yere sahiptir. Hem yakın dövüşte hem de uzaktan düşmana zarar verme imkânı

²⁵⁵ Karagöz, "Vikingler ve Viking İstila Çağı (M.S. 793-1066), s.118

²⁵⁶ Somerville, McDonald, *The Viking Age (2B)*, s.127

²⁵⁷ Roesdahl E, *The Vikings*, Penguin Books, Great Britain 1992, s194

sağlıyordu. Genelde kılıç alamayacak fakir savaşçılar tarafından kullanılırdı.²⁵⁸ Balta (Dreki), sadece günlük yaşamda kullanılan bir alet değil; aynı zamanda savaşta da kritik bir silahtı. Savaş baltalarının uzun saplı olması, savaşçılara uzak mesafelerden güçlü darbeler indirme imkânı tanıyordu. Yay ve Ok (Baukr og örvar), Vikingler için sadece birer av aracı değil, aynı zamanda stratejik bir savaş silahıydı. Kopuz (Kaepp), Kopuzlar, genellikle elden hızla savrulabilecek ve rakibe zarar verebilecek kadar güçlü darbeler vurabilen araçlardı. Viking savaşçılarının farklı ihtiyaçlarına göre şekillenen zırh türleri vardı. Genelde zırhı maddi olarak güçlü savaşçılar kullanıyordu bu da toplumunun hiyerarşisini yansıtıyordu.

Avrupa'nın ağır zırhlı şövalyeleri genellikle ağır zırhlar ve büyük silahlarla donanmış, daha yavaş hareket eden ve genellikle doğrudan çatışmalara dayalı savaş tarzını benimsemişti. Vikingler ise, farklı bir yaklaşımla daha hafif ve esnek bir silah teknolojisi kurmuşlardı. Vikinglerin bu esnek savaş tarzı, onları dönemin diğer savaşçı topluluklarına karşı stratejik bir üstünlük sağlayan, çevik ve etkili bir güç haline getiriyordu. Küçük gruplardan oluşan Viking orduları, hızları ve hareket kabiliyetleri sayesinde düşmanlarına ani saldırılar yapabiliyor, beklenmedik noktalarda hızlı bir şekilde yer değiştirebiliyorlardı. Bu esneklik, Vikinglere sadece hızlı saldırılar düzenleme değil, aynı zamanda gerektiğinde düşman hatlarından hızla geri çekilme imkânı da veriyordu. Aynı zamanda onların çok yönlü stratejileri, denizcilik yeteneklerini de destekliyordu.

4.3.1. Strateji ve Taktikler

Vikinglerin askeri stratejileri, tarihte bıraktıkları etki ve mirasla da öne çıkmaktadır. Vikingler, Avrupa'nın kültürel ve askeri yapısını etkileyerek tarih boyunca önemli bir rol üstlenmişlerdir. Askeri stratejileri oldukça karmaşık ve çok yönlüydü. Askeri güç ve stratejik zekâyı bir araya getirerek, Avrupa'da kalıcı bir etki yarattılar. Bu unsurlar, onların tarih boyunca güçlü bir güç olarak anılmalarına ve Avrupa'daki etkilerini sürdürmelerine olanak tanıdı. Vikingler, düşmanlarına karşı ikna, korku ve vur kaç

²⁵⁸ N. Westphalen, "Viking Warfare, Ships and Medicine," *Journal of Military and Veterans' Health*, C-XXVIII, Sayı 4, 2020, s.17

taktikleri kullanarak savaşa yön verdiler.²⁵⁹ Viking savaşçıları, savaş öncesinde bağırarak ve savaş naraları ile düşmanlarına korku saldılar. Bu, düşmanın moralini bozarak savaş alanında avantaj sağladı. Vikingler, korkutucu bir imaj yaratarak düşmanlarını psikolojik olarak etkilediler. Bu hem askeri başarıları artırdı hem de düşmanın cesaretini kırdı. Başarıyla tamamlanan bir seferin ardından düzenlenen kutlamalar, Viking savaşçıları arasında dayanışmayı artırdı ve birlik duygusunu pekiştirdi. Viking kültürü ve dini inançları, savaş taktiklerine ve motivasyonlarına da etki etti. Vikingler, savaş öncesi tanrılarına dua eder ve ritüeller düzenlerdi. Bu, savaşçıların cesaretini artırmış ve düşmana karşı üstünlük sağlama arzusunu pekiştirmiştir.

Viking savaşçıları, ölümlerinin ardından Valhalla'ya (Cennet) gitmeyi umarak cesurca savaşıyorlardı. Bu inanç, savaş alanındaki cesaretlerini arttırıyordu. Bazı savaşlar, dini ve ritüel amaçlarla gerçekleştiriliyordu. Bu tür savaşlar, Viking topluluğunun inançlarını pekiştirerek birlik sağladı. Vikinglerden öğrenilen askeri taktikler, sonraki dönemlerde Avrupa orduları tarafından da benimsenmiştir. Bu, askeri stratejilerin evriminde önemli bir aşamadır. Vikinglerin askeri stratejileri, onların yalnızca bir savaşçı halk değil, aynı zamanda etkili liderler, stratejistler ve kâşifler olduklarını da gösteriyor. Vikingler, kahramanlık hikâyeleri ve efsaneleri aracılığıyla savaşçı kimliklerini pekiştirdiler. Bu tür hikâyeler, genç savaşçıların motivasyonunu artırmada önemliydi Vikinglerin askeri stratejileri, çok boyutlu ve dinamik bir yapıya sahipti. Büyük ve güçlü düşman ordularına karşı, Vikingler küçük, hızlı ve çevik gruplarla zaman zaman yerel halkı içerden bölmek veya onların desteğini kazanmak gibi taktikler uygulayıp, düşman hatlarını karıştırıp, onları parçalamayı başarıyorlardı. Bu, avantaj sağlayan bir stratejiydi. Düşman birliklerinin koordinasyonunu bozarak ve moralini düşürerek büyük zaferler elde edebiliyorlardı. Küçük yerleşimlere yaptıkları baskınlarla ünlü olmalarına rağmen büyük ve savunması güçlü şehirleri kuşatma yöntemleriyle fethedebilme kapasitesine sahiptiler.²⁶⁰ Vikingler, farklı coğrafi ve kültürel koşullara göre

²⁵⁹ N. Westphalen, “Viking Warfare, Ships and Medicine”, s.16

²⁶⁰ Jeremy Haslam, “King Alfred and the Vikings: Strategies and Tactics 876-886 AD”, **Anglo-Saxon Studies in Archaeology and History**, ed. Sarah Semple, Vol-13, Oxford University School of Archaeology, 2005, s.125

askeri stratejilerini uyarlayarak, gittikleri bölgelerdeki yerel avantajları kullanmayı çok iyi biliyorlardı. Düşmanın kaynaklarını kesmek, Vikinglerin etkili bir kuşatma stratejisiydi. Düşmanlarını iyi analiz ederek teslim olmaya zorlardılar ve böylece savaş stratejilerini yerel duruma göre uyarladılar. İrlanda ve Britanya gibi bölgelerde su yollarını kullanarak kara yolundan daha güvenli bir şekilde hareket edebiliyordu. Bu ise, düşmanları hazırlıksız yakalamalarını sağlıyordu. Frank topraklarında uzun süreli kuşatma vergi alma gibi taktiklerle bölgeyi kontrol altına almaya çalışıyorlardı. Rusya’da ise yerel ittifaklarla iletişim kurup hem askeri hem de politik anlamda etkilerini artırdılar.

Diğer yandan Fethedilen bölgelerde yerel güçlerle ittifak yapmaları ya da kendilerinden olanları bölgeye atayarak kontrolü sağlamaları, fethettikleri yerlerde istikrarı korumak ve nüfuzlarını pekiştirmek bağlamında kayda değer sonuçları olmuştur. Rollo gibi liderler yerel halkla uyum içinde bir yönetim kurarak bölgeyi Vikinglerin kontrolü altında tuttu. Zayıf korunan hedefleri seçmek, onlara az riskle çok kazanç sağlama imkânı tanıdı. Bu durum Vikinglerin ekonomik gücünü artırırken, daha büyük askeri oluşumlara finansman sağladı. Bu strateji, Vikinglerin askeri başarısını sürekli kılan döngüsel bir sistemi işaret etmektedir. Daha küçük çaplı, düşük riskli baskınlarla elde edilen ganimetler, daha güçlü ordular kurmalarına ve daha büyük hedeflere yönelmelerine olanak tanımıştır. Aynı zamanda Vikinglerin fırsatçı bir savaş anlayışına sahip olmaları Avrupa’nın birçok yerinde uzun süreli bir tehdit olmalarını ve tarih sahnesinde iz bırakmalarını sağlayan temel nedenlerden biridir. Bir yere gitmeden önce, keşif için öncü birlikler göndermek hem düşman topraklarının coğrafi özelliklerini hem de savunma kapasitesini öğrenmelerini sağladı. Taktiksel zekâları ile plansız ve rastgele saldırılar yerine, detaylı bir planlanmış stratejik bir süreç yürütmüşlerdir. Bu istihbarat faaliyetleri, Vikinglere savaş sırasında avantaj sağladı.

Bununla beraber bu taktikler onlara Düşman topraklarındaki ekonomik ve sosyal dinamikleri öğrenme olanağı sundu. Başlangıçta barışçıl bir tutum yerine baskınlara odaklanmış olmaları ve elde ettikleri ganimet ve köleler onlara motivasyon sağladı.²⁶¹ Vikinglerin savaş stratejileri arasında esir alarak köle ticaretine katılmaları hem ekonomik hem de psikolojik açıdan etkili bir yöntemdi. Esir almak, Vikinglere yalnızca savaşta

²⁶¹Westphalen, “Viking Warfare Ships and Medicine”, s.23

kazanılmış fiziksel bir avantaj sağlamadı; aynı zamanda köle ticareti yaparak önemli bir gelir kaynağı oluşturdu. Köleler, çoğunlukla iş gücü olarak kullanıldı. Düşmanlarını esir alarak, onları hayatta tutmak ve takasla serbest bırakmak, aynı zamanda savaşın psikolojik boyutunu da etkilemiştir. Bu tür takaslar, düşmanın moralini bozarak, onları daha zayıf ve korkak bir durumda bırakmış, böylece Vikingler savaşa daha avantajlı bir konumda devam etmişlerdir. Grönland ve Kuzey Amerika (Vinland) kıyılarına düzenledikleri seferler, Vikinglerin deniz aşırı keşifler ve stratejik genişleme anlayışlarının önemli bir sonucudur. Manastırlar, en cazip hedeflerden biri olmuştur. Çünkü bu yapılar hem savunmasız hem de zengin materyallerle doluydu. Nehirleri de birer stratejik ulaşım yolu olarak kullanarak Avrupa içlerine kadar ilerlemişlerdir. Seine, Loire, Ren, Volga ve Dnieper gibi büyük nehirler, Vikinglerin yalnızca deniz yoluyla değil, aynı zamanda iç bölgelere doğru yaptıkları seferler için de hayati önem taşıyan kanallar olmuştur.

Savaş stratejilerine göre üsler kurdular. İrlanda'daki Dublin ve İngiltere'deki Jorvik (York) gibi şehirler, Vikinglerin askeri operasyonlarını yönetmek için inşa ettikleri önemli üslerdi. Vikinglerin vahşi görünüşleri, özellikle Berserker adı verilen savaşçıları, savaşın ortasında kendilerini bir tür transa sokarak, fiziksel ve duygusal sınırlarını zorlar, düşmanlarına inanılmaz bir korku salarlardı. Berserkerlerin vahşi davranışları, sadece savaş alanındaki korkuyu değil, aynı zamanda düşmanlarının motivasyonlarını kırarak, Vikinglerin savaş psikolojisinde üstünlük kurmalarını sağlayan önemli bir unsurdur. Korkutucu ritüelleri ve acımasız savaş taktikleri, Avrupa toplumlarında derin bir korku uyandırmıştı. Bu korku, bazen doğrudan çatışmalardan kaçınmak ve Vikinglere karşı bir çözüm yolu olarak vergi ödemek (danegeld) gibi bir yaklaşımın doğmasına da yol açtı.

VI.BÖLÜM

5. VİKİNGLERİN TOPLUM YAPISI ve GÜNDELİK YAŞAM

5.1.Vikinglerin Sosyal ve Politik Yapıları

İskandinavya'yı günümüz sınırlarına göre ele alırken, bu bölgeyi üç ayrı millete ayırmak yaygın bir yaklaşım olsa da dönemin gerçek sosyo-politik yapısını yansıtmakta yetersiz kalmaktadır. Vikingler dönemi, merkezi devlet yapılarından ziyade yerel liderlerin gücünün ön planda olduğu bir dönemdi. Bu nedenle modern sınırlarla yapılan ayrımlar, o dönemin sosyo-politik yapısını tam olarak yansıtmayabilir. İskandinavya'nın

bu parçalanmış yapısını, yerel şeflerin, kabilelerin ve güçlü adamların egemen olduğu bir sosyal düzen olarak tasvir etmek, dönemin tarihsel bağlamına daha uygun olacaktır. Yerel otoriteler, Vikinglerin toplumsal ve siyasi hayatını yönlendiriyordu. Bu da henüz merkezi bir yönetimin olmamasına rağmen oldukça organize bir yapının var olduğunu göstermekteydi. İskandinavya, bu nedenle merkezi bir krallık yerine, yerel meclislerin, liderlerin ve çeşitli toplulukların bir araya gelerek oluşturduğu esnek bir yönetim modeline sahipti. Bu durum, zamanla Danimarka, Norveç ve İsveç gibi merkezi krallıkların ortaya çıkmasına zemin hazırladı.²⁶²

Zamanla değişen şartlar, bulunulan coğrafyanın etkisi ve inanç olarak yeni edinilen davranışlar, yönetim şekli ve veraseti etkiledi. Özellikle Norman Vikinglerinin liderlik modelinin temel özelliklerinden biri, mevcut liderin halefini belirlerken sadece ailevi bağları değil, aynı zamanda askeri liderlik kapasitesini ve toplumun önde gelenlerinin rızasını da dikkate almasıdır. Kısacası Normanların veraset sistemini bir denge mekanizması olarak işliyordu. Liderin varisini seçme sürecine toplumsal ve dini olarak birçok konu dâhil edilirdi. Bu durum liderliğin sadece hanedan içi bir hak değil; aynı zamanda bir meşruiyet arayışı olduğunu da ortaya koyar. Bu durum dini otorite ile siyasal gücün birbirini destekleyen bir yapı oluşturduğunu gösteriyor. Bu, kilisenin Orta Çağ Avrupa'sında iktidar üzerindeki etkisini güçlendiren önemli bir unsurdur. Taht dışında kalan hanedan üyelerinin geleceğini güvence altına alan sistematik bir yaklaşımda vardır. Potansiyel iç çatışmaları önlemeye yönelik geri kalanlara bir strateji olarak kontluk ya da dini görevler gibi unvanlar verilirdi. Bu, Normanların sadece merkezi otoriteyi değil, aynı zamanda hanedan içi istikrarı da gözetten bir sistem geliştirdiğini gösteriyor. Bu sistem, yalnızca Normanlar için değil; aynı zamanda Avrupa'nın diğer bölgeleri için de bir model oluşturmuş ve feodal düzenin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır.²⁶³

5.1.1. Viking Toplumunda Sınıfsal Yapı: Köylüler, Savaşçılar ve Şefler

Erken Orta çağ İskandinavya'sındaki nüfus yapısı, nüfuslarının genel büyüklüğünden daha önemlidir. Viking toplumu, köleler, özgür bireyler ve yöneticiler olarak üç ana sınıfa ayrılmıştır. Bu, toplumsal düzenin temellerini oluşturan ve ekonomik-

²⁶² Durham, Chartrand, Harrison, Healt, **The Vikings: Voyagers of Discovery and Plunder**, s.12

²⁶³ Kavas, **Norman Hanedanının kuruluşu ve Normanlarda Veraset**, s.36

siyasi ilişkileri belirleyen bir hiyerarşiyi ifade eder. Viking toplumu tamamen katı bir yapıya sahip değildi. Bireysel başarı gözetilirdi ve bu, yükselmek için bir yoldu. Vikingler hem genel Hint-Avrupa modeliyle uyumlu hem de kendilerine özgü bir toplumdur.²⁶⁴ Her bölgede, yerel topluluklara egemen olan ve onları yöneten güçlü bölgesel klanlar bulunuyordu. Bu klanlar, merkezi bir otoritenin yokluğunda, kendi bölgelerindeki toplulukların sosyal ve ekonomik hayatını şekillendiren en önemli güçlerdi.²⁶⁵ Vikinglerin sosyal yapısı, toplumun temel işleyişini şekillendiren, bireyler arasındaki ilişkileri belirleyen ve her kişinin toplumdaki yerini netleştiren bir düzende idi. Her sınıfın kendine ait görevler ve sorumlulukları vardı. Bu da bireylerin yaşamlarını yönlendiren bir sistem oluşturmuştu. Viking toplumunda aile yapısı, sosyal hiyerarşi, soy ilişkileri ve toplumsal roller büyük bir öneme sahipti.

Aile, Viking toplumunun temel yapı taşıydı; güçlü bağlarla örülmüş aileler hem günlük yaşamın hem de savaş gibi kritik anların dayanaklarıydı. Hiyerarşi, Vikingler için yalnızca bir yönetim şekli değil, aynı zamanda bireylerin toplumsal değerini ve saygınlığını belirleyen bir ölçüydü. Soylu sınıf için, toplumda saygınlık ve güç kazandıran önemli bir faktördü. Her bireyin hem kendi ailesine hem de topluma karşı belli sorumlulukları vardı. Aile birliği önemliydi. Ailelerin geçmişi ve atalar toplumda saygı görüyordu. Atalara duyulan saygı, bireylerin kimlik duygularını pekiştiriyordu. Vikingler için kökler, toplumsal statü ve kişisel prestij açısından son derece önemliydi. Bir kişinin ailesinin geçmişi, o kişinin toplumdaki yerini büyük ölçüde etkilerdi. Viking toplumu piramit şeklinde örgütlenmişti ve bu da toplumun katmanlı yapısını yansıtıyordu. Bu yapının tepe noktasında krallar, toplumun en yüksek güç sahibi liderleri olarak hüküm sürerken, onları izleyen askeri liderler ve toprak sahipleri, ekonomik ve askeri gücüyle toplumda önemli bir yer edinmişti. Alt sınıflarda ise özgür insanlar, kendi toprakları ve iş gücüyle toplumda bir konum elde ederken, köleler ya da bendiler, sosyal statünün en alt kademesinde yer alıyorlardı. Bu hiyerarşi, Vikinglerin hem toplumdaki rollerini hem de sosyal adalet anlayışını şekillendiriyordu. Sosyal statünün zenginlik ve toprak sahipliği ile doğrudan ilişkili olması, Vikinglerin feodal yapısının ve ekonomik gücünün nasıl

²⁶⁴ Jones, **A history of Vikings**, s.145

²⁶⁵ Katherine Holman, **History Dictionary of Vikings**, Scarecrow Press, 2003, s.6

işlediğini göstermekteydi. Kölelerin durumları, genellikle hayvanlardan çok da farklı değildi.²⁶⁶

Jarl sınıfı, Viking toplumunun elit kesimini oluşturan savaş lordlarıydı. Savaşlarda liderlik eden bu sınıf, aynı zamanda toprakları yönetir ve topluluklarının refahını sağlamakla yükümlüydüler. Jarl sınıfı, savaşçıları yönlendirir ve stratejik kararlar alırlardı.²⁶⁷ Küçük toprak sahiplerini düşmanlarından koruyup karşılığında kendi anlaşmazlıklarında da onlardan destek alıyorlardı. Ayrıca, yıl boyunca önemli dini törenlerde godi veya rahip olarak görev alıp Tihing olarak bilinen kamu meclisine bölge temsilcisi olarak katılırlardı. Şefler, topluluklarının adaletini sağlamakla sorumluydular. Mahkeme işlemlerini yönetir, uyuşmazlıkları çözmeye çalışırlardı. Bu, toplumsal düzenin korunmasına yardımcı oluyordu. Diğer şeflerle ittifaklar kurarak veya düşmanlarla anlaşmalar yaparak güçlerini artırmaya çalışırlardı. Diplomasi, savaştan kaçınmanın bir yolu olarak kullanılabilirdi.²⁶⁸ Hersir, bir tür savaş lordu veya lideri olarak küçük bir topluluğun veya bölgenin yöneticisiydi. Norveç Vikingleri ilk kez M.S 8. Yüzyılda Avrupa kıyılarına baskın düzenlediğinde liderleri, krallar-prensler veya jarllar değil; Hersir olarak bilinen orta rütbeli bir savaşçıydı. Onlar bir toprak sahibi ya da yerel şeflerdi.²⁶⁹ Hersir, jarllara bağlıydı ve kendi adamlarıyla birlikte savaşa gidebilirdi.

Karllar özgür bireyler olarak ekonomik ve askeri anlamda önemli bir rol oynuyordu. Viking toplumunda liderlik, meritokratik²⁷⁰ bir temele dayalıydı; bireyin becerisi, cesareti ve topluluk tarafından duyulan güven, liderliği belirleyen ana unsurlardı. Ancak Frank ve Hristiyan etkisiyle, bu yapı yerini babadan oğula geçen hanedanlık sistemine bıraktı. Bu değişim, liderliğin bireysel yeterlilikten ziyade soya bağlı bir hak haline gelmesine neden oldu. Kilise burada kritik bir rol oynadı. Kralları destekleyerek, onların otoritesini meşrulaştırdı ve aynı zamanda kendi gücünü artırdı. Böylece, dini

²⁶⁶Durham, Chartrand, Harrison, Healt, **The Vikings: Voyagers of Discovery and Plunder**, s.16

²⁶⁷Torben A. Vestegaard, "Marriage Exchange and Social structure in Old Norse Mythology", ed. Ross Samsen, **Cruithne Press**, 1991, s.28

²⁶⁸Durham, Chartrand, Harrison, Healt **The Vikings: Voyagers of Discovery and Plunder** s.17

²⁶⁹ Durham, Chartrand, Harrison, Healt, **The Vikings: Voyagers of Discovery and Plunder**, s.82

²⁷⁰ **Meritokrasi**: Hak eden'in kazanacağı, 'başarılı' olanın ve 'daha iyi' olanın daha yüksek toplumsal konumlara ulaşabileceği yapı.**bkz.** Yeşer Torun, "Meritokrasi: Adaletin Terazisi mi Yoksa Bir Adalet İllüzyonu mu?" **Eğitim Bilim Toplum Dergisi**, Cilt-VII, Sayı 26, Ankara 2009, s.92

otorite ile siyasi iktidar arasında güçlü bir bağ kuruldu. Bu süreç, Avrupa'nın siyasi yapısını feodal bir düzene doğru evrilirken toplumsal hiyerarşiyi de katılaştırdı.²⁷¹

Viking savaşçılarının toplumsal hiyerarşide merkezi bir konumda olması, savaşın sadece fiziksel bir mücadele değil, aynı zamanda bir prestij ve statü kaynağı olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Bu durum, bireylerin savaşçılığa yönelmesi ve bu yolla toplum içinde yükselme hedefi gütmelerini sağlıyordu. Savaşçıların elde ettikleri ganimetlerin ve zaferlerin, yalnızca bireysel değil, toplumsal ekonomik refaha katkı sağlaması, Viking toplumunda savaşın çok boyutlu işlevselliğini ortaya koyuyor. Karlılar hem üretim hem de savunma için kritik bir role sahipti. Zanaatkârlar günlük ihtiyaçlardan savaş teçhizatına kadar birçok alanda önemli bir işlev üstleniyor, deniz aşırı seferler yapabilmelerinin ve savaşlarda etkili olmalarının ardındaki temel faktörü oluşturuyordu. Viking toplumunun askeri başarıları yalnızca bireysel savaşçılarla değil, aynı zamanda tüm toplumsal yapı ile desteklenen bir sistemin ürünüydü. Viking toplumunda başarı, güven ve halk desteği, liderliğin temel dayanakları olarak görülmektedir.

Çiftçiler yani Bondiler krallığın dayandığı en sağlam yapı taşıydı. Bondiler, yalnızca ekonomik üretimi değil, aynı zamanda toplumsal gücün oluşumunda da kritik bir rol oynayan, toplumun belkemiğini oluşturan bireylerdi. Ticaretle uğraşarak hem yerel hem de geniş çaplı ekonomik ilişkiler kurmaları, onların sadece tarım ve hayvancılıkla değil, aynı zamanda toplumsal güç dinamiklerini şekillendiren unsurlar olduklarını da gösteriyor. Bu ekonomik bağlamda bondilerin, Viking toplumunun refahını sürdürmedeki rolleri çok büyüktür. Hem günlük yaşamın sürdürülebilmesi hem de daha geniş ekonomik yapının işlerliği için bondilerin katkıları kaçınılmazdı. Vikingler için aile, sadece biyolojik bir bağ değil, aynı zamanda toplumsal kimlik ve onurun merkezidi. Yaşamlarının temel amacı ailelerin statülerini güvence altına almaktı. Ailelerinin adını yüceltme, Viking kültürünün özünü oluşturan değerlerden biriydi. Aileye duyulan bu bağlılık, toplumsal yapıdaki güçlü bağları pekiştiriyordu. Bondilerin yaşadığı bu sürekli aidiyet, sorumluluk ve onur döngüsü, Viking kültürünü özel ve eşsiz kılmaktadır.²⁷² Viking toplumunda halkın doğrudan katılımını sağlayan önemli bir yer olup Thing adı

²⁷¹ Kavas, **Norman Hanedanının kuruluşu ve Normanlarda Veraset**, s.30 Ayrc bkz. Crouch David, *The Normans: The History of A Dynasty* Hambledon Continuum, UNKNO, New York 2002, s.14

²⁷² Durham, Chartrand, Harrison, Healt, **The Vikings: Voyagers of Discovery and Plunder**, s.20

verilen meclislere katılımları ile kralın gücü, yalnızca askeri ya da soyluluk statüsüne değil, aynı zamanda bondilerin güvenine ve onayına dayalıydı.²⁷³ Bu sistem, liderlerin toplumsal desteği sürekli olarak koruma ve artırma çabası içinde olmalarını zorunlu kılıyordu. Bu durum Viking toplumunun özgür bireyler ve topluluklar üzerine kurulu bir yapıya sahip olduğunu göstermekteydi. Halkın liderlik üzerindeki doğrudan etkisi, Vikinglerin yönetim anlayışını çağdaş feodal sistemlerden ayıran önemli bir özellikti. Feodal Avrupa’da liderlik çoğunlukla kalıtsal haklara ve mutlak güce dayanırken, Viking toplumunun katılımcı ve hesap verebilir bir yönetime ne kadar değer verdiğini ve bireylerin toplumsal düzende aktif bir rol oynadığını göstermektedir. Aynı zamanda bu sistemin Vikinglerin siyasi ve askeri başarılarında nasıl bir rol oynadığını anlamak için de önemlidir.

Köleler yani thrallar, toplumun en alt tabakasını oluşturuyor ve genellikle savaş esirlerinden veya baskın mağdurları ve borçlarını ödeyemeyen bireylerden oluşturuyordu. Ticaretin önemli bir unsuru haline gelmişlerdi. Bu çeşitlilik, köleliğin sadece savaş ya da fetihlerle sınırlı olmadığını, ekonomik sıkıntılar ve sosyal hiyerarşilerle de doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir. Köleliğin, ekonomik bir sistem gibi, bir kontrol mekanizması olarak da işlediği söylenebilir. Köle bir anneden doğan çocukların da köle olarak kabul edilmesi, köleliğin nesilden nesille aktarılabilen bir statü olduğunu da ortaya koyar. Kölelerin Viking pazarlarında diğer mallar gibi alınıp satılması, kölelerin yalnızca işgücü değil, aynı zamanda ekonomik bir değer taşıyan bir ticari mal olarak görüldüğünü açıkça ifade eder.²⁷⁴ Doğu Avrupa ticaret yollarında köle ticaretinin önemli bir ekonomik faaliyet haline gelmesi, bu sistemin yerel ve bölgeler arası ekonomiye de nasıl yansımış olduğunu gösterir.

Kölelerin değerleri, genellikle hayvanlarla kıyaslanarak belirleniyordu; İngiltere’de bir köle öldürmek, sahibine sekiz inek tazminat ödenmesini gerektiriyordu. Bu, kölelerin değerinin, üstün bir inek ya da at türü gibi algılandığını göstermektedir. İzlanda’da ise bir kölenin bedeli sekiz gümüşle ölçülüyordu. Bu durum, kölelerin toplumsal statüsünün ne kadar düşük olduğunu ve insanlıklarının büyük ölçüde göz ardı edildiğini göstermektedir.

²⁷³ Jones, **A history of Vikings**, s.150

²⁷⁴ Durham, Chartrand, Harrison, Healt, **The Vikings: Voyagers of Discovery and Plunder**, s.23 208

Aynı zamanda bu yaklaşım, kölelerin hukuki ve ahlaki olarak korunmadığını, yalnızca ekonomik kayıpların telafi edilmesine odaklanıldığını ifade eder.²⁷⁵

9. yüzyılda İsveç sınırları içinde bulunan önemli bir ticaret merkezi olan Birka şehrinde Hristiyan köleler bulunuyordu. Toplumun kendi bireyleri de köle durumuna düşebilmekteydi. Bu, ya ihtiyaç sebebiyle oluyor ya da bazı kuralların çiğnenmesinin karşılığı olarak ceza mahiyetindeydi. Danimarka Kralı'ndan bazı yabancı toprakları yağmalama özgürlüğü alan bazı Vikingler vardı. Bunların kendi halkını yağmalayıp onları da esir edip köle olarak sattığı oluyordu. Ayrıca artık kendine yetemeyip güvenliğini sağlayamayan bir aile toplu olarak köleliğe geçebiliyordu. Bazen ise köleleştirilen İskandinav çocuklar, Avrupa Hristiyanları tarafınca alınıp din adamı olarak yetiştiriliyordu. Doğuda İngiliz Adaları; batıda ise Fin ve Slav toprakları Vikinglerin köle elde ettiği yerlerdir. Köleler iyi çalışıp para kazanırlarsa sahiplerinin izni ile özgürlüklerini alabiliyordu.²⁷⁶ Özgür bireylerin geneli tarım ve hayvancılıkla uğraşıyordu. Onlar köleler gibi değildi. Ayrıca silah taşıma ve kanun tarafından korunma gibi hakları da vardı. Yine yerel meclislerde konuşma haklarına da sahiptiler. Fakat buna rağmen toplumda fertler arasında eşitlik yoktu. Bir soyluyu, zengini öldürmek ile topraksız birini öldürmek arasında fark vardı. Adaleti aramak ve aranan adaleti bulmak güçlü olmakla bağlantılıydı.

Krallığın hizmetine girmek statü demekti. Bir Viking olarak yağmalara veya ticari gezilere katılmak toplum içindeki yeri belirginleştirmekteydi. Vareglerin çift taraflı baltaları ile İmparatorluğa hizmet etmiş olması bu duruma örnektir.²⁷⁷

5.1.2. Vikinglerde Kral ve Kraliçe

Viking krallarının yalnızca savaş ve fetih liderleri olarak savaş odaklı değil değil; aynı zamanda diplomatik, toplumsal ve ekonomik düzenin sağlayıcıları olarak çok yönlü rolleri de vardı. Eskiler bir kral seçmek zorunda kaldıklarında yere dikilmiş taşların üzerinde durur oylarını ilan ederlerdi bu da taşların kararlılığından eylemin kalıcılığının

²⁷⁵ Jones, *A history of Vikings*, s.147

²⁷⁶ P. S, Sawyer, *Kings and Vikings*, Routledge, London1996, s.39

²⁷⁷ Anna Komnena, *Alexiad*. Çev. Bilge Umar, İnkılap Kitabevi, İstanbul1996, s.33

işaretiydi.²⁷⁸ Hem iç yönetimde hem de uluslararası ilişkilerde etkili birer figürlerdi. Bu figürler, Vikinglerin farklı kültürlerle etkileşim kurma ve bu kültürel unsurları kendi sistemlerine entegre etme becerilerinin göstergesi idi. Rus topraklarında "Han" unvanını benimsenmiş olmaları bunun açık bir örneğidir.²⁷⁹

İrlandalılar, İngilizler ve Franklar arasında korku salan birçok savaşçı liderin adı günümüze ulaşmış olsa da bu kişilerin bireysel özellikleri, aile kökenleri ve soyları hakkında oldukça sınırlı bilgiye sahibiz. Mesela İsveç krallarının erken dönemlerine ait bir kayıt yoktur.²⁸⁰ Ancak, Ragnar Lothbrok ve oğullarının durumu farklıdır; onlar hakkında daha fazla bilgiye ulaşılabilmektedir. Özellikle Ragnar Lodbrok'un Destanı ve Pattr af Ragnarssonum (Ragnar'ın Oğullarının Öyküsü), bu tarihi figürler hakkında önemli ayrıntılar sunmaktadır. Ragnar'ın Batı Avrupa'da bıraktığı iz hem onun hem de oğullarının tarihi ve efsanevi anlatılarda geniş bir yer bulmasına neden olmuştur.²⁸¹ Bununla beraber 858-60 yıllarında İspanya ve Kuzey Afrika'ya bir İskandinav saldırısı olmuştur. Bu saldırı Ragnar ve oğullarının faaliyetleriyle örtüşmekte ise de saldırının liderleri hakkında kesin bir bilgi yoktur.²⁸² Bununla beraber Ragnar'ın oğlu Luarus ile York'un ele geçirdiğinden, buranın kralı Ella'ya ikinci bir saldırı daha düzenleyip ikincisinde yakalanıp yılan çukuruna atıldığından ve burada öldüğünden bahsedilir. Oğlunun onun intikamını aldığı da eklenir. Ancak bunun doğruluğu kesin değildir; çünkü York' un ele geçirilmesine ve 802-806'dan sonraki döneme kadar Kuzey yurdu tarihi ile ilgili kayıt bulunmaz. Ragnar Lothbrok, efsanevi bir Viking kralı ve savaşçısıdır. İngiltere ve Fransa'ya karşı düzenlediği seferlerle tanınır. Kayıtlara bakıldığında Ragnar'ın başarılarının kendisinden ziyade oğullarıyla alakalı olduğu oğlu İvarr ve Healfdene'nin 855'te İngiltere ye gidişi ve Björn'ün bu sırada Fransa'ya çıkması ile ilişkilendirilir.²⁸³

Harald Bluetooth Norveç'in ilk Viking kralı ayrıca Viking çağına son verip Hristiyanlığı Vikinglere getiren lider olarak bilinir. Danimarka'daki Viking kabilelerini

²⁷⁸ Grammaticus, *Gesta Danorum*. s.20

²⁷⁹ *The Oxford Illustrated History of the Vikings*, s15

²⁸⁰ Bugge, "Seafaring and Shipping During the Viking Ages," , s.77

²⁸¹ Bugge, "Seafaring and Shipping During the Viking Ages," s.68

²⁸² Bugge, "Seafaring and Shipping During the Viking Ages," s.87

²⁸³ Bugge, "Seafaring and Shipping During the Viking Ages," s.89

birleştirdiği de bilinmektedir.²⁸⁴ Olaf Tryggvason da Norveç Kralı olan Olaf Herald'ın üvey kardeşidir. Norveçte herkes ona itaat etmiştir.²⁸⁵ O da benimsediği Hristiyanlığı Norveç'te yaymaya çalışmış ve birçok sefer düzenlemiştir.²⁸⁶ Vik etrafındaki herkes vaftiz edilmiş kabul etmeyenler ağır bir şekilde cezalandırılmıştır.²⁸⁷ 995'te tahta geçtikten sonra, düşmanlarıyla savaşarak gücünü artırmıştır.²⁸⁸

Harald Hardrada Norveçli bir diğer kral ve önemli bir Viking savaşçısıdır. 1066'da İngiltere'ye yaptığı sefer sırasında Stamford Bridge Savaşı'nda ölmüştür. Bu olay, Viking Çağı'nın sonunu simgeler. Ayrıca Harald Hardrada, son gerçek Viking olarak bilinir. Kendisi, Danimarka kralı Knut ile Harald'ın üvey kardeşi idi. Bizans Muhafızları (Varangianlar) olarak bilinen birliklerde yer aldığı; Akdeniz, Sicilya, kutsal topraklar gibi yerlerde savaştığı ve İngiltere'yi işgal ettiği; fakat İngiltere'nin yeni kralı Herald Godwinsona karşı Stamford Bridge Muharebesinde öldüğüne dair kayıtlar da mevcuttur.²⁸⁹ Cnut the Great (Büyük Knut) ise yine Danimarka, İngiltere, Norveç ve İsveç'in büyük kralı olarak bilinir. 1016 yılında İngiltere'yi fethederek Anglo-Sakson topraklarında etkili bir yönetim kurmuş, İngiltere onun zenginliği ve gücünün kaynağı olmuştur.²⁹⁰ İskandinav topraklarında kısa süre kalan kalmıştır Büyük Knut, Danimarka kraliyet hanedanlığı ile bağı zayıfladıktan sonra Anglo Sakson kraliyet hanedanının yönetimini son verip burada aktif olmuştur.²⁹¹ 860'lı yıllardan itibaren Viking akınlarına liderlik eden Rollo ise Frank krallığına yaptığı akınlar sonucu Viking kültürü ile Frank yönetim sistemini birleştirerek bu bölgedeki halkın hem sadakatini kazanmış hem de bölgede güçlü bir yönetim sistemi kurmuştur. Torunlarından Fatih William, 1066 yılında Norman fethi ile İngiltere tahtını ele geçirerek hem İngiltere'nin hem de Batı Avrupa'nın siyasi dengelerini kökten değiştirmiştir. Bilinen bir diğer Norveç Kralı Olaf II Haraldsson, 1015-1028 yılları arasında hem siyasi hem de dini açıdan kalıcı izler

²⁸⁴https://www.rif.org/sites/default/files/documents/2018/04/18/Support_Materials/G7-8-Adventures-Thor-Medium.pdf

²⁸⁵ Sturluson, **Heimskringla**, C-I, s.186

²⁸⁶ Somerville, McDonald, **The Viking Age 2B**, University of Toronto Press, North York 2014, s.119

²⁸⁷ Sturluson, **Heimskringla**, C-I, s.188

²⁸⁸ Thomas J.T. Williams, **The Tale of King Harald**, The British Museum Press, 2014, s.11

²⁸⁹ Kristian Helmersen, **Harald Hardrada King of Norway 1046-1066**, Viking Gemi Müzesi, s.3

²⁹⁰ Timothy Bolton, **Cnut the Great**, Yale University Press, London 2017, s.3

²⁹¹ Håki Antonsson, "King Knútr the Great in the Early Scandinavian Histories," **ResearchGate**, C-LVII, Sayı1, English 2018, s.40

bırakmıştır. İngiltere'deki Viking saldırılarında yer almış ve bu süreçte Hristiyanlıkla tanışmıştır. Hristiyanlığı yaymayı devlet politikası haline getirerek misyonerleri desteklemiş ve halkın Hristiyanlığı benimsemesi için reformlar yapmıştır. Eski pagan tapınaklarının yıkılması ve Hristiyan kiliselerinin inşası, Olaf'ın dini reformlarının somut örnekleridir. Hristiyanlık inancına yaptığı katkılar ve ölümünden sonra halk arasında gerçekleştirdiği iddia edilen mucizeler nedeniyle aziz ilan edilmiştir.

Kraliçelerden en dikkat çeken Lagertha, İskandinav mitolojisinin ve efsanelerinin bir parçasıdır. Ragnar Lothbrok'un ilk eşi olduğu söylencesi, özellikle 13. yüzyılda yazıya dökülen "Gesta Danorum" adlı eserde yer alır. Ragnar'ın Norveç'teki düşmanlarına karşı verdiği savaşta, Lagertha liderlik etmiş ve zaferin kazanılmasında önemli bir rol oynamıştır. Aslaug, Ragnar Lothbrok'un ikinci eşi güçlü bir kadın figürüdür. Kral Cnut'un eşi Aelfgifu Anglo-Sakson bir aileden geliyordu. Bu sayede Cnut'un yerel soyluların desteğini kazanmasını kolaylaştırmış ve hükümdarlığının meşruiyetini artırmıştır. Kral Vikingler ve Anglo-Saksonlar arasında bir köprü oluşturmuştur, geniş bir Kuzey Denizi İmparatorluğu'nu yönetmiş, önemli bir hükümdar olmuştur. Diğer eşi Emma of Normandy, Norman ailesinden geliyordu. İngiltere'deki Anglo-Sakson ve Norman unsurlar arasında denge kurma stratejisinin bir parçasıydı. Harald Bluetooth'un annesi ve bir kontun kızıydı. Çok etkili bir kraliçeydi. Adına dikilmiş anıt vardır.²⁹²

5.1.3. Aile Yapısı ve Siyasi Evlilik

Viking toplumunda evlilik, bireysel bir ilişki olmanın ötesinde hem sosyal hem de ekonomik düzeyde önemli işlevler üstlenen bir kurumdur. Ziyafetler düzenlenir sık sık erkek ve kadınlar bir araya gelirdi. Hatta bir erkek saygınsa kız babaları görüşmelerine müsaade ederdi.²⁹³

Evlilik, genellikle ekonomik çıkarlar ve ailelerin statü kazanmaları amacıyla düzenlenirdi. Ailelerin varlıklarını birleştirmesi, mülklerin ve kaynakların paylaşılmasını mümkün kılarak toplumsal hiyerarşiyi desteklerdi.²⁹⁴ Kralların evliliklerine baktığımızda

²⁹² Larson, **Canute the Great; and the Rise of Danish Imperialism During the Viking Age**, s.7

²⁹³ Ben Rafield, Neil Price, and Mark Collard Polygyny, "Concubinage, and the Social Lives of Women in Viking-Age Scandinavia", **Upsala University**, 2017, s.180

²⁹⁴ Williams, Mary Wilhelmine, **Social Scandinavia in the Viking age**, Micmillan, Newyork 1920, s.89

bu durumu desteklediğini görürüz. Viking evliliklerinde, çeyiz ve başlık parası evlilikte tarafların ciddi olduğunu ve sorumluluklarını yerine getireceklerini göstermek için bir garanti işlevi görürdü. Evlilik sırasında kadına verilen mülk veya hediyeler, boşanma durumunda kadının ekonomik bağımsızlığını korumasını sağlardı. Ayrıca bir diğer konu çocuk sahibi olmaktı. İskandinavya ve İzlanda gibi bazı bölgelerde, yasalar çocuk sahibi olmak için belli bir geliri şart koşmaktaydı. Yeterli geliri olmadan evlenen kişilerin cezalandırılması öngörülüyordu.²⁹⁵ Evlilik sayesinde bireyler, toplum içinde daha yüksek bir statüye ulaşabilir ve topluluğun ekonomik ve siyasi yaşamına daha aktif bir şekilde katılabilirdi. Vikingler, evliliği yalnızca bir dinsel ya da toplumsal zorunluluk olarak değil, bir anlaşma ve ortaklık olarak da kabul etmişlerdi. Bu hem erkek hem de kadın için evlilikteki temel hakların korunmasını sağlıyordu.

Evlilikteki anlaşmazlıklar, karşılıklı anlaşmalar ve yasal yollarla çözülebiliyordu. Boşanma hakkı, özellikle Viking kadınları için oldukça önemli bir özgürlük ve ayrıcalıktı. Boşanma hakkı, onların güçlü ve özgür bireyler olarak toplumsal düzende yer almalarını sağlayan önemli bir faktördü. Bu hak, Viking toplumunun kadınların bireysel özgürlüklerine ve haklarına saygı gösterdiğini, aynı zamanda sosyal yapılarının esnek ve adil olduğunu gösterir.

Toplumsal yapının temel taşlarından biri olan evlilik, sadece iki bireyi değil, aynı zamanda iki aileyi ve hatta iki klanı birbirine bağlayan bir ittifak mekanizmasıydı. Bu nedenle evlilik, Vikinglerin sosyal ve siyasi örgütlenmelerinde merkezi bir rol oynamıştır. Özellikle güçlü klanlar arasındaki evlilikler, ittifakların pekiştirilmesini ve uzun süreli barışın sağlanmasını mümkün kılırdı. Ayrıca, yerel halklarla yapılan evlilikler, Vikinglerin fethettikleri topraklarda nüfuz kazanmalarını ve daha az direnişle karşılaşmalarını sağlardı. Bu bağlamda, stratejik evlilikler önemli bir yere sahipti ve duygusallıktan ziyade iş meselesiydi.²⁹⁶ Düşmanca bir dünyada hayatta kalmaları ve Paganizmin kültürel olarak Avrupa Hristiyanlığının derininde yaşamaya devam etmesi ancak bu tip stratejiler ile mümkün olmuştur.²⁹⁷ 911 yılında Viking lideri Rollo'nun, Batı Frank Kralı III. Charles ile yaptığı anlaşma ve sonrasında Gisela ile evlenmesi,

²⁹⁵ Wilhelmine, *Social Scandinavia in the Viking age*, s.92

²⁹⁶ Wilhelmine, *Social Scandinavia in the Viking age*, s.90

²⁹⁷ Steven S. Green, "Rollo the Viking", *Scribd*, 2018, s.11

Vikinglerin Fransa'daki varlıklarını hukuken pekiştiren kritik bir adım olarak bu durumun en önemli örneklerindendir. Bu evlilik, yalnızca Rollo'yu Normandiya Dükalığı'nın hükümdarı yapmamış, aynı zamanda Vikinglerin Fransa ile olan ilişkilerini daha resmi ve sürdürülebilir bir düzeye taşımıştır. Böylece Vikinglerin askeri gücü, yerleşik toplumla desteklenmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda iki taraf arasında barışçıl bir çözüm sağlama amacı da güdülmüştür.

Vikinglerin yerleşik bir yaşam biçimine geçişi, bu ittifak sayesinde hızlanmış ve kalıcı hale gelmiştir. Normandiya'nın bir Viking eyaleti haline gelmesi, bu bölgenin kültürel ve sosyal yapısını etkilemiştir. Vikingler, başlangıçta savaşçı ve göçebe bir halk olarak tanınsa da bu yerleşim süreci, onların köylerde, kasabalarda ve şehirlerde kendi kültürlerini oluşturup geliştirmelerine olanak tanımıştır. Aynı zamanda, Normandiya'da yaşayan Vikingler, Franklarla etkileşimde bulunarak yerel kültürle harmanlanmış, zamanla Norman kimliğinin ortaya çıkmış ve bu kimlik, özellikle Normanların 1066'daki İngiltere fethi sırasında önemli bir rol oynamıştır.

Viking hükümdarlarından, Sigurd the Stout'un İskoçya Krallığı ile kurduğu evlilik ittifakı, Kralın kızı ile evliliği; Vikinglerin bu coğrafyada yalnızca askeri akınlar düzenlemekle kalmayıp, yerleşik düzene geçişi ve İskoçya'da daha sağlam bir varlık oluşturmaları için zemin hazırlamıştır. Vikingler, İskoçya'nın farklı bölgelerinde kalıcı yerleşim yerleri kurmuş ve yerel yönetimlere etki etmişlerdir. Bir diğer kral Olaf Cuaran, Vikingler'in York ve Dublin kralıydı. Britanya ve İrlanda'daki etkileri pekiştiren önemli bir liderdi. İrlanda Yüksek Kralı'nın kızı ile evlenmiş olup sadece Dublin'de değil, aynı zamanda İrlanda'nın iç bölgelerinde de saygınlık kazanmıştır. Dublin Viking Kralı Sitric Silkbeard de İrlanda Krallığı'ndan Gormflaith ile evlenmiştir. Kraliçenin güçlü ve etkili bir İrlandalı kraliyet ailesine mensubiyeti ile bu evlilik, Vikingler için sadece bir aile birleşimi değil, aynı zamanda bölgedeki güçlü ittifaklarının bir göstergesi olarak öne çıkmıştır.²⁹⁸

Viking kökenli Rurik Hanedanı, 9. yüzyılın sonlarından itibaren Rusya'nın kuzey ve güney bölgelerinde egemenlik kurmuş olduğu süreçte yerel halklarla etkileşime

²⁹⁸ Tatiana N. Dzhakson, "Marriages and Political Alliances in Medieval Scandinavia in the Light of Old Norse-Icelandic Sources," 2019, s.324 (dergi İsmi bulamadım yazmıyor araştıracağım tekrar)

girerek, kültürel ve politik anlamda önemli ittifaklar kurmuştur. Kiev Knezliği'nin kuruluşu, bu hanedanın Bizans İmparatorluğu ile olan diplomatik ilişkilerini pekiştirmesinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Rurik Hanedanı'nın liderlerinden olan Prens Vladimir, Bizans İmparatoru I. Romanos Diogenes'in kızı Anna Porphyrogenita ile evlenerek Kiev Knezliği ile Bizans arasındaki ilişkileri güçlendirmiştir. Kiev Knezliği'nin büyük kısmı eski pagan inançları benimsemişti; ancak Vladimir'in Bizans'a yaklaşması, Hristiyanlık inancının Kiev'de benimsenmesine zemin hazırlamıştır. Bu tür stratejik evlilikler, dönemin önemli siyasi ve kültürel dinamiklerini şekillendiren çoğunlukla da askeri zaferleri ve fetihleri pekiştiren diplomatik araçlar olarak kullanılmıştır.

Yine Norveç Kralı Harald Hardrada, yalnızca bir askeri lider değil, aynı zamanda diplomatik becerileriyle de dikkat çeken bir hükümdardı. Hayatını Bizans İmparatorluğu'nda geçirdiği yıllarda hem askeri hem de politik ilişkilerde önemli deneyimler kazanmış, bu deneyimlerini Vikinglerin Doğu Avrupa'daki etkisini pekiştirmek için kullanmıştır. Kiev Knezliği ise, o dönemde hem kuzeydeki Rus topraklarında hem de Doğu Avrupa'da güç kazanan bir devlet olarak, bölgesel ittifaklar kurmayı hedefliyordu. Harald, Kiev Knezliği ile evlilik ittifakı kurarak sadece kendi soyluluğunu değil, aynı zamanda Vikingler'in bölgedeki siyasi etkisini de artırma fırsatını elde etti. Kiev Knezliği ile yapılan bu evlilik, Viking ve Slav halkının birbirine daha yakınlaşmasını sağladı.

Vikinglerin yaptığı bu evlilikler yalnızca İskandinavya'daki krallıklarında değil, aynı zamanda Batı Avrupa, Doğu Avrupa ve Bizans İmparatorluğu gibi geniş bir coğrafyada etkilerini artırmalarına yardımcı oldu. Bir evlilik, bir toprak parçası üzerinde doğrudan egemenlik kurmanın ötesine geçerek, yerel yönetimlerle anlaşmalar yapmalarını ve bölgedeki halkların desteğini kazanmalarını sağladı. Bu ise Vikingler'in hükmetmeye geldikleri halklarla uyum içinde bir yönetim tarzı sürdürmelerine olanak tanımıştır. İttifaklar, yerel halkların Vikingler'e karşı olumsuz tepkilerini azaltmış, aynı zamanda yerel yönetimlere entegre olmalarını sağlamıştır.

Vikinglerin Orta Asya ve İslam dünyasıyla etkileşimleri, onların coğrafi sınırlarının çok ötesine uzandığını gösteren önemli bir unsurdur. Doğu Avrupa'dan Orta Asya'ya

kadar uzanan geniş ticaret yolları üzerinde etkin olarak yer alan Vikingler, bu bölgelerdeki halklarla sadece askeri akınlar yoluyla değil, aynı zamanda ticaret ve diplomasi yoluyla da etkileşime girmiştir. Vikinglerin ticaret yollarındaki varlıkları, onların sadece ekonomik faydalar sağlamalarına değil, aynı zamanda kültürel ve politik ilişkiler geliştirmelerine de olanak tanımıştır. Vikingler, farklı inanç grupları arasında köprüler kurma amacı güderek siyasi evlilikler yapmışlardır.

Evlilikler, sosyal ve politik statüleri güvence altına almak ve aynı zamanda çatışma zamanlarında hayatta kalmak için önemli olmuştur.²⁹⁹ Vikinglerin Orta Asya ile olan evlilik ilişkilerinin belgelenmemiş olması, bu dönemdeki politik ve sosyal yapılar hakkında sınırlı bilgiye sahip olmamamızdan kaynaklanmaktadır. Vikinglerin geniş coğrafyalarda etkili olmaları ve farklı toplumlarla kurdukları ittifaklar, Orta Asya topluluklarıyla da evlilik yoluyla ilişkiler kurmuş olabileceklerini düşündürmektedir. Özellikle Hristiyanlık, Paganizm ve İslam arasında geçişlerin olduğu bu dönemde, siyasi evlilikler bir aracı olarak kullanılmıştır. Vikinglerin, özellikle Ruslar arasında, Bizans İmparatorluğu ve Orta Asya'daki güçlü devletlerle yaptığı evlilikler, sadece toprak ya da kaynak paylaşımı sağlamakla kalmamış, aynı zamanda dini ve kültürel farklılıkları aşarak daha güçlü diplomatik bağlar kurmayı hedeflemiştir. Bu tür evlilikler, Vikingler'in sadece kendi halklarıyla değil, aynı zamanda karşılaştıkları ve ticaret yaptıkları toplumlarla da daha uyumlu ilişkiler kurmalarına olanak sağlamıştır. Olası evliliklerin, farklı inanç grupları arasında köprüler kurma işlevi görmüş olması mümkündür

Vikingler ticaret yollarında uzun yıllar boyunca etkin bir rol oynamışlardır. Bu yollar, farklı kültürlerin kesişim noktasıydı. Moğol İmparatorluğu'nun yükselişiyle birlikte, bu geniş ticaret ağları daha da yoğunlaşmış ve Moğollar, Viking kökenli Ruslar ve diğer Orta Asya halkları ile dolaylı yollarla etkileşime girmişlerdir. Ancak, Vikingler ile Moğollar arasında doğrudan bir siyasi evlilik ilişkisi kurulduğuna dair sağlam belgeler bulunmamaktadır. Bununla birlikte, bu dönemde her iki halk arasında kültürel etkileşimlerin, hatta karşılıklı olarak evlilik bağlarının dolaylı yollarla gerçekleşmiş olması mümkündür. Vikingler ve Moğollar arasında evlilik ilişkilerinin belgelenmemiş olması, tarihsel kaynakların sınırlı olmasıyla ilgilidir. Vikinglerin yeni topraklar

²⁹⁹ Rafeld, "Concubinage, and the Social Lives of Women in Viking-Age Scandinavia" s.169

fethetmesi ve bu toprakları yönetme süreçlerinde, yerel halklarla iş birliği yapma zorunluluğu doğmuştur. Evlilikler, bu sürecin kolaylaştırıcı unsuru olmuştur. Bu strateji, askeri gücün ötesine geçmiştir.

Soylu aileler için, soylarını ve ailevi mülklerini korumak hayati öneme sahipti. Akraba evlilikleri, bu mülklerin ve gücün aile içinde kalmasını sağlamak için tercih edilen bir stratejiydi. Bu tür evliliklere kuzen derecesine kadar normal bakılıyordu; fakat daha yakın evlilik toplumun normlarına aykırı kabul ediliyordu.³⁰⁰ Evlenme soy hiyerarşisinde yedinci sıraya kadar uzatıldı.³⁰¹ Hristiyanlaşma ile akraba evliliklerine yasaklar getirildi. İskandinav mitolojisinde tanrıların evlilikleri arasında bazı istisnalar olsa da toplumda birinci derece evlilikler tabu olarak görülüyordu.

5.1.4. Viking Kadınlarının Toplumdaki Rolü

Viking kadınları, ekonomik yaşamda aktif bir rol üstleniyor, tekstil ve el sanatları gibi üretim süreçlerinde ailelerine maddi katkı sağlıyorlardı. Vikingler, çoğu Orta Çağ toplumunun aksine, kadınlara daha bağımsız ve sadece ev içi rollerle sınırlanmamış haklar sunuyordu. Onlara hem toplumsal hem de ekonomik sorumluluklar verilmiştir.³⁰² Evlilik ve aile hayatı Viking toplumunun temel yapılarından biri olsa da kadınların yönetim, mülkiyet ve ekonomi alanındaki etkisi büyüktü. Kadınların savaşçı olmaları, Vikinglerin askeri toplumu ve kültürünün önemli bir yansımasıdır. Kraliçe, lider ve bazen savaşçılar olarak görev yapan Viking kadınları, orduların seferlerine katılır, liderlik eder ve askeri stratejilerde etkin olurlardı. Bu figürler, sadece evde değil, aynı zamanda savaş alanında da güçlü bir varlık gösterirlerdi. Bu kadınlar, savaşlarda ve ticaretin büyümesinde ve siyasi ittifaklarda öne çıkmışlardır.³⁰³ Bu durum Vikinglerin toplum yapısının eşitlikçi ve iş birliğine dayalı olduğunu açıklamaktadır. Erkeklerin evden uzaklaştığı zamanlarda evin sorumluluğunun kadınlara verilmesi, kadınların sadece aile içindeki yönetimde değil, aynı zamanda toplumdaki karar mekanizmalarında da önemli bir yer tuttuğunu gösterir. Kadınların, evin yönetimini devralarak ve mülklerini koruyarak

³⁰⁰ Vestegaard, "Marriage Exchange and Social structure in Old Norse Mythology", s.25

³⁰¹ Torben Anders Vestergaard, "Marriage Exchange and Social structure in Old Norse Mythology", ed. RossSamson, **Social Approaches to Viking Studies Cruithne Press**, Glasgow 1991, s.22

³⁰² Wilhelmine, **Social Scandinavia in the Viking age**, s.109

³⁰³ Rafield, "Concubinage, and the Social Lives of Women in Viking-Age Scandinavia" s.188

toplumdaki statülerini pekiştirmeleri, Viking toplumunun kadınlara verdiği gücü ve güveni ortaya koyar.

Ayrıca, Viking kadınlarının toplumlarının geçimini sağlama noktasında aktif bir şekilde yer almaları, Viking toplumunun gelişmesinde ve büyümesinde doğrudan bir etkiye sahip olduklarının kanıtıdır.

Kadınlar, aynı zamanda toplumun manevi ve kültürel hayatında da belirleyici bir yer edinmekteydiler. Örneğin, Freyja ve Frigg gibi tanrıçalar, Vikinglerin dini inanç sisteminde çok önemli yer tutan ve kadınların toplumdaki rolünü pekiştiren kadın tanrıçalardı. Tanrıçalara adanan ibadetlerde kadınlar katılımcı olarak rol alırlardı. Yüksek yerlerdeki tanrıçaların adını taşıyan kadınlar, dini törenlerde rahibe benzeri bir statüye sahip olurlardı.³⁰⁴ Kadınların, kocalarıyla birlikte ticaret seferlerine katılabilmesi, denizcilik gibi tehlikeli alanlarda yer alabilmesi, onlara sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal anlamda da bir güç sağlıyordu. Bu tür deniz yolculuklarına katılabilmeleri, onların Viking toplumundaki bağımsızlıklarını ve etkileşimde bulundukları toplumlardaki güçlü konumlarını simgeliyordu.

Örneğin, denizci ve tüccar kadınlar, seferlerden elde edilen kardan pay alabiliyor ve bu sayede ekonomik açıdan önemli bir yer ediniyorlardı. Kadınların yerel meclis olan ‘şey’³⁰⁵’e katılabilmesi de onların toplumda seslerinin duyulmasına olanak tanıyordu. Bu da Vikingler arasında kadınların toplumsal meselelerde etkin bir şekilde yer aldığına ve büyük bir etkiye sahip olduklarına işaret eder.³⁰⁵ Kadınlar burada toplumsal meseleleri tartışmak, köy ve kasaba yönetimine katkıda bulunmak için söz sahibi olabilirdi. Kadınların güçlü bir toplumsal rolü olsa da oy kullanma hakkı gibi siyasi katılımdan dışlanmaları, onların sosyal statülerini sınırlayan bir faktördü. Bu, kadınların hem toplumsal hem de ekonomik alanda etkin olsalar da siyasi alanda erkeklerle eşit bir konumda olmadıklarını gösteriyordu.³⁰⁶ Çok eşlilik, Vikingler arasında sosyal hiyerarşinin bir aracıyken, toplumda erkeklerin egemenliğini pekiştiren bir sistemdi. Erkeklerin sahip oldukları çok eşli evlilikler, genellikle onların ekonomik gücünü ve

³⁰⁴ Durham, Chartrand, Harrison, Healt, **The Vikings: Voyagers of Discovery and Plunder**, s.25

³⁰⁵ Wilhelmine, **Social Scandinavia in the Viking age**, s.111

³⁰⁶ Durham, Chartrand, Harrison, Healt, **The Vikings: Voyagers of Discovery and Plunder**, s.27

sosyal prestijini yansıtıyordu. Bu ise toplumda erkeklerin daha fazla söz sahibi olmalarını sağlıyordu. Kadınların, bir erkeğin eşleri arasında daha alt statülerde olmaları, onların toplum içindeki yerlerini belirliyor, aynı zamanda kadınların sosyal ve politik haklarının sınırlı olmasını da etkiliyordu.³⁰⁷ Eşlerinin ölümünden sonra kadınlar, sadece miras aldıkları mülkleri yönetmekle kalmamış, aynı zamanda bu mülkleri ailelerinin geleceğini güvence altına almak için de kullanmışlardır.

5.2. Vikinglerde Ruhani Liderler ve Ritüeller

Viking toplumunda liderler sadece dini ritüellerin düzenleyicisi ve halkın tanrılarla olan ilişkisini yönlendiren figürler değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı pekiştiren ve ruhani liderlikleriyle kültürel sürekliliği sağlayan önemli şahsiyetlerdi. Bu liderler, dini törenlerin önderleri olarak topluluklarının ahlaki ve kültürel değerlerini şekillendirirken, aynı zamanda kehanetlerde bulunup toplumsal yönlendirme işlevini üstleniyorlardı. Pagan inançlarının merkezindeki bu figürler, Tanrılara olan bağlılıklarını simgelerken, aynı zamanda toplumun düzenini sağlamak, iç çatışmaları engellemek ve toplumsal barışı tesis etmek için kritik bir rol oynuyorlardı. Din ve siyaset arasındaki güçlü bağ, bu liderlerin toplumsal yaşamın her alanında etkili olmalarını sağlıyordu. Dini otoriteleri, Viking halkı üzerinde ruhani ve siyasi bir etki yaratmıştır. Ayrıca pagan inançlarının temeli olan ritüel ve ibadetleri yerine getiriyorlardı. Bu liderler, tanrılara sunulan kurbanların organizasyonunu yaparken toplumsal düzenin korunmasında ve halkı yönlendirme konusunda etkin olarak varlıklarını sürdürüyorlardı.

Pagan dini liderleri, dini uygulamaları toplumsal ve siyasal yapıyı birleştiren bir güç kaynağı olarak kullanıyorlardı. Viking toplumunda Godi unvanını taşıyan liderler hem dini hem de siyasi otoriteyi temsil ederek özellikle İzlanda gibi özerk bölgelerde klanların rehberliğini üstlenmiş ve toplumsal düzenin sağlanmasında kilit rol oynamışlardır. Godiler, tanrılara adanan kurban törenlerini yönetmek, festivalleri düzenlemek ve topluluk için hayati önem taşıyan ritüellere liderlik etmek gibi görevlerin yanı sıra, yerel meclisler olan thinglerde yargılama ve karar alma süreçlerinde de

³⁰⁷ Logan, *The Vikings in History*, s.25

etkinlerdi.³⁰⁸ Bunun yanı sıra Viking toplumu, Völva gibi kadın şaman figürlere de yüksek saygı göstermiştir. Völvalar, tanrılarla iletişim kurabilme yetenekleri ve geleceği görme kabiliyetleriyle toplulukların kaderini şekillendiren kehanetlerde bulunmuş, büyü ritüellerini yönetmiş ve kriz anlarında yol gösterici bir rehber olarak hizmet etmişlerdir.³⁰⁹ Kehanetler ve büyü uygulamaları, yaşamı şekillendiren birer araç olarak işlev görmüş ve özellikle kriz zamanlarında başvurulanan ritüeller arasında yer almıştır. Büyülü sözlerle rünlerin kullanılması etkili bir sistemdi.³¹⁰ Bu sadece bir uygulama değil, aynı zamanda bir çözüm olarak da görülüyordu. Hastalıkların tedavisinde veya tarımsal faaliyetlerde verim sağlama amacıyla yapılan büyüler, toplulukların hayatta kalma mücadelesinde önemli rol oynuyordu. Gyoja unvanını taşıyan kadın dini liderler ailenin refahını artırmayı, yeni doğanların ve evin korunmasını sağlamayı amaçlayan törenleri yönetirlerdi. Seior, Viking toplumunda büyü ve kehanet sanatıydı. Hem kadınlar hem de erkekler tarafından yapılırsa da daha çok kadınlarla ilişkilendiriliyordu. Bu büyü, savaşlarda avantaj sağlama, düşmanlara zarar verme, hava durumunu kontrol etme ve hatta bireylerin duygusal veya fiziksel durumlarını etkileyebilme gibi amaçlarla kullanılmıştır.

Bazı krallar ve jarllar, sadece siyasi ve askeri liderlik değil, aynı zamanda dini rehberlik görevini de üstlenmişlerdir. Bu tür bir liderlik yapısı, Viking toplumunun dini inançlarının, siyasi düzenle iç içe geçtiğini göstermektedir. Kralların ve jarlların tanrılarla bağlantılı görülmesi, onların otoritelerini sadece dünyevi değil, aynı zamanda kutsal kılmıştır. Tanrısal soydan geldiklerini iddia eden kralların, bu iddialarını meşrulaştırmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Özellikle savaşlar öncesinde yapılan ayinleri yönetmeleri tanrıların desteğiyle kazanılacak zafer inancını güçlendirmiştir. Büyücülükten anlayan kadınlar, savaşa gidecek erkeğe vücuduna dokunup zayıf ve yara alacak noktayı tespit ederek buraya özel bir koruma yaptırmasını tavsiye ederdi ve buna inanılırdı.³¹¹

³⁰⁸ Wilhelmine, *Social Scandinavia in the Viking age*, s.302

³⁰⁹ Du Chaillu-Paul Belloni, *The Viking Age: The Early History, Manners And Customs Of The Ancestors Of The English-Speaking Nations*, University of Toronto, Newyork 1890 s.394

³¹⁰ Chaillu, *The Viking Age: The Early History, Manners And Customs Of The Ancestors Of The English-Speaking Nations*, s.439

³¹¹ Chaillu, *The Viking Age: The Early History, Manners And Customs Of The Ancestors Of The English-Speaking Nations*, s.441

Pagan inançlarına dayalı liderlik, Hristiyan rahiplik ve kilise yapılarıyla yer değiştirmeye başlamış, bu da geleneksel Viking toplumsal yapısını ve inanç sistemini dönüştürmüştür. Ancak pagan inancı dönemindeki dini liderlerin kültürel etkisi, Viking toplumunda yine de kalıcı bir iz bırakmıştır. Pagan liderler, toplumda geleneksel kimliği korumak için birer sembol haline gelmiştir. Bu liderler, Vikinglerin Hristiyanlıkla nasıl bir etkileşimde bulunduğunu ve dini liderlerin bu süreçteki stratejik rollerini anlamak açısından önemlidir. Pagan inançları terk ederek Hristiyanlığı benimsemek Viking liderleri için zaten stratejik bir hamleydi. Avrupa'nın büyük güçleriyle aynı dini kimliği paylaşarak savaşlardan ziyade müzakere ve ittifaklar yoluyla nüfuzlarını genişletme fırsatı buldular. Ancak Hristiyanlaşma sürecinde bile, eski dini pratiklerin ve sembollerin toplumsal hafızada yerini koruması, Viking kültürünün dönüşümünde eski ve yeni inanç sistemleri arasında bir köprü oluşturdu. Bu dini dönüşüm sürecinde adaptasyon amaçlı Hristiyanlık ile pagan uygulamaları bir süre birlikte sürdürülmüştür. Hristiyanlık, İskandinavya'da resmi din olarak kabul edilmesine rağmen, eski pagan inançlarına bağlı kalan Viking toplulukları, özellikle uzak ve merkezi otoritenin etkisinin sınırlı olduğu bölgelerde geleneksel ritüellerini sürdürmeye çalışmıştır. Bu durum, kültürel bir direnç örneğidir ve yöneticilerin aksine halkın inançlarına bağlılığını gösterir.

Kurban törenleri olan Blot, Viking toplumunda tanrılara şükran sunma ve onların lütuflarını kazanma amacıyla düzenlenirdi.³¹² Bu törenlerin yılın belirli dönemlerinde düzenlenmesi, Vikinglerin doğayla ve tanrılarıyla olan bağlantılarını derinleştirme çabalarının bir göstergesidir. Hasat, savaş veya büyük bayramlar gibi önemli olaylarla ilişkilendirilen Blot, yalnızca bireylerin değil, tüm topluluğun katılımını gerektiren bir dini ve sosyal etkinlik olarak dikkat çeker. Tanrılar ile iletişim kurma ve onları kutlama şıklıdır.³¹³ Runik yazılar ve taşlar, yalnızca iletişim ve kayıt aracı değil, aynı zamanda kehanet ve büyü ritüellerinde kullanılan kutsal semboller olarak Viking toplumunun manevi ve kültürel yaşamında derin bir yere sahipti. Hristiyanlık, büyücülüğü genellikle yasakladı ve pagan ritüellerini eleştirdi. Kurban ritüelleri, Viking toplumunda tanrılara ve

³¹² Stephan A. McNallen vd., **Afa Book of Blotar and Ritual**, Asatru Folk Assembly Press, Nevada City 2009, s.12

³¹³ William Goetz, "The Linguistics of Blot, University of Washington", 2014 s.1

doğauştü güçlere teşekkür etmek veya onları memnun etmek amacıyla düzenlenen önemli dini uygulamalardı.

Viking kültüründe kutsal mekânlar, dini inançların ve ritüellerin merkezinde yer almıştır. Bu mekânlar, genellikle doğanın bir parçası olan alanlardan seçilmiş olup Vikingler, doğayı kutsal ve ruhani bir varlık olarak görmüşlerdir. Bu bağlamda, su kenarları, büyük ağaçlar, ormanlık alanlar ve belirgin taşlar gibi doğal unsurlar, ibadet ve kurban törenleri için kutsal kabul edilmiştir. Vikinglerin kutsal mekân anlayışı, doğa ile güçlü bir ilişki içinde olduklarını ve doğayı hem ilahi bir varlık hem de kutsal bir alan olarak gördüklerini göstermektedir. Bu durum, İskandinav paganizminin temel unsurlarından biri olan doğa merkezli bir dünya görüşünü yansıtır. Şefler tarafından kullanılan evler olan Höfdingi, yalnızca bir yaşam alanı değil, aynı zamanda toplumsal ve dini etkinliklerin merkezini oluşturan mekânlardı. Bu yapılar, bir şefin gücünü ve otoritesini yansıtan sembolik bir önem taşıırken, aynı zamanda topluluklar için bir araya gelme, karar alma ve dini törenleri icra etme yerleriydi. Bunun dışında Hristiyanlıkla beraber tapınaklar daha büyük bir manevi anlam taşıyan, tanrılarla bağlantıyı güçlendiren mekânlar olarak hizmet etmiştir. En dikkat çekici örneklerden biri, İsveç'in Uppsala bölgesinde bulunan büyük tapınaktır. Viking tapınaklarının dini hayatın merkezi olmasının yanında, bu mekânların başında rahipler bulunur ve dini ritüellerin düzenlenmesinde öncü rol oynarlardı. Rahipler, tanrılarla insanlar arasında bir köprü işlevi görerek tapınaklarda gerçekleştirilen ayin ve törenleri yönetirlerdi. Kurban sunma ritüelleri, özellikle rahiplerin liderliğinde icra edilirdi. Ritüelleri sadece tanrılara adanan kurbanlarla sınırlı değildi. Ölülerini onurlandırmak ve ölümden sonraki yaşam yolculuklarını desteklemek amacıyla zengin sembolizme sahip mezar törenleri düzenlenirdi. Bu törenler, Viking toplumunun derin ruhani inancını ve ölümle yaşam arasındaki bağlantıya verdikleri önemi göstermektedir. Öte yandan, gömme ritüelleri Vikinglerin ölüme dair algısını yansıtmaktadır. Hristiyanlık sonrası Ölülerini antik ölülerin yanına gömmek önemliydi. Bu köken kaynağının Hristiyanlık ve yeni inançtan önemli olduğu anlamına geliyordu.³¹⁴

³¹⁴ Matthias S. Toplak, "Resources in death The past in the late Viking Age burials in the cemetery of Havor, Gotland", **Forn Vannen Journal of Swedish Antiquarian**, Stockholm 2022, s.91

Viking inancında Doğanın her unsuru- rüzgâr, yağmur, gök gürültüsü ya da yıldızlar- tanrılar ve ruhların mesajlarını taşıyan birer aracı olarak algılanırdı. Ruh çağırma ritüelleri, bu ruhsal bağlantının somut bir uygulamasıydı. Ruh çağırma, yalnızca bireysel bir arayış değil, topluluğun bir arada hareket etmesini sağlayan bir bağlayıcı unsur olarak da görülüyordu. Vikinglerin Hristiyanlığa geçişi, sadece dini inançlarında değil, aynı zamanda kültürel ve manevi ritüellerinde de değişikliklere yol açmıştır. Ruh çağırma ve benzeri uygulamalar genellikle sapkınlık olarak değerlendirmiş ve bu ritüeller yasaklamıştır. Ruh çağırma gibi pratikler "şeytani" ya da "tanrısız" olarak görülmüş, bunların ortadan kaldırılması gerektiği savunulmuştur. Ölüm, bir ayrılık değil; bir dönüşüm ve yeniden birleşmeydi. Bu anlayış, onların ölümden sonraki yaşama olan güçlü inançlarını ve öteki dünyayı yaşamlarının ayrılmaz bir parçası olarak görmelerini sağlar.

Ölen kişinin ruhunun Valhalla gibi bir yere ulaşacağı ya da Freyja'nın gözetimi altına gireceği umudu, manevi bir rahatlık sunmaktaydı. Vikinglerde gömme ritüelleri toplumsal bir anlam taşıyordu. Ölü gömme ritüellerinde müzik ve dans gibi unsurlar da yer alırdı. Ölen kişinin yaşadığı hayatı onurlandırmak, onun başarılarını yüceltmek ve ruhunun huzurlu bir şekilde yolculuğuna devam etmesi için bu ritüeller yapılırdı. Ölülerini iki ana yöntemle gömmeleri hem bireyin statüsüne hem de topluluk inançlarına olan bağlılıklarını ifade ederdi. Bunlardan biri yer altı mezarları diğeri ise; gemi mezarları idi. Yeraltı mezarları, genellikle daha mütevazı bir yaşam süren bireyler için tercih edilirdi. Ölen kişi, basit bir ahşap yapı ile çevrili mezara gömülürdü. Gemi mezarları ise topluluğun önemli figürleri, özellikle şefler ve savaşçılar için ayrılmıştı.

Mezar, ölen kişinin yaşamını yansıtan eşyalarla doldurulurdu.³¹⁵ Ölen kişinin ruhlar âlemine güvenli bir şekilde yürümesi için çan ayakkabı giydirilirdi; ancak bu ayakkabının neyden yapıldığı bilinmiyor.³¹⁶ Bedeni evin etrafında üç kez taşımak Erken Hristiyanlık dönemine kadar ulaşmış olan bir gelenektir. Ateş, Viking kültüründe hem arınmayı hem de ruhun yükselişini simgelerdi. Bu nedenle ölü yakma geleneği de vardı. Bu ritüelde inanışa göre, ateşin alevleri ruhu temizler ve onu maddi dünyadan manevi dünyaya taşırdı. Ateş ölümün bir son değil, yeni bir başlangıç olduğunu ifade ederdi. Alevlerin

³¹⁵ Chaillu, *The Viking Age: The Early History, Manners And Customs Of The Ancestors Of The English-Speaking Nations*, s.248

³¹⁶ Wilhelmine, *Social Scandinavia in the Viking age*, s.412

yükselişi, topluluğun gözünde ruhun yükselişini simgelerdi. İsa'nın ölümden dirilişi, toprak altına gömülme ve sonrasında yeniden hayata dönme teması, Hristiyan inançlarında güçlü bir şekilde yer buluyordu. Bu nedenle, Vikinglerin ölü yakma uygulamaları, Hristiyanlıkla uyumsuz kabul edildi ve zamanla yerini toprak altı gömme geleneklerine bırakmaya başladı.³¹⁷

5.3. Viking Hukuku

Viking dönemi hukuk sistemleri genellikle yerel toplulukların ihtiyaçlarına cevap veren Thing adı verilen meclisler tarafından belirlenirdi. Bu sistem, bireylerden ziyade, toplulukların çıkarlarını koruma üzerine kuruluydu. Dolayısıyla, bireysel hakların açıkça tanımlanması yerine, toplulukların uyum içinde yaşamasını sağlayacak düzenlemeler öncelikliydi. Kamuya açık davaların ortak noktası delil ve jüriye verilen önemdi.³¹⁸ Kadınların öldürülmesi ve erkek çocukların tercih edilmesi, Viking toplumunda cinsiyet dengesizliğine yol açmıştır. Bu husus, kadın haklarıyla çelişen bir durumdur. Bu dengesizlik, sosyal yapı üzerinde derin etkiler bırakmış, kadın nüfusunun azalması, evlilik kurumunda ve aile yapısında sorunlara yol açarak özellikle genç erkekler için ekonomik ve sosyal rekabetin artmasına neden olmuştur. Erkek nüfusunun fazlalığı, genç erkekleri alternatif arayışlara itmiştir. Seferlere katılmak, bir erkeğin toplum içindeki yerini güçlendirmesi için bir fırsat olarak görülmüştür. Kadınların öldürülmesi veya değersizleştirilmesi, Viking toplumunda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ne kadar derin olduğunu göstermektedir. Ancak, bu uygulamanın bölgesel farklılıklar gösterdiği de unutulmamalıdır. Kadınların sosyal hayatta önemli roller üstlendiği bölgelerin varlığı kayda değerdir.³¹⁹ İngiltere'nin "Danelaw" olarak bilinen bölge Vikinglerin kendi yasalarını ve yönetim sistemlerini uyguladıkları, yerel halkla etkileşimde bulundukları ve kültürlerini yerel geleneklerle harmanladıkları bir alan haline geldi. Bölgedeki yönetim, Vikinglerin eski İskandinav yasaları ile yerel Anglo-Sakson hukukunun bir karışımını içeriyordu.

³¹⁷ Wilhelmine, *Social Scandinavia in the Viking age*, s.414

³¹⁸ Wilhelmine, *Social Scandinavia in the Viking age*, s.301

³¹⁹ Sommerville, *The Vikings and Their Age*, s.8

Vikingler, Anglo-Sakson krallıklarının çoğunun ortadan kaldırılmasından ve Kuzeybatı ve Doğu Avrupa'da uzun süredir devam eden sosyo-politik yapıların dönüşümünden sorumluydu.³²⁰ Fethettikleri topraklardaki halklardan vergi toplama yoluyla ciddi bir ekonomik güç inşa ettiler. Bu bağlamda hukukun kesin ve merkezi bir yapıda olduğu söylenemez. Yerel liderler ve güçlü figürler, toplumun hukuki yapısını büyük ölçüde şekillendiriyordu. Bu liderler, genellikle topluluklarının geleneksel değerlerine ve göreneklerine dayanarak kararlar alırlardı. Bu da Viking toplumunun hukuk sisteminin ve adaletin farklı bölgelerde değişen yapıya sahip olmasına neden oluyordu. Her bölgedeki liderlerin ve toplumların farklı ihtiyaçları ve değerleri, hukukun şekillenmesinde belirleyici rol oynuyordu.³²¹

Yazılı kanunların bulunmaması ve hukukun büyük ölçüde sözlü geleneklere dayalı olarak işlemesi önemli bir noktaydı. Burada da güçlü liderler ve deneyimli yaşlı bireyler belirleyici rol oynuyordu. Arabuluculuk ve uzlaşma, Viking hukukunun barışı koruma amacını yansıtıyordu. Meclisler, sadece adaletin sağlanması değil, aynı zamanda toplumsal barışın ve güvenin devamlılığını sağlamak için önemli bir rol üstlenirdi. Toplumun huzurunu tehdit eden kan davaları yerine, tarafların anlaşmazlıklarını çözebileceği bir çözüm önerisi sunmak, Viking hukuk sisteminin önemli bir yönüydü.

Thing adı verilen açık hava meclisleri, halkın katılımına açık olan, görüşlerin serbestçe dile getirilebildiği ve toplumsal sorunların ele alındığı bir alandı.³²² Vikingler, fethettikleri yeni yerlerde, orada yaşayan halkı etkilemeden, yerel yönetimleri de bu tür meclislerle birleştirmeye çalışmışlardır. Bu hem demokratik hem de otoriter unsurların birleştiği bir yapı oluşturuyordu. İzlanda'da MS 930 civarında kurulan Athing, 6 İzlanda şefinden oluşan bir yasama organının toplantılar düzenlediği bir forumdu. Bu şefler ve şeflerin seçtiği 36 yargıç da adaletin dağıtılmasında kritik bir rol oynardı. Bu yapı bir tür "halkın meclisi" idi. Meclisin başkanı, her üç yılda bir seçilen bir hukuk sözcüsüydü ve bu kişi, Hukuk Kayası (Law Rock) adı verilen bir kayalık alanından, meclisin tüm

³²⁰ Neil Price, "Distant Vikings: a Manifesto," *Acta Archaeologica & Centre of World Archaeology*, 2019, s.117

³²¹ Logan, *The Vikings in History*, s.24

³²² Pınar Ülgen, Halil Yavaş, "Geç Orta çağ İskandinavya Toplumunda Eyalet Kanunlarına Göre Suç ve Ceza," *Tarih Okulu Dergisi*, 2018, s.122

işlemlerine başkanlık ederdi. İzlanda yasalarının üçte birini ezbere okuyarak meclisin kararlarının dayanağını açıklardı. Meclisin sonunda, vapnatak adı verilen toplu silah sallama gösterisi, bir tür onay ritüeliydi ve İzlandalıların meclisin kararına olan desteğini simgeliyordu.

Tüm bunlar Vikinglerin adaletin korunmasında, yasaların halkla bütünleşmesini sağlayan ve toplumsal bir uzlaşmayı temsil eden derin bir anlayış geliştirdiğini ortaya koyar. Çeşitlilik, farklı coğrafyalarda farklı toplumsal yapılar ve yönetim anlayışlarının ortaya çıkmasına olanak tanımıştır. Ancak 11. yüzyılın sonlarına gelindiğinde, Vikinglerin ve diğer Kuzey Avrupa halklarının üzerinde büyük bir değişim yaşanmış. Danimarka, Norveç ve İsveç gibi ülkelerde güçlü merkezi monarşilerin yükselmesi, yerel thinglerin etkinliğini ve otoritesini zayıflatmaya başlamıştır.

Bu dönemde, tek bir hükümdarın otoritesi altında birleşen krallıklar, yerel yönetimlerin ve meclislerin geleneksel işlevlerine gölge düşürmeye başlayıp merkezi yönetimin güç kazanması, yerel meclislerin daha az söz hakkına sahip olmalarına yol açmıştır.³²³ Hükümdarların daha merkeziyetçi bir yapıyı benimsemesi, yerel yasaların ve özgürlüklerin azalmasına ve Vikinglerin özgür ve demokratik katılıma dayalı yönetim anlayışının zayıflamasına neden olmuştur. Böylece, Vikinglerin özgür, yerel ve çoğulcu hukuk anlayışından, merkeziyetçi ve tek bir hükümdarın egemenliğine dayanan bir sisteme geçiş başlamıştır.³²⁴

5.4. Vikinglerde Giyim Kuşam

Vikinglerin giyim tarzı hem pratik hem de estetik açıdan onların yaşam tarzını yansıtan önemli bir unsurdur. Vikingler, çoğunlukla doğada bulunan doğal liflerden, özellikle yün ve ketenden yapılmış giysiler giyerlerdi. Kıyafetleri genellikle kat kat giyilirdi ve bu, aynı zamanda sosyal statüyü de yansıtan bir alışkanlıktı. Katmanlar, soğuk iklimde vücut sıcaklığını korurken, aynı zamanda farklı sosyal durumlar için çeşitliliği ve zenginliği simgeliyordu. Düğmeler ve metal aksesuarlar, kıyafetlerin tamamlayıcı

³²³ Anderson, "Formation and Resolution of Ideological Contrast in the Early History of Scandinavia", s.52

³²⁴ Durham, Chartrand, Harrison, Healt, **The Vikings: Voyagers of Discovery and Plunder**, s.29

unsurları olarak sıkça kullanılıyordu. Gümüş ve altın takılar da Viking kültüründe oldukça yaygındı. Takılar hem estetik hem de sembolik anlam taşıyordu. Gümüş ve altın, yüksek statü, zenginlik ve başarı simgeleri olarak kabul edilirdi. Kadınlar boyunlarına gümüş ve altın gerdanlık takardı.³²⁵ Özellikle savaşçılar, liderler veya zengin tüccarlar, takılarını sosyal kimliklerini ve güçlerini göstermek için kullanırlardı. Hem erkekler hem de kadınlar, bel hizasında veya daha uzun tunikler giyerlerdi.³²⁶ Erkekler genellikle yün veya keten pantolonlar tercih ederdi; bu kumaşlar, soğuk iklimde sıcak tutan özellikleriyle öne çıkıyordu. Kadınlar ise, uzun etekler veya elbiseler giyerlerdi. Özellikle soğuk ve zorlu hava koşullarında, ayakları daha iyi koruyan ve su geçirmez özellik taşıyan botlar tercih edilirdi.

Vikinglerin saç ve sakal stilleri sosyal statü, güç ve cesaret simgeleri olarak büyük bir anlam taşırdı. Köleler saçları ve sakalları traşlı olur beyaz giysiler giyerlerdi.³²⁷ Viking erkeklerinin uzun saç bırakması, güç ve cesaretin bir göstergesi olarak kabul ediliyordu. Uzun saçlar, aynı zamanda özgürlüğü ve bağımsızlığı simgeliyordu; çünkü bu dönemde uzun saç, bir kişinin özgür bir birey olduğunu ve toplumdaki yerini gururla taşıdığını ifade ederdi. Saçlar, genellikle örgülerle şekillendirilirdi savaşçılıkla özdeşleşen cesur ve özgün bir görünüm elde edilirdi. Saç süslemelerinde metal takılar ve boncuklar gibi aksesuarlar kullanılması, bireylerin sosyal statüsünü ve kişisel tarzlarını vurgulamak için önemli bir rol oynardı. Bu tür aksesuarlar, aynı zamanda sahiplerinin güçlerini ve zenginliklerini simgeliyordu. Viking kadınları da saçlarını uzun tutarak, benzer şekilde özgürlük ve güzellik simgesi olarak kabul ediyorlardı. Kadınlar genellikle saçlarını başlarının üst kısmında toplar veya örgülerle boncuk ve metaller ile süslerdi.³²⁸

³²⁵ Fadlan, **Seyahatname**, s.76

³²⁶ Wilhelmine, **Social Scandinavia in the Viking age**, s.76 Viking kıyafetleri ile ilgili buluntular için bkz. Jane Kershaw, Catrine Jarman, Henry Weber and Mark Horton, "The Viking Great Army North of the Tyne A Viking Camp in Northumberland? Ed. Charlotte Hedenstierna-Jonson and Irene García Losquiño, **Viking Camps: Studies and Comparison**, 2023, s.104

³²⁷ Wilhelmine, **Social Scandinavia in the Viking age**, s.75

³²⁸ Wilhelmine, **Social Scandinavia in the Viking age** s.80

5.5. Vikinglere Ait Sözlü ve Yazılı Kaynaklar

Viking inançlarının ve mitolojilerinin bir kısmına hâkimiz. Kayıtlar oldukça azdır.³²⁹ Mevcut kaynaklar onların saldırılarına maruz kalan toplumlar tarafından kayda alınmıştır ve bu kayıtlar çok katmanlı ve çeşitlidir. El yazmaları ve arkeolojik kalıntılar ve bunların yanı sıra sözlü gelenek ürünlerini içerir. İskandinav mitlerinin detaylandırılması önemli üç kaynağa dayanır. Vikinglere dair yazılı kaynakların en önemli ve en eski örneklerinden biri, İskandinav sagaları olarak bilinen destanlardır. Bu sagalar, Vikinglerin kahramanlık hikâyelerini, aile tarihlerini, denizcilik serüvenlerini ve toplumsal yapılarındaki dinamikleri anlatır. Ancak bu sagaların çoğu, Vikinglerin Hristiyanlığa geçişinden sonra, 12. ve 13. yüzyıllarda yazıya dökülmüştür. Bu da Viking kültürünün bir dereceye kadar Hristiyan etkisiyle şekillendiği anlamına gelir.

En bilinen sagalar arasında Njal's Saga, Egils Saga ve Laxdaela Saga yer alır. Bu metinlerin yazılış zamanı göz önünde bulundurulduğunda, bazı tarihsel detayların efsaneleşmiş veya kültürel etkilerle harmanlanmış olabileceğini unutmamak gerekir. Özellikle Anglo-Sakson kronikleri ve Frankish Annals gibi metinler, Vikingleri ve onların Avrupa'daki saldırılarını kaydeden önemli yazılı kaynaklardandır. Bunlar, Vikinglerin Avrupa'daki eylemlerini ve etkilerini anlatan başlıca belgeler arasında yer alır. Bu kaynaklar, Vikinglerin 9. ve 10. yüzyıldaki istilaları ve Vikingler hakkında dışarıdan bir bakış sunar. Hristiyanlığa geçiş ile, din değiştiren bazı Viking liderleri ve rahipleri tarafından yazılmış metinler de vardır. Viking mitolojisi günümüze edebi değeri ile bilinen eddalar vasıtası ile ulaşmıştır.³³⁰ Edda adlı eski İskandinav şiirleri, Vikinglerin dini inançları hakkında en kapsamlı kaynaklardan biridir. Poetical Edda ve Prose Edda, Viking tanrıları ve mitolojik öykülerinin detaylarını içerir. Bu metinler, özellikle Odin, Thor ve Freya gibi tanrıların hikâyeleriyle, Vikinglerin evren anlayışını ve ölüm sonrası yaşamla ilgili görüşlerini anlatır. Bu metinler Norse dilinde yazılmıştır. Orta çağ boyunca İskandinavya dili olup bu coğrafyada konuşulmuş olan Norsça, sonraları Hristiyanlık ile tanışıp kaynaşmanın ardından yerelleşmiş ve bugünkü İskandinav dillerine ayrılmıştır. İki adet Edda bulunur. Edda'nın kelime anlamı büyük anne, ana ya da kadın anlamı

³²⁹ Cemile Akyıldız Ercan, "Germen Mitolojisinde **Yaratılış**" Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Erzurum 2014, s.124

³³⁰ Aygün, "Türk Tarihinin Kaynakları Olarak İskandinav Sagaları," s.49

taşıdığı konusunda görüşler vardır.³³¹ Nesir Edda, Manzum Edda'dan yararlanılarak 13.yy. ortalarında İzlandalı şair ve tarihçi Snorri Sturluson tarafından kaleme alınmıştır. İskandinav mitolojisi ve kahramanlıklarını gelecek kuşaklara aktarmak hedeflenerek ortaya konulmuştur. Manzum Edda'da yer alan bazı şiirlerden alıntı yapılmıştır. Vikinglerin runik alfabesi³³² şiir dizelerinde göze çarpar. Bazen Hristiyanlığın getirdiği bazen de Pagan söylemleri metinlerin havasını değiştirerek farklı bir hava oluşturur.³³³ Run taşları ise Vikinglerden kalan bir diğer kaynaktır. Mitolojilerinin temelini oluşturur ve aynı zamanda onların yaşayışları hakkındaki bilgileri günümüze taşır. Kendi dillerinde işledikleri bu taşlar dört ile on ikinci yüzyıllar arasında dikilmiştir. Hristiyanlaşma ile run taşı dikimi de son bulmuştur. Bu durum onlardan edindiğimiz bilginin güvenilirliği konusunda tereddüte yol açmamalıdır.³³⁴ Din değiştirme sürecinde ise run taşlarında herhangi bir tahrifat görülememiştir. Kısa beyitler, anıt kitabesi veya kült olan objelerde bu taşların ölçüleri farklılık gösterir. Bazıları bir ele sığar, bazıları ise üç metreye kadar ulaşır. Üzerinde yazılanlar ve resmedilen oldukça önemlidir.

³³¹ Selahattin Özkan, "Viking Mitolojisinin Temelleri ve Tarihsel Kaynakları", **Orta çağ Araştırmaları Dergisi**, C-I, Sayı1, Ankara 2018, s.68

³³² **Viking Runik Alfabesi**, "Futhark" alfabesi de denen Kuzey Germen/İskandinav run yazıları M.S 200 yıllarından 1200'lü yıllara dek Kuzey Avrupa, İskandinavya ve Gotland'dan İngiltere'ye kadar bir alanda, genelde güney İskandinavya'da (Jütland ve Gotland Adaları) savaşta ölenlere anıt yazısı olarak yaygınlaşmıştır. Bunlar Vikingler zamanı denen MS 793-1064 arasında sayısı 6500'ü bulan kaya yazıtlarıdır. 4-5 bini İskandinavya genelinde, 2-3 bini ise İsveç'te bulunur ve en meşhuru "Rök Yazıtı"dır. Germen runlarıyla ilgili diğer en güçlü tez Batı Hunlarıyla yaşayan Gotların, İskandinavya'ya bu yazıyı taşımış olduğudur. Bu konuda oldukça yeterli dilbilimci yanında Edda Destanları da runik harflerde Türkleri işaret etmektedir ve run yazılarını icat etti denilen mitolojideki baştanrı Oden, Odin veya Wodan'ın da Türk olduğu ve run harflerinin böylece Türklerden geldiği eddalarda kayıtlıdır. Norveçli araştırmacı Shell Artun'un 12 Ekim 1994 tarihli Oslo Üniversitesi Gazetesi "runik yazılar Orta Asya'dan geliyor, Alman kökenli değil, Türk kökenlidir. Bilinen ve zannedilenden 2000 yıl daha eskidir sözü önemlidir. Kuzey İskandinav Germenlerinin kayalara işlenen runik yazılarının Kuzey Latin, Grek, İtalya/Etrüsk veya Kimbern alfabesinden esinlendiği kuramları mevcuttur. Diğer en güçlü tez. Batı Hunlarıyla yaşayan Gotların, İskandinavya'ya bu yazıyı taşımış olduğudur. Daha fazla bilgi için **bkz.** Nejdet Keleş," Kuzey Germen-İskandinav Runik Alfabe "Futhark"ın Türk Tamgaları-Göktürk Alfabesi ile Ortak Kökeni,"**Pamukkale Üniversitesi 17. Uluslararası Deyişbilim Sempozyumu**, Denizli 2017, s.7

³³³ Rhys Paul Mountfort, **Kadim Viking İrfânı: İskandinav Runik Alfabesi**, Çev.Araksi Büyüktaşçıyan, Ayna

Yayınevi, İstanbul 2012, s.39

³³⁴ Snorri Sturluson, **Nesir Edda: Viking Mitolojisi**, Çev. Selahattin Özkan, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2016, s.147

SONUÇ

Vikinglerin keşfetme arzusu ve macera dürtüsü genişleme amaçlarını etkileyen faktörlerden biriydi. Yeni kara parçaları bulmak, farklı kültürlerle tanışmak ve bilinmeyen keşfetmek önemliydi. Viking liderleri topluluklarını birleştirip güçlü bir idare oluşturmak amacı gütmüşlerdi. Bu içsel istikrarı sağlamak ve dışarıya karşı güçlü bir duruş sergilemek anlamına geliyordu. Vikinglerin genişlemesi çeşitli faktörlerin etkileşimi ile şekillenmiştir ve tek bir nedenle açıklanamaz. Ticaret, toprak edinme, savaş, keşif ve kültürel dinamikler genişleme stratejilerinde önemli rol oynamıştır. Manş Denizi'ni aşarak İngiltere, İrlanda ve Fransa kıyılarına düzenledikleri saldırılar ile korku salan deniz korsanları olarak tanınmışlardır. Viking inancı, zengin mitolojisi toplumlarını bir araya getiren unsurlar olmuştur. Geniş fetih ve keşif alanları sayesinde pek çok farklı toplum üzerinde kalıcı etkiler bırakmış, aynı zamanda bu toplumlarla da etkileşime girerek kültürel zenginleşmeye yol açmışlardır. Kültürel alışveriş, Vikinglerin etkilediği toplumların yalnızca askeri veya ekonomik olarak değil, kültürel ve entelektüel olarak da dönüşüm geçirmesine yol açmıştır.

Vikingler, ordularını güçlü bir hiyerarşiyle yönetmiş olup bunun yanı sıra her bireye kendi yaratıcılığını ve savaşçı ruhunu ortaya koyma fırsatı vermiştir. Bu esnek liderlik yapısı, savaşın her anında stratejik bir avantaja dönüşmüştür. Vikingler'in düşmanları üzerindeki psikolojik etkisi savaş stratejilerinin bir parçası haline gelmiştir. Vikingler doğanın derin bir ruhsal ağla örülü olduğuna inanan bir topluluk olarak, ritüelleri ve ibadetleri ile bu evrensel bağa olan saygılarını ifade etmiş olup Tanrılar ve ruhlarla kurulan ilişki ile sadece dini bir pratik değil, aynı zamanda hayatın her alanını şekillendiren bir dünya görüşünü benimsemişlerdir. Özellikle doğada kutsal kabul edilen alanlarda gerçekleştirilen ritüellerle hem toplumsal bağlarını güçlendirmiş hem de doğayla uyum içinde yaşama amacını taşımışlardır. Ritüelleri bireylerin ve toplulukların geleceğe olan bakışını şekillendirirken, aynı zamanda toplumsal düzeyde adaletin sağlanması ve yönlendirilmesi açısından da önemli bir işlev görmüştür. Diğer yandan Vikinglerde statü algısı, kişinin sadece maddi başarı veya sosyal konumu ile ölçülmemiş, savaşçı kimliği, cesareti, kahramanlık anlayışı ve topluma olan katkılarıyla da yansıtılmıştır. Statü, bir kişinin içsel gücü, kahramanlık ruhu ve topluma katkısı ile doğrudan ilişkilendiriliyordu. Vikingler, sadece fiziksel güçleriyle değil, aynı zamanda

zekâları, liderlik yetenekleri ve etik değerleriyle de saygı görüyordu. Toplum, bireyleri sadece işlevsel rollerine göre değil, aynı zamanda onların toplumsal değer yaratma biçimlerine göre de değerlendiriyordu. Bir Viking savaşçısının zaferleri, onun statüsünü yükseltirken, bu zaferin ardından gelen onurlandırma ve takdir topluluk içindeki konumunu pekiştiriyordu. Bunun yanı sıra, Vikinglerin yaşam felsefesi, kişisel başarı ve toplumsal aidiyetin birleşiminden doğuyordu. Örneğin, bir Viking'in toplum içinde saygı görmek için yalnızca bireysel zaferlerini değil, aynı zamanda liderlik ve sorumluluk becerilerini de gösterebilmesi gerekirdi. Saç stilleri, giyim, kuşam ve takılar gibi unsurlar, sadece bireysel zevkleri değil, aynı zamanda kişinin toplumsal konumunu ve kimliğini ifade ediyordu. Böylece, toplumsal statü, savaş alanındaki zaferlerden daha fazlasını ifade etmekteydi. Kişilik, değerler ve toplumsal bağlar bu statünün belirleyicisi haline gelirdi.

Böylece tüm bu değerler ve etkiler ile denizlerin cesur hükümdarları olarak başladıkları tarih yolculuklarında bir süre boyunca parladılar ve sona geldiler. Günümüze kadar uzanan bir efsane oldular. Yağmaladıkları köyler, yaktıkları manastırlar ve ele geçirdikleri hazineler ile savaşçı yönlerini ortaya koymuşlardı. Değişen ekonomik şartlar, siyasi gelişmeler ve diğer medeniyetler ile olan çatışmalar ise Viking kültürünü gerletti. Saldırıları ve yağmaları onların Avrupa toplulukları ile düşmanlıklarını arttırdı. Bulundukları yerleşim yerlerindeki varlıkları zamanla azalarak yerlerini istikrarlı devlet yapılarına bıraktı. Viking, akınlarının sona ermesi, Yeni Çağ'a geçişin bir simgesi oldu. Kültürel etkileşimlerle şekillenen Viking mirası, kökleri derinleşen medeniyetler ve devlet yapıları tarafından yavaşça eritildi. Fransızlar, Sen Nehri ve Belçika'yı kapsayan bölgelerden Vikingleri çıkardığında, İngilizler de benzer şekilde İrlanda, İskoçya ve İngiltere topraklarında Vikingleri yenerek bu toprakları geri aldı.

Hristiyanlık, Vikinglerin pagan inançlarının yerini alırken, bu dönüşüm zorlu olsa da, Vikinglerin tarih sahnesindeki yerini bir medeniyetin dönüşümünün ve uyumunun örneği olarak belirginleştirdi. Sonuç olarak, Vikinglerin mirası, yalnızca savaşın ve kahramanlık anlayışının izlerini değil, aynı zamanda kültürel değişimin, toplumsal dönüşümün ve medeniyetlerin birleşiminin bir sembolü haline geldi. Bu miras, Vikinglerin dünya üzerindeki etkilerinin, yalnızca askeri zaferlerle değil, aynı zamanda kültürel katkılarıyla da şekillendiğini göstermektedir.

BİBLOGRAFYA

- Acemoğlu, Daron ve James A. Robinson, **Ulusların Düşüşü: Güç Zenginlik ve Yoksulluğun Kökenleri**, çev. Faruk Rasim Velioğlu, Doğan Yayıncılık, İstanbul 2012.
- Ahmetbeyoğlu, A., “Avrupa Hun ve Hazar Devletlerinin İktisadî Gelir Kaynakları,” **Belleten**, C-LXIX, Sayı 254, Ankara 2005, S.118-129.
- Akinci, K., “Kelt Kültürü Arkeolojisi,” **Manisa Celal Bayar Üniversitesi**, Manisa 2023, S.1-16
- Akyildiz E.C., “Germen Mitolojisinde Yaratılış,” **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C-XVIII, (1), Erzurum 2018, s.121-132
- Alasania, G., “Gürcistan Kıpçakları,” **Türkler**, ed. H. C. Güzel-K. Çiçek-S. Koca, C-Ii, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002.
- Alcuin, **Letter of Alcuin to Ethelred, King of Northumbria (793, after 8 June)**, English Medieval Documents, Cilt-I, 1979.
- Algül, Hüseyin ve Çetin, Osman, **İslam Tarihi**, C-Iii, İstanbul 1991.
- Alkan, Ş.O., “Sosyal Demokrasinin İskandinavya’daki İzdüşümü: Akıncı Vikinglerden Uzlaş Kültürüne Geçiş”, **Çankaya Üniversitesi Beşerî ve Sosyal Bilimler Dergisi**, C- XI, (1), Ankara 2014, S.75-99
- Altundağ, N., “Endülüs Emevîlerinde Birinci Büyük Fitne Dönemi,” **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul 2020, S.792
- Altunay, Erhan, **Kelt ve Germen Paganizmi**, Destek Yayınları, İstanbul 2019.
- Altunay, Erhan, **Kadim Cadılık Öğretisi Wicca**, Destek Yayınları, İstanbul 2020.
- Anderson, C.E., “Formation and Resolution of Ideological Constrast in the Early History Of Scandinavia”, **University of Cambridge**, Birleşik Krallık, s.1-164
- Antonsson, H., “King Knútr the Great in the Early Scandinavian Histories,” **ResearchGate**, C-57, (1), English 2018, S.39-66
- Aristizaba, Lucas Villegas, **Norman and Anglo-Norman Participation in the**

Iberian

Reconquista c. 1018- c. 1248. University of Nottingham Doctor of Philosophy Thesis, Haziran 2007.

Arslan, K. S., “Korkunun Kadınları: Cadılar ve Cadıcılık,”**Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, C-Xiii, (2), Sivas 2010, S.38-64

Artamonov, M.İ., **Hazar Tarihi: Türkler, Yahudiler ve Ruslar**, çev. D. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2004.

Aygün, Emre, **Viking Destan; Egill’in Sagası**, Kaynak Yayınları, İstanbul 2015.

Aygün, E.,”Türk Tarihinin Kaynakları Olarak İskandinav Sagaları,” **Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İzmir 2012, s.1-112

Ayönü, Yusuf, **Selçuklular ve Bizans**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2014.

Bates, D., **Normandy Before 1066**, Essex, London 1982.

Barret, J.H.,” What Caused the Viking Age?”**Norwegian University of Science and Technology**, 2008, s. 671-685

Bauduin, Pierre, **Vikinger** 2.B, çev. İsmail Yeryüz, Dost Yayınları, Ankara 2019.

Bauer, Susan Wise, **Orta Çağ Dünyası**, çev. M. Moralı, Alfa Yayınları, İstanbul 2014

Bibire P.,”Myth and Belief in Norse Paganism”,1991, s.1-22

Bill, Jan, **Viking Trade and Settlement in Continental Western Europe: Viking Ships and**, Tusculanum Museum Press, Copenhagen 2010.

Bill, Jan, **Viking Ships and The Sea, The Viking World**, ed. Stefan Brink, Neil Price, Routledge, Taylor & Francis, New York 2008.

Bill, J.,”Ships and Seamanship”In Ed.P. Sawyer, **The Oxford Illustrated History Of Vikings**, Oxford University Press, Great Britain 1997, S.182-185

Bilmen Ö. N., **Muvazzah İlmi Kelam**, Bilmen Yayınevi, 1972.

Bolton, Timothy, **Cnut the Great**, Yale University Press, London 2017.

Bradley, Richard Peter Skoglund, Wehlin Joakim, **Imaginary Vessels in the Late Bronze Age of Gotland and Scandinavia: Ship Settings, Rock Carvings and Decorated Metalwork**, Current Swedish Archeology, (18), Swedish 2021.

Bremensis, Adamus, **Barbarlıktan Medeniyete Vikingler: Hamburg Kilisesi**

Piskoposları Tarihi, çev. Selahattin Özkan, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2017.

Brink, Stefan ve Price Neil, **Viking Dünyası**, çev. Ebru Kılıç, Alfa Yayınları, İstanbul

2015.

Britta, Nurmman, vd., **The Vikings Recreated in Colour Photographs**, The Crowood Press, Great Britain 1997.

Browne, G.F., Alcuin of York, Puplished Under The Direction of The Tract Commiter, Londra 1908.

Bugge, A., ‘‘Seafaring and Shipping During the Viking Ages,’’ **Saga Book Of The Viking Club**, C-Iv, London 1909, S.13-28

Cardini, Franco, **Avrupa ve İslam**, çev. Gürol Koca, İstanbul 2004.

Chaillu, Du, Belloni, Paul, ‘‘The Viking Age: The Early History, Manners and Customs Of The Ancestors Of The English-Speaking Nations,’’ University Of Toronto, Newyork 1890.

Coupland, S., ‘‘The Carolingian Army and the Struggle Against the Vikings,’’ **Viator Medieval and Renaissabce Studies**, C-Xxxv, Los Angeles 2004, S.49-70

Cross, S.H ve Wetzor S., **The Russian Primary Chronicle**, Rusia 1953.

Cüveyni, Alaaddin Ata Melik, **Tarih-i Cihangüşa**, çev. Mürsel Öztürk, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.

Çelikcan, E., ‘‘Birinci Haçlı Seferleri Öncesinde Güney İtalya,’’ **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul 2021, S.1-274

Dadan, A., ‘‘Tarihte İslam Dünyasını Hedef Alan Viking Saldırıları,’’ **Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İSTEM**, C.Xiii, (25), Konya 2015, S.111–124

Damar, Ç., ‘‘Peçenekler ve Kıpçakların Bizans Devleti ile Olan İlişkileri,’’ **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Elâzığ 2016, s.1-124

Daş, M., ‘‘Normanlar, ‘‘Gesta Roberti Wiscardi’’ ve Malazgirt Savaşı’’, **İÜEF, Tarih Dergisi**, Sayı 71, İzmir 2020, s.83-90

David, Crouch, **The Normans: The Normans of A Dynasty Hambledon Continuum**, Unkno, New York 2002.

Davidson, E H.R., **Gods and Myths of Northern Europe**, Penguin Books, Harmondsworth 1965.

Demandt, Alexander, **Keltler**, Çev.Refik Ünal, Runik Yayınları, 2021.

- Demirhan, Ahmet, “Cadılar, Gezgin Ruhlar, Ginzburg ve Eliade: 'Şamanlık Nedir?’ Sorusuna Analitik Bir Yaklaşım,” **Milel ve Nihal**, C-Xix, (2), İzmir 2022, s.253- 280
- Demirkent, Işın, **Türkiye Selçuklu hükümdarı I. Kılıç Arslan**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2014.
- Diamond, Jared, **Çökmüş Medeniyetler Nasıl Ayakta Kalır Ya da Yıkılır**, çev. Elif Kırıl, Timaş Yayınları, İstanbul 2006.
- Dunlop, Douglas Morton, **Hazar Yahudi Tarihi**, çev. Zahide Ay, Selenge Yayınları, İstanbul 2008.
- Durham, K. R. vd., **The Vikings: Voyagers of Discovery and Plunder**, Opsrey Puplicing, Oxford 2006.
- Durham, Keith K., **Viking Longship**, Osprey Publishing, Oxford 2002.
- DzhaKson, T.,” Marriages and Political Alliances in Madieval Scandinavia in the Light of Old Norse- Sources Icelandic,”**Scandinavian Academic Press**, Oslo 2019, s.323-333
- Er, F., “Moğol Hakimiyetine Kadar Kafkasya’da Kuman-Kıpçak Varlığı,” **Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bursa 2002, s,1-96
- Ercan, E.,” Germen Mitolojisiinde **Yaratılış**”**Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Erzurum 2014, s.121-132
- Fadlan, İbn, İbn **Fadlan Seyahatnamesi**, çev. Razaman Şeşen, Bedir Yayınevi, İstanbul 1975.
- Fadlan İbn, “Seyahatname,” çev. Lütü Doğan, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C.I-Ii, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1954, S.59-80
- Ferguson, Robert, **The Hammer and the Cross: A New History of the Vikings**, PenguinBooks, London 2009.
- Flathe, R ve Richard A., **The Conversion of Europe: From Paganism to Christianity 371-1386 AD**, California 1998.
- Foot, Peter Gotfrey ve David M., **The Viking Achievement**, Sidgwick&Jackson

- Puplisher, London 1970.
- Gabriel, J., "Among the Norse Tribes", **Aromco Word Publishing**, C-L, (6),1999, S.1
- Gabrielle, M., **An empire of memory: The legend of Charlemagne, the Franks And Jerusalem before the First Crusade**, Oxford University Press, 2011
- Genç, Ö., "Charlemagne ve Karolenj Rönesansı", **Gazi Üniversitesi Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ankara 2012, S.4-429
- Goff, Jacques Le, **Orta çağ Batı Uygarlığı**, çev. Hanife-Uğur Güven, Doğu Batı Yayınları, İzmir 2021.
- Goetz, W., "The Linguistics of Blot, **University of Washington**",2014 s.1
- Gökbel, Ahmet, **Kıpçak Türkleri**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2002.
- Gölgesiz, K.S., "Xi. Yüzyılda Bizans-Norman İlişkilerine Bakış", **Tarih İncelemeleri Dergisi**, C.Xxvii, (1), 2012, S.1-118
- Gönençgil, B.ve Vural G., "Çevre Tarihi Açısından Küçük Buzul Çağı ve Sosyal Etkileri" **TÜCAUM, Uluslararası Coğrafya Sempozyumu**, Ankara 2016, S.10-25
- Guerber, Helene Adeline, **Orta çağ Efsaneleri**, çev. S. B. Çağlayan, İlya Yayınevi, İzmir 2009.
- Gül, Muammer, **Orta çağ Avrupa Tarihi**, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2009.
- Güler, Ö., "Osmanlı Öncesinde Altın Orda Devleti Dış İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme", **Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi**, Elâzığ 2018, S.37-99
- Gür, N., "Köle Ticareti ve Ekonomik Gelişme", **Uluslararası Ekonomi ve Yönetim Dergisi**, C-İi, (2), 2014, S.49-62
- Green Steven S., "Rollo the Viking", **Scribd**, 2018, s.1-19
- Hale, J.R., "The Viking Longship ", **Scientific American**, C- Cclxxxvii, (2), 1998, S.56-63
- Haskins, Charles Homer, **The Normans in European History**, Cambridge 1915.
- Haslam, J., "King Alfred and the Vikings: Strategies and Tactics 876-886 AD", **Anglo-Saxon Studies in Archaeology and History**, ed. Sarah Semple, Vol-13, Oxford University School of Archaeology, 2005.
- Haywood, John, **Historical Atlas of the Vikings**, Penguin Books, Great Britain 1995.

- Heaton, Herbert, **Avrupa İktisat Tarihi**, çev. Mehmet Ali Kılıçdalı, C-I, Ankara 1985.
- Helmersen, Kristian, **Harald Hardrada King of Norway 1046-1066**, Viking Gemi Müzesi.
- Holman, Katherine, **History Dictionary of the Vikings**, Scarecrow Press, Oxford 2023.
- Howorth, H., “The Ethnology of Germany.- Part Vi. The Varini, Varangians, and Franks”, **The Journal of the Anthropological Institute of Great Britain And Ireland**, C.Xii, Ireland 1883, S.525-553
- İbnü’l-Esîr, El-**Kâmil fi’t-târîh**, çev. Ahmet Ağırakça, Bahar Yayınları, C-Vii, İstanbul 1986.
- İmamüddin, Muhammed, **Endülüs Siyasi Tarihi**, çev. Yusuf Yazar, Ankara 1990.
- İmanow, A., “Mitoloji ve Modern Dünya Halklarının Kültüründeki ‘Kurt’İmgesinin Rolü ve İşlevi ile Dünya Sinema Filmlerindeki Kurt İmgesinin Karşılaştırması,”**İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul 2021, S.5-126
- İngram, J., **The Anglo Saxon Chronicle**, London 1823.
- İstahri, **Ülkelerin Yolları**, çev. Murat Ağarı, Ayışığı Kitapları, İstanbul 2015.
- İstahri, **Kitâbü’l-Mesâlik ve’l-Memâlik**, Brill Press, Napoli 1870.
- Jones, Gwyn, **A history of Vikings**, Oxford Univesity Press, London 1968.
- Kafesoğlu, İbrahim, **Türk Milli Kültürü**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2010.
- Kaşgarlı, Mahmud, **Divanû Lûgat-it-Türk**, C-I, Ttk, 2006
- Kalanisi, İbn, **Şam tarihine Zeyl: I. ve II. Haçlı Seferleri Dönemi**, çev.O. Özatağ, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2015
- Karaduman, Y.,”Endülüs Müslümanlarının Kuzeyli Hasımları: Vikingler, ”**Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, (11), Denizli 2024, S.452-466
- Karagöz, S.,”Vikingler ve Viking İstila Çağı (M.S. 793-1066), **Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi**, Aksaray 2014, S.1-157
- Karakuş, N., “Norman Paralı Askerlerinin Anadolu’daki Faliyetleri ve Türkler”, **Hitit Üniversitesi**, Çorum 2023, s.128-146

- Karatay, O., “Kara Deniz İsmi: Hazar ve Bulgar Boyutundan Bir Bakış,” **Karaden Uluslararası Bilimsel Dergisi**, (2), İzmir 2009, S.53-73
- Kavas, İ., “Vikink Coğrafyası ve Vikinglerde Sosyo-Ekonomik Yapı,” **The Journal of Academic Social Science Studies**, Eskişehir 2018, S.458-470
- Kavas, İ., “Selçuklularda ve Normanlarda Veraset: Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım” **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ankara 2017, S.61-244
- Kavas, İslam, **Norman Hanedanının Kuruluşu ve Normanlarda Veraset**, İlksad Yayınları, Ankara 2022.
- Kaya, Mehmet Ali, **Anadolu’da Galatlar ve Galatya Tarihi**, Bilge Kültür Sanat Yayınları, Konya 2011.
- Kenesbay, Musaev, **Kıpçaklar ve Ana Kıpçakça**, çev. Elmira Baimukhambetova, Gazi Türkiyat, 2020.
- Keleş, N.”Kuzey Germen/İskandinav Runik Alfabe “Futhark”ın Türk Tamgaları/ Göktürk Alfabesi ile Ortak Kökeni,” **Pamukkale Üniversitesi 17.Uluslararası Deyişbilim Sempozyumu**, Denizli 2017, S.1-16 KLINGENMITH, Annie, **Stories of Norse Gods And Heros**, Planagfan Publisher, Chicago 1894.
- Kershaw, J., Henry W. vd.,”The Viking Great Army North of the Tyne A Viking Camp İn Northumberland? ed. Charlotte Hedenstierna-Jonson and Irene García Losquiño, **Viking Camps: Studies and Comparison**, 2023, s.97-114
- Keynes, S., **The Vikings in England**, The Oxford Illustrated History of The Vikings, ed. Peter Sawyer, C-Dccxc, (1016), Oxford University Press, U.K.,1997.
- Koca, S., “Türklerin Göçleri ve Yayılmaları”, Ed. H. C. Güzel-K. Çiçek-S. Koca **Türkler**, C-I, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, S.652-665
- Korkmaz, Asım, **Orta Çağ Avrupası’nın Güçlü Cengaverleri: Kuman-Kıpçaklar**, Ötüken Neşriyat, Ötüken Yayınları, Ankara 2019.
- Kurat, Akdes Nimet, **IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri**, Ttk Yayınları, Ankara 2000.
- Komnena, Anna, **Alexiad.** çev. Bilge Umar, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1996.
- Komnena, Anna, **Alexiad**, C-Vi, 1890.
- Kozan, M.,”Kuzey Mitolojisinin Günümüz Popüler Kültürüne Yansımaları”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, (173), Ankara 2014, S.245- 254

- Kozan, M., "Gotların Kökeni ve Anayurdu", **Tarih Araştırmaları Dergisi**, (55), Ankara 2014, S.71-90
- Kuzgun, Ş., "Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerliğinin Doğuşu", **Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Kayseri 1983, 59-82
- Küçüksipahioğlu, Birsal "The Normans (Normanlar)", **Tarih Dergisi**, Sayı 38, İstanbul 2003, s.177-182
- Kjesrud, K., Iversen, F., "Viking Wars" **Norwegian Archaeological Society**, Oslo 2021, s.9-12
- Larson, Laurence Marcellus, **Canute the Great; and the Rise of Danish Imperialism During the Viking Age**, London 1912.
- Lazslo, Rasonyi, **Türk Devletlerinin Batıdaki Varisleri ve İlk Müslüman Türkler**, haz. S. K. Seferoğlu-A. Müderrisoğlu, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1983.
- Lester, Lurence vd. , "The Seine, the River Dedicated to Paris", **Sarbonne Universite Paris** 2023, s.673-697
- Lindow, John, **Norse Mythology: A Guide to the Gods, Heroes, Rituals, and Beliefs**, Oxford University Press, New York 2002.
- Lindholm, David ve Nicolle, David, **The Scandinavian Baltic Crusades 1100-1500**, Osprey Publishing, Oxford 2007.
- Logan, F. Donalt, **The Vikings in History**, Rountlenge Press, Newyork 1983.
- Louis, Frederic., **Medeniyet Tarihi**, çev. Vahdet Gültekin, Doğan Kardeş Yayınları, Cilt Ii, İstanbul 1974.
- Mallory, James P., **Hint-Avrupalıların İzinde: Dil, Arkeoloji ve Mit**, çev. Müfit Günay, Dost Kitabevi, Ankara 2002.
- Masatoğlu, M., "Viking ve Hint Mitolojilerinde Yılan İmgesi," **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Dini Araştırmalar Dergisi**, C.Xxii, (56), Ankara 2019, S.391-408
- Mcnallen S.A., vd., **Afa Book of Blotar and Ritual**, Asatru Folk Assembly Press, Nevada City 2009, s.12
- Melnikova, E., "How Christian were Viking Christians?", **Ruthenica**, Ek: 4, 2011, s.90-107
- Mesudi, **Murûc Ez-Zeheb**, çev. A Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2004.
- Mountfort, Rhys Paul, **Kadim Viking İrfânı: İskandinav Runik Alfabesi**, çev.

- Araksi Büyüктаşçıyan, Ayna Yayınevi, İstanbul 2012.
- Mitchell, Stephen, **Anatolia Land, Man and Gods in Asia Minor Vol. I: The Celts At the Impact of Roman Rule**, Oxford University Press, New York 1993.
- Munch, Peter Andreas, **Norse Mythology Legends of Gods and Heroes**, çev. Sigurd Bernhard, The American-Scandinavian Foundation, New York 1926.
- Nice, Harmony, **Wicca-Cadılık ve Majiye Modern Bir Rehber**, çev. Saadet Aydın, Orion Spring, Great Britania 2018.
- Ögel, Bahaeddin, **Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları I**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1971.
- Ögel, Bahaeddin, **Türk Mitolojisi**, Altın Ordu Yayınları, 2020.
- Ögel, Bahaeddin, **Türk Mitolojisi (5.b)**, Ttk, C-I, İstanbul 2010.
- Öner, Demet, “Deniz Ticaretinde Limanlar ve Türkiye Uygulaması”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul 2015, s.1-153
- Özbay, S.,”Bizans’a Giden Yolda Varengler (11. yy)”, **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara 2020, S.1-177
- Özbey, M.T., “Viking Gemiciliği,”**Ankara Üniversitesi Sosyalbilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara 2015, S.1-162
- Özcan, A.T., “Novgorod I. Kroniğinde İstanbul’un Latinlerce İşgali ile İlgili Kayıtlar”, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, C.Xxiv, (1), Kütahya 2009, S.101-116
- Özdemir, M. A., “İklim Değişimleri ve Uygarlık Üzerindeki Yansımalarına İlişkin Bazı Örnekler”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C- Vi, (2), Afyon 2004, S.175-192
- Özkan, S.,”Bizans’taki Varenglerin İskandinavya’daki Dinsel Fethe Etkileri,”**Tarih İncelemeleri Dergisi**, C-Xxx, (2), Ankara 2015, S.525-543
- Özkan, S.,”Viking Mitolojisinin Temelleri ve Tarihsel Kaynakları,”**Orta çağ Araştırmaları Dergisi**, C-I, (1), Ankara 2018, S.68-84
- Özkan, S.,”Anadoluda Bir Viking Haçlısı: Svend Svensson”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, C.Xxxv, (2), Ankara 2018, S.154-161
- Özkan, S., “İskandinavya’nın Hristiyanlaşmasında İngiltere’de Kurulan Viking Kolonilerinin Etkisi”, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, C-Xxxi, (2), Ankara 2016, s.489-505.

- Özkan, S., "Viking Kültüründe Dini Düşünce", **Ortacağ Araştırmaları Dergisi**, 2024, s.419-434
- Özkutlu, S., "Orta Çağ'da Papalık Yasakları ve Müslüman Doğu: Latin Noter Kayıtları Işığında Doğu-Batı Ticareti (1162-1350)", **Belleten**, C-Lxxxiii, (297), Ankara 2019, S.485-518
- Page, R. I., **İskandinav Mitleri**, çev. İsmail Yılmaz, Phoenix Yayınevi, 2020.
- Pelev, S., "What Impact Did the Vikings Have On The Society and Politics Of The Countries They Settled In?" **Researchgate**, 2013, s.1-6
- Price, Neil, Raffield Ben, **The Vikings**, Rautledge Press, Newyork 2024.
- Price, N., "Distant Vikings: a Manifesto," **Acta Archaeologica & Centre of World Archaeology**, 2019, S.113-132
- Pritsak, O., "Türk-Slav Ortak Yaşamı: Güneydoğu Avrupa'nın Türk Göçebeleri", Çev. Osman Karatay, **Türkler II**, S.882-901
- Raffield, B., "The Danelaw Reconsidered: Colonization and Conflict in Viking-Age England," **Researchgate**, C-Xvi, (3), Uppsala 2020, S.181-22
- Rafield B., Price N., vd., "Concubinage, and the Social Lives of Women in Viking-Age Scandinavia", **Upsaala Universty**, 2017, s.165-209
- Rafield, B., "Antiquarians Archaeologists and Viking Fortifications", **Journal of North Atlantic**, 2013, s4
- Riant, Paul, **Scandinaves en Terre Sainte**, Imprimerie de Ad. Lainé et J. Havard, Paris 1830.
- Roesdahl, Else, **The Vikings**, Penguin Books, Great Britain 2016.
- Roesdahl, Else, **The Vikings**, Penguin Books, Great Britain 1992.
- Roux, Jean Paul, **Türklerin Tarihi (5.B)**, çev. Galip Üstün, Ad Yayıncılık, İstanbul 1997.
- Roux, Jean Paul, **Türklerin Tarihi**, çev. Aykut Kazancıgil, Kabalcı Yayınları.
- Runciman, Stefan, **Haçlı Seferleri Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008
- Sawyer, P. S., **Kings and Vikings**, Routledge, London 1996.
- Sawyer, Peter, **The Oxford Illustrated History of the Vikings**, Oxford University Press, 1997.

- Sawyer, P., "Organization of the Church", Proceedings of the International Congress Commemorating the Millennium of Christianity in Rus'-Ukraine, Harvard Ukrainian Studies, Cilt-12/13, **Harvard University Press**, Massachusetts 1988, s.480-488
- Schamiloğlu, U., "Altın Orda," çev. Bülent Keneş, **Türkler**, C-Viii, Yeni Türkiye Yayınları, ed. Hasan Celal Güzel, İstanbul 2010, S.412-
- Sivrioğlu, U.T., "8.-11. Yüzyıllarda Müslüman- Viking Ticareti ve Kuzey Avrupa'da Bulunan İslam dirhemleri", **Arkeoloji ve Sanat Dergisi**, İstanbul 2007, s.203-226
- Stattel, Jake A., "Legal Culture in the Danelaw: A Study of Iii Ethelred," **Researchgate**, England 2022, S.163-203
- Seidler, G.L., **Bizans Siyasal Düşüncesi**, çev. Mete Tunçay, A.Ü. Sbf Yayınları, Ankara 1980.
- Sommer, B.S., "The Norse Concept of Luck", **Scandinavian Studies**, C.Lxxix, (3), U.S.A. 2007, S.275-294
- Sommerville, Angus; **The Vikings and Their Age**, University of Toronto Press, Somerville, Angus ve Mcdonald R. Andrew, **The Viking Age 2B**, University of Toronto Press, North York 2014.
- Spatacean, C., "Women in the Viking Age-Death-Life After Death and Burial Customs", **At The Center For Viking and Medieval Studies**, Oslo 2006, S.1-155
- Sturluson, Snorri, **Nesir Edda: Viking Mitolojisi**, çev. Selahattin Özkan, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2016.
- Şahin, Derya, **Roma Mitolojisi**, Sd Yayınevi, İstanbul 2017.
- Şahin, S., "Normonlar Döneminde Sicilya Adası (11-12. Yüzyıllar)," **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Elâzığ 2012, s.17-269
- Şan, E., "Viking Şehri Birka ve Hâkânü Rûs", **Türkiye Rusya Araştırmaları Dergisi**, C-Vi, Ankara 2020, S.1-19
- Şen, F., "Erken Rusların Din Değiştirerek Bizans Etkisine Girmelerinde Konstantinopolis'e Giden Vareg Ticaret Yolunun Rolü ", **Gümüşhane Üniversitesi Mavi Atlas Dergisi**, C-Ix, (1), Gümüşhane 2021, S.111- 123
- Şeşen, Ramazan, **İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri**, Türk

- Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1985.
- Şeyban, L., ‘‘Emîru’l-müslimîn Ali b. Yusuf b. Taşfin’in (1106-1143) Endülüs Siyaseti,’’**İSTEM**, (42), Sakarya 2023, S.1-16
- Thomas, J. ve Williams T., **The Tale of King Harald**, The British Museum Press, 2014.
- Torun, Y., ‘‘Meritokrasi: Adaletin Terazisi mi Yoksa Bir Adalet İllüzyonu mu?’’, **Eğitim Bilim Toplum Dergisi**, C-Vii, (26), Ankara 2009, S.89-99
- Toplak M.S., ‘‘Resources in death The past in the late Viking Age burials in the Cemetery Of Havor, Gotland’’, **Forn Vannen Journal of Swedish Antiquarian**, Stockholm 2022, s.91
- Türkkaya, A., ‘‘Rus Devletinin Kuruluşu’’**Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C-Xxiii, (4), Ankara 1968, s.215-243
- Uçar, İ., ‘‘Endülüs’te Müslüman-Hristiyan İlişkileri Kitap Değerlendirmesi’’, **Kalemname Dergisi**, C-V, (9), İstanbul 2020, S.220-228
- Uslu, E., ‘‘Sibir Hanlığı’nın Kuruluşu Gelişimi ve Yıkılışı,’’**Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Balıkesir 2011, s.1-97
- Ülgen Pınar ve Genç Ö., ‘‘ Northumbria Kralı Æthelred ve Alcuin Arasındaki İlişki’’, **Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi**, C-Iv, (11), 2013, s. 43-53
- Ülgen, P., Yavaş, H., ‘‘Geç Orta çağ İskandinavya Toplumunda Eyalet Kanunlarına Göre Suç ve Ceza, **Tarih Okulu Dergisi**, 2018, s.121-143
- Yakubi, **El-Buldân**, çev, Muhammed Emin Ed-Dannavi, Dârü’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut 2002.
- Westphalen, N., ‘‘ Viking Warfare’’, **Ships and Medicine, Journal of Military and Veterans’Health**, C-XXVIII, Sayı 4, Sydney 2020, S.16-27
- Williams, Thomas J.T., **The Tale of King Harald**, The British Museum Press, 2014.
- Wilhelmine, Williams Mary, **Social Scandinavia in the Viking age**, Micmillan, Newyork 1920.
- Vernadsky, George, **Rusya Tarihi**, çev. D. Mızrak- E. Ç. Mızrak, Selenge Yayınları, İstanbul 2011.

- Vestergaard, T.A., ‘Marriage Exchange and Social structure in Old Norse Mythology’, ed. Ross Samson, **Social Approaches to Viking Studies** Cruithne Press, Glasgow 1991, S.21-34
- Yakubovskiy, A. Yu., **Altın Ordu ve Çöküşü**, çev. Hasan Eren, Ttk Yayınları, Ankara 2021.
- Yarkin D.Ş., ‘Türk Denizcilik Dilinde Ciro-Volta ve Tire-Borda Terimleri’, **Türk Denizcilik Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Ankara 2020, s.1
- Yavaş, Halil, **Orta çağ Avrupa’ında Dini, Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Yönleriyle Vikingler**, Motto Yayınları, İstanbul 2019.
- Yavaş, H., ‘Orta çağ Avrupa’ında Dini, Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Yönleriyle Vikingler, ‘**Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Tokat 2018, s.1-444
- Yıldz, Hakkı, **Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi**, C-IV, Çağ Yayınları, 1988.
- Yıldız, Muharrem, **Dünden Bugüne Kafkasya**, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul 2006.
- Yılmaz, A., ‘Yûnus Emre Dîvânı’nda Kıyâmet, Mahşer ve Âhiret Hayatı,’ **Uşak Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi**, C-I, (2), 2021, s.90-114
- Yılmaz, Ali, **Türk Tarih ve Külrür: Moğol İstilasından Sonra Kurulan Bazı Türk Devletleri (B.3)**, ed. Cemil Öztürk, Pegem Yayıncılık, Ankara 2006.
- Yorke, Barbara, **Kings and Kingdoms of early Anglo-Saxon England**, Rodledge, York 1990.
- https://www.rif.org/sites/default/files/documents/2018/04/18/Support_Materials/G7-8-Adventures-Thor-Medium.pdf